

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَأَصْحَابِهِ الْمُتَّجِبِينَ

Bismillahirrahmanirrahim

**el-Hamdu lillâhi rabbil âlemîn ve
sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedin ve
âlihî tâhirîn ve ashâbihil muntecebîn.**

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.
Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'e (s.a.a),
onun tertemiz Ehlibeyt'ine ve seçkin ashabına
olsun.

Bu eser, Yüce Rehberlik Makamı Ayetullah Hameneî'nin Hac Temsilcisi ve İran Hac Organizasyonu İşleri Başkanı Dr. Gazi Askerî'nin kararıyla, İran Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi tarafından basılmıştır.

Adres:

Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi
Sümeyye Cad. 27. Sk. No: 472
P.K: 1113-37175
KUM-İRAN

Tel: +98 (0251) 7740800

Fax: +98 (0251) 7743155

Web: <http://www.hajnews.ir>

Email: info@haji.ac.ir

HAC

YOLCULUĞU ÂDÂBI

SEYİT ALİ GAZİ ASKER

Çeviri

Komisyon

Tashih & Tatbik

Komisyon

Son Okur

Turgut Atam

Eserin Adı
Hac Yolculuğu Âdâbı

Çeviri
Komisyon

Tashih & Tatbik
Sadık Altıntaş

Son Tashih
Turgut Atam

İlk Baskı:
Ekim 2012

İçindekiler

GİRİŞ	9
HAC YOLCULUĞU ÂDÂBI.....	13
1-HEDEFİN BELİRLENMESİ	13
2-TÖVBE VE İSTİĞFAR.....	16
3-NİYETTE İHLÂS	19
4-HELÂL YOL AZIĞI.....	21
5-VEDALAŞMAK VE HELALLEŞMEK	24
6-TAM MANADA BİLİNÇLİ OLMAK.....	27
7-HAC HÜKÜMLERİ VE AMELLERİNİ ÖĞRENMEK	31
8-AİLE MASRAFLARININ TEMİNİ	33
9-KAFİLE BAŞKANINI SEÇMEK.....	37
10-YOL ARKADAŞI SEÇİMİ.....	39
11- İYİ VE UYGUN YOL ARKADAŞLARI	41
12-İYİLİKLERE TEŞVİK EDENLER.....	44
13-VASİYET ETMEK	45
14-GUSÛL	47
15-SADAKA	49
16-YOLCULUK NAMAZI	51
17-YOLCULUĞA ÇIKARKEN DUA ETMEK	52
18-İLAÇ BULUNDURMA	55
19-YOLCULUK GEREKSİNİMLERİ	56
20-ERZAK BULUNDURMAK.....	58

21-HZ. HÜSEYİN'İN (A.S) TÜR BETİNİ BULUNDURMAK	59
22-BAŞKALARININ YOLCUYA KARŞI GÖREVİ.....	60
23-GİZLİLİK YASAKTIR	63
24-ALLAH'IN NİMETLERİNİ ANMAK.....	64
25-ACELE ETMEMEK.....	67
26-EŞYALARI KORUMAK	68
27-ÖDEMELERİ YAPMAK	69
28-HAC YOLCULARININ AHLAKI.....	70
29-İNSANLARA KARŞI ŞEFKATLİ OLMAK	74
30-YAŞLILARA SAYGI GÖSTERMEK.....	75
31-YOL ARKADAŞLARINA SELAM VERMEK	76
32-KAFİLE ARKADAŞLARINA KARŞI GÜLER YÜZLÜ OLMAK.....	78
33-YOL ARKADAŞLARINA YARDIM ETMEK.....	79
34-YASAKLANAN UYGUNSUZ DAVRANIŞLAR	82
35-YOL ARKADAŞLARINA EZİYET ETMEMEK.....	84
36-HATA VE YANLIŞLARI GÖRMEZLİKTE GELMEK.....	84
37-ACI HATIRALARI ANLATMAMAK.....	86
38-BÜYÜKLÜK GÖSTERMEK.....	87
39-HASTALARA KARŞI HOŞGÖRÜLÜ OLMAK	88
40-KAFİLE FERTLERİNİN SORUNLARINI GİDERMEK	90
41-MEKTUPLAŞMAK.....	92
42-DOST VE ARKADAŞLARI TANIMAK.....	93
43-SEFERDE DOTLUĞUN PEKİŞTİRİLME YOLLARI	94
44-DOSTLUĞU BOZAN ETKENLER.....	96
45-BAŞKASININ MALINA GÖZ DİKMEMEK.....	99
46-SUİZANDAN KAÇINMAK	100
47-SIR SAKLAMAK.....	101
48-ZORLUKLAR KARŞISINDA SABIRLI OLMAK	102
49-LOKMAN HEKİMİN YOLCULARA NASİHATLERİ	106

50-KAYBOLANLARIN KILAVUZU	108
51-ŞİALARIN ZİYNETİ.....	109
52-UYGUN GİYİM/ ÖRTÜ	112
53-AŞK İLE İBADET ETMEK	113
54-FIRSATI GANİMET BİLMEK.....	115
55-NAMAZ VAKTİNE DİKKAT ETMEK	120
56-GÜZEL NAMAZ KILMAK	124
57-CEMAATLE NAMAZ KILMAK	127
58-SAFLARIN DÜZENLİ OLMASI	130
59-KIBLEYE DOĞRU OTURMAK.....	132
60-BAŞKALARINA KARŞI SAYGILI OLMAK	133
61-İSRAFTAN SAKINMAK	134
62-YEMEK VE UYKUDA AŞIRILIKTAN KAÇINMAK.....	136
63-DİŞLERİ FIRÇALAMAK	138
64-SAĞLIK KONUSUNDA BİRKAÇ NOKTA.....	140
65-TELBİYENİN ÂDÂBI.....	141
66-HAREM-İ ŞERİF VE MEKKE'YE GİRİŞ ÂDÂBI.....	143
67-MESCİD-İ HARAM'A GİRİŞ ÂDÂBI	145
68-TAVAFIN ÂDÂBI	150
69-RAHATSIZ ETMEK YASAKTIR	151
70-SA'YİN ÂDÂBI	152
71-MEKKE'DE ÇOK NAMAZ KILMAK	156
72-KURÂN İLE ÜNSİYET KURMAK	158
73-KABENİN HÜRMET VE SAYGINLIĞINI KORUMAK	159
74-AHLAKÎ DEĞERLERİN KORUNMASI	160
75-YOLCULUĞU KISA TUTMAK	160
76-MEKKE'DEN ÇIKIŞ ÂDÂBI	161
77-ZİYARET ÂDÂBI	163
78- BAYANLARIN ZİYARET ÂDÂBI	165

79-ZİYARETTE VAKARLI OLMAK.....	166
80-ALLAH RESULÜ'NÜ (S.A.A) ZİYARET ETMEK	167
81-HACCIN BEREKETLERİ	177
82-HEDİYE GETİRMEK.....	185
83-MAKBUL HACCIN NİŞANELERİ	187
84-HAC DÖNÜŞ DUASI.....	189
85-DÖNÜŞ TARİHİNİ BİLDİRMEK	190
86-KARŞILAMAK	192
87-HACILARA HACCINIZ MAKBUL VE MÜBAREK OLSUN TEMENNİSİNDE BULUNMAK	194

GİRİŞ

Her yıl on binlerce âşık insan, görkemli ibadetlerden biri olan umre ve hac amelini yerine getirmek için şehir ve diyarlarından, Haremeyn-i Şerifeyn'e (Mekke ve Medine'ye) doğru hareket ederler.¹

Beytullahu'l-Haram ziyaretçileri bu sefere nispetle farklı görüşlere sahiptirler ve bunların her biri, kendi bakış açıları ve marifetleri ölçüsünce bu seferden faydalanırlar. Hac yolculuğu sonunda hacıların bir kısmı kalplerini Allah'ın sevgi ve aşkıyla doldurarak başarıya ulaşmış ve kabule şayan bir hac görevini yerine getirmiş olarak kendi şehir ve yurtlarına tekrar dönerler. Bir grup da uykusunda tatlı rüyaya dalıp bir anda yerinden fırlayan insan gibi, hac yolculuğundan döndükten sonra, gaflet uykusundan uyanarak her şeyin bittiğini görürler ve çok değerli fırsatları kolayca kaçırdıkları için derin hüzne dalarlar.

Allah'ın evinin, Allah Resulü (s.a.a) ve Baki Mezarlığı'ndaki imamların (a.s) kabrinin ziyareti arzusuyla geçirilen bir ömürde, ziyaretçi gece ve gündüz Allah'tan istemiş ve sürekli şu duayı tekrar etmiştir:

1-Mütercim: Kâbe ve Mescid-i Nebevî.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، فِي عَامِي هَذَا وَ فِي كُلِّ
عَامٍ... وَ زِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ وَ قُبُورِ الْأُمَّةِ...

"Allah'ım! Bana bu yıl ve her yıl, Beytü'l-Haram'ının haccını... Nebi'nin kabrini ve imamların kabirlerini ziyaret etmeyi nasip et..."¹

Duası kabul edilen böyle bir kimse, şimdi ilahi yolculuktan faydalanma yerine birkaç gün Mekke ve Medine pazarlarını dolaşmış, kendisi için hazırlanan sofraya başına oturmuş ve başkaları tarafından ağırlandı. Bu kimse sayılı günlerin geride bırakılmasından sonra tıka basa doldurduğu valiziyle tekrar kendi yurduna döner. Onu karşılayan çocukları, dostları ve akrabaları kendisine yolculuk hatıralarını sorduklarında söyleyeceği hiçbir faydalı sözünün olmaması unutulmayacak büyük ve derin bir hüznü akabinde getirecektir.

Açıklanan şeyleri dikkate alarak hacıların, hac yolculuğundan önce kendi yolculukları ve görevlerinin hedeflerine aşına olarak Allah'ın evine ve Allah Resulü (s.a.a) ve masum imamların (a.s) tertemiz kabirlerinin ziyaretine müşerref olmaları ne kadar da güzeldir. Sonuç itibarıyla bu kimseler, ziyaretten döndüğünde sonsuz ilahî rahmet ve mağfiret deryasına ulaşmanın yanında ruh ve canlarında büyük bir değişim yaşayarak varlıklarının tamamını ilahi bir renk ve kokuya büründürmüş olacaklardır.

1-Mefâtihu'l-Cinân, Dualar, Ramazan Duası.

Din önderlerimizin yolculuk ahlakı ve âdâbı ve özellikle ilahî ve manevî hac yolculuğu âdâbı öğretilerinden derlenen bu kitaptan yararlanılmasını ümit ediyoruz.

HAC YOLCULUĞU ÂDÂBI

1-HEDEFİN BELİRLENMESİ

İslam'a göre akla ve dinî hedeflere dayalı bir yolculuk, beğenilen ve kabul edilen bir iştir. Allah-u Teâlâ Kurân-ı Kerim'in çeşitli ayetlerinde insanları yeryüzünde dolaşmaya davet etmiş ve onlardan dünyanın ücra yerlerine giderek tarihteki milletlerin yazgısını düşünmelerini ve geçmiş ümmetlerin yaşamlarında gerçekleşen iyi ve kötü hadiselerinden ibret almalarını istemiştir. Nitekim Kurân-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ

مِنْ قَبْلِهِمْ...﴾

*"Onlar, yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, kendilerinden öncekilerin âkıbetinin nasıl olduğunu görsünler!.."*¹

1-Mü'min, 21.

İlahî ve manevî hac yolculuğunun da İslam'da önemli olması sebebiyle hac ziyaretçisinin hac vazifesini, Allah-u Teâlâ tarafından dikkate alınan hac ziyareti getirilerine ulaşması için ilahi hedef ve Allah'a yakınlaşma niyetiyle yerine getirmesi gerekir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurur:

الْحَجُّ حَجَّانٍ: حَجٌّ لِلَّهِ وَ حَجٌّ لِلنَّاسِ، فَمَنْ حَجَّ لِلَّهِ كَانَ ثَوَابُهُ
عَلَى اللَّهِ الْجَنَّةَ، وَ مَنْ حَجَّ لِلنَّاسِ كَانَ ثَوَابُهُ عَلَى النَّاسِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ

"Hac iki çeşittir: Allah için yapılan hac ve insanlar için yapılan hac. Kim Allah için haccederse, onun mükâfatı Allah'ın (bahsettiği) cennetidir, kim de insanlar için haccederse kıyamet günü onun mükâfatını vermek insanlara düşer."¹

Bu rivayetten, hac yolculuğunda hedef ve niyetin ne kadar etkili olduğu güzelce anlaşılır. Dolayısıyla Allah'ı arayıp bulma, ruhi ve ahlaki değişime ulaşma ve ruhu arıtma hedefiyle bu yolda adım atan kimse, amel ve davranışlarını bu hedefle örtüşecek şekilde yapılındırmalıdır. Sonuç itibariyle sürekli Haremeyn-i Şerifeyn'de namaz, dua ve ibadetle meşgul olmalı ve İslam'ın hakikatlerini; peygamberlerin, imamların ve onların vefakâr yaranlarının tarihi ya-

1-Hürri Âmulî, *Vesailu's-Şia*, c.11, s.9, h.40; Ş.Sadük, *Sevâbu'l-Âmâl ve İkâbu'l-Âmâl*, s.50.

şamlarını düşünerek yolculuğunun her lahzasından faydalanmalıdır. Medine'deki maşukunun kabrine ve Mekke'deki aşk tapınağına ulaştığı zaman ruh ve özünü tamamen saflaştırıp ilahi ve manevi renk ve kokuya bürünmek için gözü önündeki gaflet perdelelerini kenara çekmelidir.

Eğer hac yolcusu, eğlence ve dinlenme kastıyla hacca giderse, daha farklı bir davranış biçimi sergileyecek ve daha ziyade iyi bir ev, daha lezzetli yiyecek, daha çok ucuz fazla eşya satın alma düşüncesinde olacak; Haremeyn-i Şerifeyn'de olması gerekirken çarşı ve pazarlarda gezecek ve yolculuğu sonunda da çantasına doldurduğu albenisi olan dünyalık eşyalarla tekrar kendi yurduna dönecektir.

Allah Resulü (s.a.a) uyarıcı bir sınıflandırmayla ahir zamandaki kendi ümmetinin hacılarını üçe ayırmış ve onların durumlarını haber vererek şöyle bir sınıflandırma yapmıştır:

Birinci grup: Eğlenme ve güzel vakit geçirme niyetiyle hacca giden zenginler.

İkinci grup: Ticaret ve kâr amacıyla Allah'ın evini ziyarete giden toplumun orta tabakasından yer alan kimseler.

Üçüncü Grup: Gösteriş ve riya için hacca giden fakir ve muhtaç kimseler.¹

1-Ş. Tusî, *Tehzîbu'l-Ahkâm*, c.5, s.463, h.1613; Bağdadî, *Tarih-i Bağdad*, c.10, s.296.

Doğal olarak bu üç grubun da bu yolculukta manevî bir kazançları olmayacaktır.

Bundan dolayı hac yolcuları yolculuk öncesi amaç ve hedeflerini belirleyip daha sonra belirlenen bu hedefler doğrultusunda program yaparak yolculuklarına başlamalıdır.

2-TÖVBE VE İSTİĞFAR

Allah'ı dilemek ve O'nu aramak amaç olarak kararlaştırıldıktan sonra hacı, kalp ve canındaki günah pasını sökmeli ve ruhunu karanlıklardan temizleyerek Hak ve aşk haremının mahzarına ve yaratıcının huzuruna kabul edilme yolunu hazırlamalıdır.

Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

إِذَا أَرَدْتَ الْحَجَّ... ثُمَّ اغْسِلْ بِمَاءِ التَّوْبَةِ الْخَالِصَةِ مِنَ
الذُّنُوبِ...

"Haccetmek istediğinde... halis tövbe suyuyla günahlarını yıka..."¹

Hac ve umre yolculuğunda hacı, Allah'ın misafiridir ve yaratıcının insanların zahirine değil, batınına; hacının ruh ve özüne bakacağı için insanın kirlenmiş varlığıyla Hakkın huzuruna çıkması doğru değildir.

1-Misbâhu'ş-Şeria, s.142.

Misafirliklerde halk arasında alışıla geldiği üzere davet edilen kimse, iş yerinden evine gidip bedenini yıkar, temiz elbisesini giyer, saçını tarar ve kendini güzelce kokulandırdıktan sonra misafirliğe gider ve ev sahibinin dikkate aldığı önemli şeyleri gözetmek suretiyle misafirlik âdâbına daha çok uymuş olur. Hal böyleyken kimin azameti Allah'ın azametinden daha büyüktür? İnsanın günah dolu bir kalple kendi yaratıcısının karşısına çıkması edebe yakışır mı? Bizim gizli saklı tüm düşüncelerimizi ve amellerimizi bilen bir yaratıcı niyetlerimizden de haberdardır. Bu sebeple Haremeyn-i Şerifeyn'e girmeden önce hacının gönül evini gûnahtan arındırdıktan sonra dost yurduna hareket etmesi gerekir.

Tövbenin de hakiki ve Kurân-ı Kerim'in ifadesiyle Tövbe-i Nasuh olması gerekir:

﴿بَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ
أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمُ سَيِّئَاتِكُمْ وَ يُدْخِلَكُمُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ...﴾

*"Ey iman edenler! Allah'a içtenlikle tövbe edin. Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, Peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırma-
yacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar..."¹*

1-Tahrim, 8.

Tövbe-i Nasuh, dönüşü olmayan ve kesin bir kararı gerektiren tövbedir.

Din önderlerinin Tövbe-i Nasuh'a ulaşılması için sundukları yöntem şöyledir:

Günahkâr kimse öncelikle kendi kötü amelinden pişman olmalı ve sonra bir daha günaha bulaşmamalı ve işlediği günahları terk etmiş olarak Allah-u Teâlâ'nın huzurunda bağışlanma dilemelidir.

Günahlar iki çeşittir:

1-**Hakkullah** (Allah'a ait hakkı)

2-**Hakkunnas** (kul hakkı)

Birinci sınıflandırmada namaz kılmamak, oruç tutmamak ve benzeri örneklerde olduğu gibi, doğrudan Allah ile irtibatı olan günahlar yer alır. Bu günahların tövbesi için insanın Allah'a itaatsizliğinden pişman olması, namaz ve oruçlarını kaza ederek geçmişini telafi etmesi ve dini farzları vaktinde yerine getirmesi gerekir. Böyle olması durumunda insan Allah-u Teâlâ'dan bağışlanma isteyebilecektir.

İkinci grupta ise; gıybet, iftira, hırsızlık, zulüm ve benzeri günahlar örneğinde olduğu gibi insanlarla alakalı günahlar yer alır. Pişmanlık ve günahı terk etme kararından sonra mümkün olması durumunda halkın rızasının alınması, akabinde Hakkın huzurunda bağışlanma istenerek bu günahlara tövbe edilir. İnsan, birisinin malını zorla almışsa onu geri vermeli ve malın sahibini tanımıyorsa taklit merciinin izniyle

mal sahibi adına sadaka vermelidir. Birisinin gıybetini yapmışsa ondan helallik almalı ve sonra tövbe etmelidir.

*İhtiras batağından çıksan dışarı
Yücelerin yurduna nüzul edersin
Benliğinden geçersen mutlak bilesin
Arş ile felekten öte geçersin*

Günahlardan pişmanlık duymak, onları telafi etmenin başlangıcıdır. Meşhur şair Sâib şöyle der:

*Pişmanlık gözyaşları rahmet bulutlarını aşılır
Affın haysiyeti utanmakta saklıdır*

Yüce Allah Kurân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

﴿وَأَنۢ أَسْتَغْفِرُوا۟ رَبَّكُمۡ ثُمَّ تَوَبُوا۟ إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُۥ...﴾

"Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na tövbe edin ki sizi belirlenmiş bir süreye (ömrünüzün sonuna) kadar güzel bir şekilde yararlandırınsın ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını versin..."¹

3-NİYETTE İHLÂS

İhlâs bütün ibadetlerin temel şartıdır. Gösteriş ve riya veya maddi şeyleri elde etmek için ibadet eden kimseler kesinlikle amellerinin faydasını görmeyeceklerdir.

1-Hûd, 3.

Bu önemli ilke o denli yapıcı ve belirleyicidir ki, savaş meydanında savaşa katılan kimse, savaş ganimetlerine ulaşma veya düşmandan intikam alma hedefiyle savaşır da bu uğurda ölürse şehit sayılmayacaktır.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurur:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

"Ameller niyetlere göredir."¹

Başka bir hadiste şöyle buyurur:

إِذَا عَمِلْتَ عَمَلًا فَأَعْمَلْ لِلَّهِ خَالِصًا، لِأَنَّهُ لَا يَقْبَلُ مِنْ عِبَادِهِ
الْأَعْمَالَ إِلَّا مَا كَانَ خَالِصًا

"Amellerinizde her zaman ihlâsı gözetin. Zira Allah, sadece işin hâlis olanını kabul eder."²

O halde bu yolun salikleri; temiz bir niyetle vahiy diyarına ayak basmalı, Allah'tan başkasına kalbini vermemeli ve amel ve ibadetlerinde Yüce Allah'a yakın olmaktan başka bir şey istememelidir. Hz. Ali (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

كَيْفَ يَسْتَطِيعُ الْإِخْلَاصَ مَنْ يَغْلِبُهُ الْهَوَى

"Heva ve hevesin galip geldiği kimse, (amelini) nasıl halis kılabilir."³

1-Kenzu'l-Ummal, c.3, s.424, h.7272; Sahih-i Müslim, c.6, s.46.

2-Mesclisî, Biharu'l-Envar, c.77, s.103.

3-Ebulfetih Abdulvahid el-Amidî, Gururu'l-Hikem ve Dururu'l-Kelim, h.6977.

Hacılar, yolculuklarına nefis cihâdıyla başlamalı ve nefislerine galip olduktan sonra dost yurdunu hedefleyip var güçleriyle O'na doğru gitmelidirler. İşte böyle bir hale sahip olan kimse her şeye ulaşacaktır.

İmam Hasan el-Askerî (a.s) şöyle buyurmuştur:

لَوْ جَعَلْتُ الدُّنْيَا كُلَّهَا لُقْمَةً وَاحِدَةً وَ لَقَمْتُهَا مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ
خَالِصًا لَرَأَيْتُ أَنِّي مُقَصِّرٌ فِي حَقِّهِ

"Allah'a ihlâsla ibadet eden kimsenin ağzına dünyanın tamamını bir lokma olarak koysam yine de onun hakkını eda etmemişimdir!"¹

4-HELÂL YOL AZIĞI

Hac yolcusunun, ibadet başarısına ulaşması ve yeryüzünün en hayırlı mekânlarında Allah'a münacat etmenin tadına dokunup O'na ibadet etmenin lezzetini alabilmesi için yol giderleri ve azığını helal yoldan temin etmesi gerekir.

Allah-u Teâlâ Kurân-ı Kerim'de kendi peygamberlerine şöyle emretmektedir:

﴿ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا
تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴾

"Ey peygamberler! Temiz olan şeylerden yiyiniz

1-Meclisî, *Biharu'l-Envâr*, c.70, s.245, h.19.

*ve güzel ameller işleyiniz. Doğrusu ben, sizin yaptığınız şeyleri tamamen bilirim."*¹

Allah (c.c) başka bir ayette müminlere şöyle hitap eder:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا
لِلَّهِ إِنَّ كُتُوبَكُمْ عَلَيْهِ تَعْبُدُونَ﴾

*"Ey iman edenler! Eğer siz ancak Allah'a kulluk ediyorsanız, size verdiğimiz rızıkların iyi ve temizlerinden yiyin ve Allah'a şükredin."*²

Helal rızık ve temiz nimetlerden faydalanmak peygamberlerin, tüm mümin ve Allah'a gönül bağlayanların görevidir. Mallarını haram veya şüpheli yollardan elde eden kimselerin, yola çıkmadan önce mal varlıklarını temizledikten, humus ve zekâtlarını verdikten ve yaptıkları haksızlıkları hak sahibine iade ettikten sonra ihram elbisesini giymeleri gerekir. Aksi takdirde görünürde cisimsel olarak mukaddes mekânlarda gezseler de mîkâta kabul edilmeyecekler ve kesinlikle Yüce Hakk'ın haremine girme hakkına ulaşamayacaklardır.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَجًّا وَلَا عُمْرَةً مِنْ مَالٍ حَرَامٍ

1-Mü'minûn, 51.

2-Bakara, 172.

"Aziz ve Celil olan Allah, haram malla yapılan hac ve umreyi kabul etmez."¹

Başka bir hadiste şöyle rivayet edilmiştir:

مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي أَرْبَعٍ: مَنْ أَصَابَ مَالًا
مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبَاً أَوْ خِيَانَةً أَوْ سَرِقَةً لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي زَكَاةٍ وَلَا فِي
صَدَقَةٍ وَلَا فِي حَجٍّ وَلَا فِي عُمْرَةٍ

"Dört yolla kazanç sağlayan kimse, kazancını dört yerde harcasa da ameli kabul olmaz. Kandırarak, faizle, ihanetle ve hırsızlıkla elde edilen kazanç. İnsan bu yollarla elde ettiği kazancından zekât, sadaka verse veya hac ve umreye gitse de Allah onu kabul etmez."²

Nitekim Resul-i Ekrem (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Kişi haram bir mal ile haccettiğinde, mîkâtta durup "Lebbeyk Allâhumme..." dediği zaman Allah da ona cevaben "Hayır; elindeki (haram malı) sahiplerine geri vermedikçe bana boyun eğmiş ve itaat etmiş sayılmazsın!" der."³

Başka bir hadiste ise şöyle rivayet edilmiştir:

... وَ حَجَّكَ مَرْدُودٌ إِلَيْكَ

1-Meclisî, *Biharu'l-Envâr*, c.96, s.120.

2-Ş. Sadûk, *Emâlî*, s.442.

3-*Hidayetu's-Sâlik*, c.1, s.136.

"Haccın sana geri döndürülür."¹

Ahmed b. Hanbel, kendisine isnat edilen bir şiirde şöyle der:

*Eğer aslı haram olan mal ile haccedersen
Doğrusu sen haccetmedin, hayvandır hacceden.
Allah temiz maldan başka bir şey kabul etmez
Öyleyse her haccedenin hacı kabul olmaz.²*

5-VEDALAŞMAK VE HELALLEŞMEK

Hac yolcusu, hacca gitmeye karar verdikten sonra, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) tavsiyesi esasınca bunu din kardeşlerine haber vermelidir. İmam Cafer Sadık (a.s) cediti Allah Resul'ünden (s.a.a) şöyle nakleder:

حَقُّ عَلَيَّ الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَفْرًا أَنْ يُعْلِمَ إِخْوَانَهُ وَ حَقُّ عَلَيَّ
إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِمَ أَنْ يَأْتُوهُ

"Sizden biriniz yolculuğa çıkmak isteyince, arkadaşlarına haber versin. Arkadaşları da, yolculuktan döndüğünde onun ziyaretine gitsin."³

Bu emre uymak pek çok semere ve bereketleri akabinde getirebilir; insanların kalbindeki kin ve kırgınlıkları gidermesi bu semere ve bereketlerden bir tanesidir. İnsanoğlunun toplumsal bir varlık olması

1-a.g.e.

2-a.g.e., 137.

3-Hürri Âmulî, *Vesailu's-Şia*, c.11, s.448, h.15227.

hasebiyle ferdî ve içtimaî yaşamında kendisinin incinmesi ve eşinin, çocuklarının, kız ve erkek kardeşlerinin, komşularının, meslektaşlarının ve sokak ve pazardaki halkın razı olmamasıyla sonuçlanacak çelişki ve sorunlara duçar olabilir.

Hac yolcusu, söz konusu bu kimselerden birisine zulmetmişse, onların gıybetini yapmışsa, onların hakkını ayaklar altına almışsa, onlarla samimi ilişki kurmamışsa vb. yola çıkmadan önce vedalaşmak amacıyla onların yanına gitmeli, helalleşmeli ve onlara hitaben şöyle demelidir:

"Ben bu yolculukta Allah'ın misafiriyim ve O, benim gizli ve aşikâr sırrımı biliyor. Kin ve kırgınlıkla kirlenmiş bir kalple O'nun huzuruna çıkmak istemiyorum. Ben bu yolculuğumda size dua edeceğim. Sizin de benim üzerimde hakkınız varsa helal edin."

Kesinlikle böylesine duygusal bir yaklaşım, muhatapları harekete geçirerek ağlatacak, onların razı olmalarını sağlayacak ve tamamen manevi ve ilahi bir ortamı hac yolcusuna ve başkalarına hâkim kılacaktır.

Bundan sonra, hacdan en iyi ve güzel şekilde faydalanma ortamı oluşur. Çünkü hac yolcusu, bu yolculukta kalbini Allah sevgisiyle doldurmaya karar vermiştir. Eğer kalbinin bir tarafını kırgınlık ve kin ile doldurmuşsa, sadece kalbinin boş olan tarafı ilahi sevgi ve aşk ile dolacaktır. Eğer kin ve nefretle dolu olan tarafı da boşalırsa daha çok ilahî sevgi, muhabbet ve marifetin dolacağı kesindir.

Şu noktaya da dikkat etmek gerekir ki; çoğu zaman şeytan insana engel olmaya çalışır. Kalbine vesvese ederek şöyle fısıldar: "İnsanların yanına gidip böyle bir hareket yapmam benim küçük düşme sebep olacaktır."

Şeytanın bu vesvesesi insanın büyük nimetlere ulaşmasına engel olacaktır. Böyle bir durumda insanın Allah için gururunu ayaklar altına alması, alçak gönüllü olması, kibirden sakınması gerekir. Bu davranışı da günahlarının bağışlanmasına vesile olur.

Hac yolcusu, yolculuktan önce kibrini yenemez ve alçak gönüllü olamazsa, arzu edilen fayda ve manevî nimetlere ulaşamayacaktır.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

كَانَ أَبِي يَقُولُ: مَنْ أَمَّ هَذَا الْبَيْتَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا مُبْرَأً مِنْ
الْكِبْرِ رَجَعَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

"Babam sürekli şöyle derdi: Kim kibir ve kendini beğenmişlikten arınmış bir halde hac ve umre kastıyla Allah'ın evine yönelirse, dünyaya yeni gelmiş çocuk gibi bütün günahlarından temizlenir."¹

Dolayısıyla hac yolcusunun yolculuk öncesi dost, akraba, komşu ve yakınlarından helallik aldıktan sonra nur diyarına doğru hareket etmesi gerekir.

1-Kuleynî, *Usul-u Kâfi*, c.4, s.252, h.2.

6-TAM MANADA BİLİNÇLİ OLMAK

Haccın hedeflerine aşına olmak hacının bu hedeflere ulaşmasına, bu yolculuk hakkında bilinmesi gereken şeyleri güzelce öğrenmesine ve tam bir bilinçle bu doğrultuda adım atmasına sebep olur.

Allah Resulü (s.a.a) Gadir-i Hum'da yaptığı önemli konuşmasında halktan bilinçli olarak ve tam bir basiretle hacca gitmelerini ve tövbe etmeksizin ve günahattan kurtulmaksızın mukaddes mekânlardan dönmelerini istemiştir. Buyruğun metni şöyledir:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي خُطْبَتِهِ فِي الْعَدِيرِ: مَعَاشِرَ النَّاسِ! حُجُّوا الْبَيْتَ بِكَمَالِ الدِّينِ وَالتَّقْوَى وَلَا تَنْصَرِفُوا عَنِ الْمَشَاهِدِ إِلَّا بِتَوْبَةٍ وَ إِقْلَاعِ

Allah Resulü (s.a.a) Gadir-i Hum hutbesinde şöyle buyurdu: **"Ey insanlar! Kamil bir din ve basiretle hacedin. Bu mekânlardan tövbe ve günahlardan uzak durmak dışında başka bir şeyle dönmeyin."**¹

Rivayetlerde zikredilen haccın hedeflerinden bazıları şunlardan ibarettir:

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Tavaf, Safa ile Merve arasındaki sa'y ve Ceme-rât'a taş atmaktan maksat Allah'ın zikrini ihya etmektir."²

1-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.257, h.718.

2-Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.179, h.188.

Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

"...Münezzeh olan Allah, haccı kendi azameti karşısında insanların tevazu ve alçak gönüllülüğüne bir işaret... İslam'a bir bayrak ve sığınanlara bir harem (güven yeri) kıldı."¹

Devamında şöyle buyurmuştur:

"Allah; insanların eğitimi, sınanması, kibrin kalplerden silinmesi, tevazu ve alçakgönüllülüğün canlarının derinliklerinde oluşması, rahmete ve cennete ulaşmaları için haccı bir vesile kılmıştır."²

İmam Rıza (a.s) haccın felsefesinin bir bölümünü katı kalplilik, cimrilik, çaresizlik ve ümitsizlikten uzaklaşmak; nefsi, fesattan alıkoymak ve yeniden hakka dönmek olarak sıralamıştır.³

İmam Cafer Sadık (a.s) da Müslümanların birbirlerini daha çok tanıyıp ticari faydalar sağlamalarını ve Allah Resulü'nün (s.a.a) eserlerinin tanınmasını haccın felsefesinin başka kısımları olarak bilmiştir...⁴

Acaba insan sadece hac amel ve ibadetlerini öğrenerek bu hedeflere ulaşabilir mi?

Hayır, kesinlikle!

O halde hac yolcusunun birkaç ay önceden kitap okuması, ruhsal ve fiziksel alıştırmalar yaparak ken-

1-Bkz: *Nehcü'l-Belaga*, hutbe 1.

2-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.199, h.2.

3- Şeyh Saduk İlelu's-Şerâi, s.404.

4- a.g.e., 405.

disini bu hedeflere ulaşmak için hazırlaması ve genellikle kabilelerin düzenlediği sınırlı toplantılara katılmakla yetinmemesi gerekir.

İmam Cafer Sadık (a.s), İsa b. Ebu Mansûr'a şöyle buyurmuştur:

يَا عِيسَىٰ إِنِّي أَحِبُّ أَنْ يَرَاكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيمَا بَيْنَ الْحَجِّ إِلَى
الْحَجِّ وَأَنْتَ تَتَهَيَّأُ لِلْحَجِّ

"Ey İsa! Ben, Yüce Allah'ın seni, iki hac arasında, bir sonraki hac için hazırlanır durumda görmesini seviyorum."¹

Bu yolculukta ihtiyaç duyulan zaruri bilgilerin bazıları şunlardan ibarettir:

1-Abdest, gusül, teyemmüm, taharet, necaset vb. genel hükümler.

2-Hac amellerini bilmek.²

3-Hac maarifi ve esrarı.

4-İslam tarihi.

5-İki mübarek Harem'deki İslamî eser ve mekânları bilmek.

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.281, h.1.

2-**Hac**: Sözlükte "kastetmek, yönelmek" anlamlarına gelir. Fıkıhta ise, "Mekke şehrindeki Kâbe'yi ve civarındaki kutsal sayılan özel yerleri, özel vakit içinde usulüne uygun olarak ziyaret etmek ve yapılması gereken amelleri yerine getirmek" demektir. Bunların hepsine birden hac törenleri anlamında "Menasikü'l-Hac/ Hac Amelleri" denir. *Çev.*

6-Hac yolculuğunun ahlak ve âdâbı.

7-Hacca katılan aynı ülke insanları ve diğer ülke Müslümanlarıyla muaşeret âdâbı.

8- Peygamber (s.a.a) ve masum imamları (a.s) tanımak ve onların ilmî ve amelî siresini bilmek.

9-Başkalarına Caferi Mezhebi'ni ve Ehlibeyt (a.s) kültürünü tanıtmak amacıyla Şia inançlarına aşina olmak.

10-Ziyaret kavramına, Peygamber (s.a.a) ve imamların (a.s) konuşma âdâbına ve ziyaret namelerin anlam ve içeriğine aşina olmak.

11-Müslüman safları arasında ayrılık oluşturacak her türlü davranışın önünün alınması için İslam mezheplerinin itikatlarına ve fikhî meselelerine aşina olmak.

12-Diğer Müslümanlarla ilişki kurmak için dünyanın canlı dillerinden birisine ve bu dillerin en önemlisi olan Arap diline hâkim olmak.

13-Sağlığa ve uygulamaya dair bilgilere ulaşabilmek.

14-Suudi Arabistan ülkesini ve bu ülkeye hâkim olan kanun ve kuralları tanımak.

Hac adayının Haremeyn-i Şerefeyn'e iyice bilgili bir şekilde gitmesi için yukarıdaki konuları öğrenmesi gerekir. Acaba bu konuları öğrenmek için ne kadar zamana ihtiyaç vardır? Kaç tane kitap okunmalıdır? Eğitim ve öğretim için kaç oturum düzenlenmelidir!? Bu ve buna benzer konuların hepsi göz

önünde bulundurulacak dakik bir şekilde program yapılmalıdır.¹

7-HAC HÜKÜMLERİ VE AMELLERİNİ ÖĞRENMEK

Zikredilen gerekli bilgiler bütünü arasında hac ibadetlerinin öğrenilmesinin önemli bir ayrıcalığı vardır ve hacının bunları tüm incelikleriyle öğrenip pratiğe geçirmesi gerekir. Zira amellerin kabul şartlarından biri de onun doğru yerine getirilmesidir.

Haccın furuat ve meseleleri pek çoktur. İmam Cafer Sadık'ın (a.s) sahabelerinden Zürrare şöyle diyor:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ أَسْأَلُكَ فِي الْحَجِّ مِنْذُ أَرْبَعِينَ عَامًا فَتَفْتِنِي فَقَالَ يَا زُرَّارَةَ بَيْتٌ يُحَجُّ قَبْلَ آدَمَ (عليه السلام) بِالْفِي عَامٍ تُرِيدُ أَنْ تَفْنَى مَسْأَلُهُ فِي أَرْبَعِينَ عَامًا.

"İmam Sadık'a (a.s): Sana kurban olayım! Yaklaşık kırk yıldır hac hakkında size soru soruyorum ve sizde cevaplayıp fetva veriyorsunuz diye arz ettiğimde İmam Sadık (a.s) cevaben şöyle buyurdu: Ey Zürrare! Hz. Âdem'den (a.s) iki bin

1-Ne mutlu ki; son yıllarda Yüce Rehberlik Makamı Ayetullah Hameneî'nin Hac Bürosu'nca, alanında uzman ilim erbabı tarafından hacıların ihtiyaçlarını karşılamak için eğitici kitap, dergi, filmler vb. faydalı hizmetler hazırlanmış, böylece bu alanda önemli adımlar atılmıştır. Aziz hac yolcuları bu kaynakları zamanında temin edebilir ve hac yolculuğu öncesi yeterli ve tam bir şekilde kendilerini bu yolculuğa hazır hale getirebilirler.

yıl önce haccedilen evin meselelerinin kırk yılda bitmesini mi bekliyorsun?"¹

Hacı adayı, haccın amelleri konusunda ne kadar bilinçli olursa, onları doğru eda etmenin yanı sıra zihnini hac amellerinin her birisinin sır ve maariflerine yönlendirecek ve daha çok manevî faydalar elde edecektir. Haclıların bazısı mîkâtta (ihram giyilen özel yerler) gözyaşı dökmek, Allah'a daha fazla yönelmek, tövbe etmek ve Kâbe sahibinin huzuruna yol bulmak yerine, niyeti doğru telaffuz etme vesvesesine takılarak güzellik ve aşkın tamamından mahrum kalır. Hâlbuki fakihlerin tamamı, dille niyet etmeyi gerekli bilmemişler ve kalbi ve zihni niyetin yeterli olacağını söylemişlerdir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

تَعَلَّمُوا مَنَاسِكَكُمْ، فَإِنَّهَا مِنْ دِينِكُمْ

"Dininizin bir parçası olan hac amellerini öğreniniz."²

Elbette hac amellerini öğrenmek hac yolcusunu endişelendirip kaygılandırmamalıdır. Çünkü amellerin sahih yapılması çok zor ve karmaşık bir konu değildir ve öğrenmesi de kolaydır. Sadece biraz dikkat etmek gerekir. Özel bir yere doğru hareket etmeyi hedefleyen bir şoför, direksiyonu doğru tutmazsa bir anda sağa sola dönerek yoldan çıkacaktır. Hacı da amelin nasıl-

1-Men la Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.519.

2-Tarih-i Dımeşk, c.26, s.211.

lığına dair gerekli dikkate sahip olursa onun için bir sorun ortaya çıkmayacaktır. Allah Resulü (s.a.a) hacca gittiğinde her fırsatta hacın amellerini halka öğretiyordu.

İbn-i Ömer şöyle der:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) إِذَا كَانَ قَبْلَ التَّرْوِيَةِ بِيَوْمٍ،
خَطَبَ النَّاسَ فَأَخْبَرَهُمْ بِمَنَاسِكِهِمْ

"Allah Resulü (s.a.a) Terviye'den¹ bir gün önce, sürekli insanlara hutbe okur, hac amellerini onlara öğretirdi."²

8-AİLE MASRAFLARININ TEMİNİ

Hac seferinin manevî ve dinî bir ibadet olması açısından sadece hacının ruhuna etki bırakmaz, bilakis hacının ailesi ve yakınları için pek çok ruhi ve ahlaki bereketleri de akabinde getirir. Bundan dolayı hac yolcusunun, dost ve yakınlarının bu denli önemli ve derin etkilenmelerinden hiçbir şeyin azalmaması için bütün konulara dikkat etmesi gerekir. Ailesinin ihtiyaçlarını temin etmesi hacının dikkat etmesi gereken konulardan birisidir öyle ki; hacı adayının Harameyn-i Şerifeyn'e gittikten sonra, geride kalanların şiddetli zorluklara duçar olmalarını gerekir. Her Müslüman hac yolculuğu masrafına güç yetirebilme-

1-Terviye: Arefe gününden bir önceki güne denir. Çev.

2-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.246, h.680.

si yanında, bakmakla yükümlü olduğu fertlerin yaşamını temin ettikten sonra hacdan döndüğünde de fakirliğe duçar olmaması durumunda "mustâti (hacca gidebilme gücüne sahip olma)" olacaktır.

Yüce Allah Âl-i İmrân suresinde kendisine yol bulup gelebilenlerin haccetmesini farz kılmıştır.

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾

"Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır"¹

İmam Cafer Sadık (a.s) ayette geçen "sebil" (yol) kelimesinin hangi anlama geldiği sorulduğunda şöyle buyurmuştur:

... السَّعَةَ فِي الْمَالِ إِذَا كَانَ يَحُجُّ بِبَعْضٍ وَ يُبْقِي بَعْضًا لِقَوْتِ

عِيَالِهِ

"(Sebil, hacı adayının) malının bir kısmının hac masraflarına, diğer kısmının ise ailesinin ihtiyaçlarını temin etmeye yetmesi demektir."²

Başka bir hadiste İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah evine yol bulabilen kimseye haccetmesi farzdır. Yol ise; kişinin yolculuk masraflarını karşılayabilmesi, binek ve salim bir bedene sahip

1-Âl-i İmrân, 97.

2-Vesailu's-Şia, c.11, s.37, h.14181.

olmasıdır. Hakeza ailesinin geçimini ve döndüğünde masraflarını temin etme gücüne sahip olmasıdır."

Büyük âlimlerden merhum Sahib-i Cevâhir (r.a) hac yolculuğu masrafını karşılayacak ve ailenin ihtiyaçlarını temin edecek ölçüde malî varlığa sahip olmayı, istitâat şartlarından bilerek şöyle demiştir:

"Öyleyse kişinin bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimlerini sağlayacak miktardan daha az malı varsa haccetmesi farz değildir. Bu konuda farklı bir görüşe de ben rastlamadım. Hatta bilakis bazı fakihlerin sözlerinden bu konuda icmâ olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü asl-ı kaide bunu gerektirir ve bu durumda olan kimse müstâti¹ olmamıştır."²

Bundan dolayı hacca gitmek isteyen saygı değer kardeşlerimizin bu noktaya dikkat ederek kendilerinin yokluklarında geride kalanların zorluk çekmeyecekleri şekilde amel etmeleri ve bu dönemi, yaşamlarının en tatlı anları olarak hesap etmeleri gerekir.

Bir diğer önemli noktada; kişinin hareket etmeden önce aile fertlerini evine davet edip bir araya toplayarak, onlara sevgisini, muhabbetini gösterip dua etmesi, samimi ve manevi bir atmosferde onlarla görüşerek hac yolculuğuna çıkması daha uygundur.

1-**Müstâti olmak:** Hacca gitme imkânına kavuşmak.

2-*Cevâhiri'l-Kelâm*, c.17, s.273.

İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) yarenlerinden biri şöyle nakleder:

İmam Muhammed Bakır (a.s) hacca gitmek isteğinde ailesini evinde toplar ve şöyle dua ederdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدُّكَ الْعِدَاةَ نَفْسِي وَ مَالِي وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي
الشَّاهِدَ مِنَّا وَ الْعَائِبَ، اللَّهُمَّ احْفَظْنَا وَ احْفَظْ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي
جَوَارِكَ، اللَّهُمَّ لَا تَسْلُبْنَا نِعْمَتَكَ وَ لَا تُغَيِّرْ مَا بَنَا مِنْ عَافِيَتِكَ وَ فَضْلِكَ

Allâhumme innî estevdi'ukel gadâte nefsi ve mâli ve ehlî ve vuldî, eş-şâhide minnâ vel gâib. Allâhumme hafznâ vehfaz aleynâ. Allâhummecc' -alnâ fî civârik. Allâhumme lâ teslubnâ ni'meteki ve lâ tugayyir mâ binâ min âfiyetiki ve fazlik.

"Allah'ım! Yarından (itibaren) kendimi, malımı, ailemi, hazır ve gaip olan evlatlarımı sana havale ediyorum. Allah'ım! Bizi koru ve bizi gözet. Allah'ım! Bizi kendi civarında (sığınağında) karar kıl. Allah'ım! Nimetini bizden alma; bize bağışlamış olduğun afiyet ve fazlını (ihsanını) değiştirme."¹

Hakeza hac yolculuğuna çıkacak kimsenin, hareketten önce, ailesini etrafına toplayıp iki rekât namaz kıldıktan sonra şöyle demesi müstahaptır:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدُّكَ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَ دِينِي وَ دُنْيَايَ
وَ آخِرَتِي وَأَمَانَتِي وَ خَاتِمَةَ عَمَلِي.

1-Vesailu's-Şia, c.11, s.380, h.15065.

"Allah'ım! Kendimi, ailemi, malımı, dinimi, dünyamı, ahiretimi, emanetimi ve işlerimin akıbetini sana havale ediyorum."¹

9-KAFİLE BAŞKANINI SEÇMEK

Toplu yaşamdaki sorunlar daha azdır ve bir sorunla karşılaşılması durumunda ise yol arkadaşlarının yardımıyla sorunlar kolaylıkla giderilir. Hac ve umre yolculuğunun kafiye halinde yapılması ve sonuçta insanın yol sıkıntılarıyla tek başına yüz yüze gelmemesi sevindirici bir olaydır. Ne var ki toplu yolculuğun da kendine has sorunları vardır ve İslam önderleri bu sorunların giderilmesi için güzel ve uygun çözüm yolları sunmuşlardır. Karar alma durumlarında şüphe ve ikililiğe düşülmemesi ve rahatlıkla karar alınıp yolculuğun hedeflerine ulaşılabilmesi için kafiye başkanı unvanında birisinin seçilmesi söz konusu çözüm yollarından birisidir. Nitekim Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurur:

إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ، فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ

"Üç kişiyle yolculuğa çıktığımızda, içinizden birisini kendinize yönetici/ başkan olarak seçiniz."²

Allah Resulü'nün (s.a.a) değerli ashabı da böyle yapar ve seçtikleri müdür veya başkan için de "Bu, Allah Resulü'nün (s.a.a) seçtiği başkandır" derlerdi.³

1- *Vesailu's-Şia*, c.11, s.379, h.15064.

2- *Sünen-i Ebi Davud*, c.3, s.36. h.2608.

3- Feyz-i Kaşanî, *Mehecetu'l-Beyzâ*, c.4, s.58.

Nâfi şöyle der: Ebu Seleme ve bir grup arkadaşla birlikte yolculuk yaparken Ebu Seleme'ye "Bu yolculukta başkanımız sensin" dedim.¹

Abdullah Mirvezî'den nakledilen bir hadiste; Ebu Ali er-Ribaî ile birlikte yolculuk yaptıklarında Abdullah Mirvezî ona; "Sen mi başkan olacaksın yoksa ben mi?" dedi.

Ebu Ali: "Sen başkan ol." Dedi. Ondan sonra Abdullah kendi ve Ebu Ali'nin eşyalarını sırtında taşıdı. Hatta bir gece yağmur yağdığıında Abdullah, arkadaşının başının ucunda bekleyip onun üzerine yağmur yağmaması için sabaha kadar üzerine aba tuttu. Ebu Ali defalarca; "Allah aşkına böyle yapma" dediğinde Abdullah; "Sen başkansın" demedin mi? Öyleyse sözünden dönme ve beni mecbur etme." dedi.

Ebu Ali; "Keşke ölseydim de ona sen başkan ol demeseydim" der.²

Ahlaklı, iş bilen, sabırlı ve çalışkan birisinin yol boyunca işlerin idare ve yönetimi için başkan olarak seçilmesi, yolculuk boyunca bütün işlerin; hareket zamanı, odaların dağıtılması, yemek pişirilmesi, eve dönünceye kadar işlerin programlanması, muhtemel cidal ve tartışmaların önünün alınmasını sağlar ve yolculuğu insanlara sevdirebilir.

Seçilen kişinin de kendisini insanların hizmetçisi

1-Sünen-i Ebi Davud, c.3, s.36. h.2609.

2-Mehecce'tu'l-Beyzâ, c.4, s.59.

olarak görmesi ve tüm benliğiyle ziyaretçilere hizmet etmesi gerekir.

Peygamber Efendimiz (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

سَيِّدُ الْقَوْمِ، خَادِمُهُمْ فِي السَّفَرِ

"Her kavmin efendisi/ büyüğü, yolculukta onlara hizmet eden kimsedir."¹

10-YOL ARKADAŞI SEÇİMİ

Peygamber Efendimiz (s.a.a) ve onun Ehlibeyt'i (a.s) yalnız yolculuk yapılmamasını, yolculuktan önce ve yolculuk boyunca hassas zamanlarda yardımcı olması, insanın yorgunluğunu ve yalnızlığını gidermesi ve birbirlerine yardımcı olmaları için yol arkadaşı seçilmesini tavsiye etmişlerdir.

Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

الرَّفِيقُ ثُمَّ الطَّرِيقُ

"Önce arkadaş, sonra yol/ yolculuk."²

İmam Musa Kazım (a.s), Peygamber Efendimizin (s.a.a) Hz. Ali b. Ebu Talib'e (a.s) şöyle tavsiye de bulunduğunu söyler:

1-Mehecetu'l-Beyzâ, c.4, s.61.

2-Vesailu's-Şia, c.11, s. 408, h.15123.

لَا تَخْرُجْ فِي سَفَرٍ وَحَدَّكَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ، وَهُوَ مِنَ
الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ...

"Yalnız yolculuk yapma. Çünkü şeytan yalnız kimsenin yanında ve iki kişinin uzağındadır."¹

Başka bir hadiste Allah Resülü (s.a.a) üç grubu lanetlemiştir:

الْأَكِلَ زَادَهُ وَحَدَّهُ وَ النَّائِمَ فِي بَيْتٍ وَحَدَّهُ وَ الرَّأَكِبَ فِي
الْفَلَاةِ وَحَدَّهُ

"Yalnız yemek yiyen, evde yalnız uyuyan ve çölde yalnız yolculuk yapan kimse."²

İsmail b. Cabir'den nakledilir:

Mekke'de İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzurundayken, Medine ahalisinden birisi içeri girdi. İmam (a.s); **"Yolculukta kim seninle birlikteydi?"** diye sorduğunda, *"hiç kimse"* diye cevap verdi. Bunu üzerine İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu: **"Eğer yol arkadaşın olsaydı edebini överdim."** Daha sonra şöyle devam etti: **"Bir kişi şeytandır, iki kişi de şeytandır, üç kişi birliktelik ve dört kişi ise arkadaşlırlar."**

Bu rivayetlerin toplamından din önderlerinin halkı yalnız yolculuk yapmaktan sakındırdıkları ve onları

1-Vesailu's-Şia, c.11, s.410, h.15127.

2-a.g.e., h.15129.

toplu yolculuğa teşvik ettikleri güzelce anlaşılır. Zorunlu durumlarda bazen yalnız yemek yiyen, evde yalnız uyuyan ve tek başına yolculuğa çıkan kimse-
nin lanet konusu olmayacağı açıktır.

Geçmişteki yolculuklara kısaca bakacak olursak bu tavsiyelerin anlamını güzelce idrak ederiz. Zira geçmişte hava koşullarının kötü oluşu, caddelerin uygunsuzluğu, yolların güvensizliği, yolculuk boyunca su ve yiyecek imkânlarının olmayışı, uygun bineğin yokluğu vb. birçok etkenler, tek başına yolculuk yapan yolcuların canlarını tehdit ediyordu. Bunlara ek olarak ıstırap ve korkunun oluşması ve netice itibariyle bunalıma girilmesi ferdi yolculukların diğer sonuçlarıydı ve masum önderler, ferdi yolculukların bu tür zararlarını önlemek için halka tek başına yolculuğa çıkmamalarını tavsiye etmişlerdir.

11- İYİ VE UYGUN YOL ARKADAŞLARI

Yol adaplarından bir diğeri de insanın şanına yakışır ve layık yol arkadaşlarını seçmesidir. Davranış özellikleri ve yaşam düzeyleri aynı olan kimselerin aynı kafileye kaydolmaları ve kafilе sorumlusuyla anlaşarak benzer özellikleri taşıyan kimselerin bir odada kalmaları çok daha uygun olacaktır.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

إِذَا صَحِبْتَ فَاصْحَبْ نَحْوَكَ، وَ لَا تَصْحَبْ مَنْ يَكْفِيكَ فَإِنَّ
ذَلِكَ مَدَلَّةٌ لِلْمُؤْمِنِ

"Kendine uygun yol arkadaşı seç. Senin yaşam ve geçimini idare eden kimseyle yol arkadaşı olman mümin bir insan için zillettir."¹

Hakeza hacceden kimsenin toplumda küçük düşmemesi için, kendisine saygı duymayan kimselerle birlikte yolculuk yapmaması gerekir. Hz. Ali (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

لَا تَصْحَبَنَّ فِي سَفَرِكَ مَنْ لَا يَرَى لَكَ مِنَ الْفَضْلِ عَلَيْهِ كَمَا
تَرَى لَهُ عَلَيْكَ

"Sana saygı duymayan ve senin de saygı duymadığın kimseyle birlikte yolculuk yapma."²

Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

إِصْحَابٌ مَنْ تَتَرَيْنُ بِهِ وَلَا تَصْحَبُ مَنْ يَتَرَيْنُ بِكَ

"Senin için iftihar ve ziynet sebebi olacak kimseyle yolculuğa çık ve kendinin iftihar sebebi olacağın kimseyle yolculuk yapma."³

Şehâb b. Abdirabbih şöyle der:

İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle arz ettim:

"Siz benim durumumu ve din kardeşlerime karşı ne kadar cömert birisi olduğumu biliyorsunuz. İh-

1-Vesailu's-Şia, c.11, s.412, h.15135.

2-Kuleynî, *Usul-u Kâfî*, c.4, s.286.

3-Vesailu's-Şia, c.11, s.412, h.15133.

sanda bulunduğum bu kimselerle Mekke'ye gidebilir ve onlara bağışta bulunabilir miyim?

İmam Cafer Sadık (a.s) cevabımda şöyle buyurdu:

"Ey Şehâb! Hayır, bunu yapma. Zira sen elinde olanı onlara bağışlar ve ihsanda bulunursan ve onlar da sana hediye vermekte aşırıya kaçarlarsa, onlara zulmetmiş olursun. Eğer sen bağışlar ve ihsanda bulunursan, onlarda harcamadan kaçınırlarsa, onları zelil etmiş olursun. Öyleyse kendin gibi kimselerle yolculuk yap."¹

Hüseyin b. Ebu'l-Âlâ şöyle der:

"Yirmi küsur kişi eşliğinde Mekke'ye doğru hareket ettik. Yolculukta her konaklama yerinde onlar için bir kurban kesiyordum. İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna çıktığımızda İmam bana hitaben şöyle buyurdu: "Ey Hüseyin! Müminleri niçin zelil ediyorsun?"

"Böyle bir şeyden Allah'a sığınırım." dedim.

Hazret şöyle buyurdu: **"Bana, her menzilde bir koyun kurban ettiğini haber verdiler."**

"Bunu sadece Allah için yaptım." dediğimde İmam (a.s) şöyle buyurdu: **"Yol arkadaşlarının arasında, senin yaptığını yapmak isteyen fakat buna güçleri olmadığından dolayı yapamayan ve bundan dolayı kendilerini küçük düşmüş hissedenden kimselerin olduğunu anlamadın mı?"**

1-Vesailu's-Şia, c.11, s.413, h.15137.

"Allah'a tövbe ediyorum ve bundan sonra bunu yapmayacağım." dedim.¹

Bu ahlakî kurala riayet etmek; yol arkadaşlarının ruhi, ahlaki çekişme ve tartışmalardan kaçınmalarına sebep olup, güzel bir atmosferde yolculuk yaparak manevi ortamdan faydalanmalarını sağlayacaktır.

12-İYİLİKLERE TEŞVİK EDENLER

Hac yolculuğunda dindar ve Allah aşığı dostların, birlikte olduğu kimseleri ibadete teşvik edip onların yolculuktan daha çok yararlanmalarında önemli payları vardır. Bazen şeytan hacılara vesvese ederek onların daha çok uyuyup dinlenmelerini emreder lakin samimi ve dindar bir kimse, güzel eylem ve söylemiyle yol arkadaşlarını harekete yönlendirerek şeytanın hedeflerine ulaşmasını önler.

Bunun için rivayetlerde mümine ahiretle alakalı işlerinde yar ve yardımcısı olacak kimseleri seçmesi tavsiye edilmiştir.

Allah Resulü (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Allah'a uymakta sana yardım eden, O'na itaatsizlikten seni alıkoyan ve seni, Allah'ı razı etmeye zorlayan kimse senin en iyi kardeşindir."**²

Hz. Ali'de (a.s) şöyle buyurmuştur: **"En iyi kardeşin, hayra koşup seni de arkasından çeken ve**

1-Vesailu's-Şia, c.11, s.415, h.15142.

2-el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.109, h.462.

hayra davet edip onu yapmada sana yardımcı olan kimsedir."¹

Dolayısıyla hacının kendi yol arkadaşını Haremeyn-i Şerifeyn'i ziyaret etmeye, Kurân okumaya, namaz kılmaya ve dua etmeye; yol arkadaşlarını ve başkalarını hayır işlerde yardım etmeye teşvik eden ve kendisi de bu işlerin yapılmasına ön ayak olan kimselerden seçmesi çok uygun olacaktır.

13-VASİYET ETMEK

Yolculuktan önce yapılması müstahap olan amellerden bir diğeri de vasiyet etmektir. Yolculuklar her zaman tehlikelerle iç içe olmuştur. Özellikle geçmiş dönemlerde yolların uzun ve güvensiz olması, silahlı eşkıyaların yol kesmesi, sağlık imkânlarının yetersiz ve kısıtlı olması, yiyeceklerden kaynaklanan sorunlardan dolayı bazı yolcular dünyanın ücra bir köşesinde ölmekte ve orada da defnedilmekteydi.

Yolcu için imkânların çoklaştığı günümüzde yine de tehlikeler pek çok insanın yaşamını tehdit etmektedir ve insan ferdinin ne karada ne da havada gereksinim duyduğu emniyet yoktur. Bazen teknik sorunlardan dolayı yolcu uçağının düşmesiyle yolcular ölürken bazen de iki otomobil çarpışır ve arabadakiler hayatını kaybeder. Bezen de araba yaya geçidindeki birisine çarpar ve...

1-a.g.e., s.110, h.478.

Dolayısıyla hiç kimsenin kendi geleceğinden haberi yoktur ve yolculuktan geri dönüp dönemeyeceği hakkında kesin bir öngörüye sahip değildir. Bundan dolayı normal şartlarda vasiyetin düzenlenmesi son derece olumluyken geride kalanların sorunla karşılaşmamaları, ne yapacaklarını bilmeleri ve bu doğrultuda amel etmeleri için hac yolcusunun vasiyetini düzenlemesi daha bir gereklilik ve istenirlik arz eder.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

مَنْ رَكِبَ رَاحِلَةً فَلْيُوصِ

"Merkebe binen kimsenin vasiyet etmesi gerekir."¹

Nitekim Allah Resulü (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmuştur:

الْوَصِيَّةُ حَقٌّ عَلَيَّ كُلِّ مُسْلِمٍ

"Vasiyet etmek/ yazmak her Müslüman'ın vazifesidir."²

Peygamber Efendimiz (s.a.a) vasiyetin önemi hakkında şöyle buyurmuştur:

مَا يَنْبَغِي لِأَمْرِي مُسْلِمٍ أَنْ يَبِيْتَ لَيْلَةً إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ تَحْتَ رَأْسِهِ

1-Hürrü Âmulî, *Vesailü'ş-Şia*, c.11, s.369.

2-a.g.e, c.19, s.257, h.24544.

"Müslüman'ın vasiyetini yazıp başının altına bırakmadan geceyi geçirmesi doğru değildir."¹

Peygamberimiz (s.a.a), yine başka bir yerde şöyle buyurmuştur:

مَنْ مَاتَ بِغَيْرِ وَصِيَّةٍ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً

"Vasiyet etmeden ölen kimse, cahiliye ölümü üzere ölmüştür."²

Hac ve umre yolculuğunda kabilelerde görülen sorunlardan birisi de vefat eden kimsenin nereye defnedilmesi hakkında nasıl vasiyet ettiğinin bilinmemesidir. Bunun için cenazenin akraba ve yakınları, cenazenin kendi ülkesine mi getirileceği yoksa Mekke veya Medine'de mi defnedileceği konusunda karar alana kadar cenaze ortada kalır. Dolayısıyla vasiyette, yaşamda geçerli olan şeylerin yanında defnedilme yerinin de belirlenmesi çok uygundur.

14-GUSÛL

İnsanın yola çıkmadan önce gusletmesi ve guslederken şu duayı okuması müstahaptır:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ
اللَّهِ وَ الصَّادِقِينَ عَنِ اللَّهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. اللَّهُمَّ طَهِّرْ
بِهِ قَلْبِي وَ اشْرَحْ بِهِ صَدْرِي وَ نَوِّرْ بِهِ قَبْرِي. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي نُورًا

1-a.g.e., c.19, s.258, h.24545.

2-a.g.e., c.19, s.259, h.24546.

وَ طَهُورًا وَ حِرْزًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ وَ سُوءٍ مِمَّا
 أَخَافُ وَ أَخَذَرُ، وَ طَهَّرَ بِهِ قَلْبِي وَ جَوَارِحِي وَ عِظَامِي وَ لَحْمِي وَ
 دَمِي وَ شَعْرِي وَ بَشْرِي وَ مَخْيِي وَ عَصْبِي وَ مَا أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّْي

**Bismillâhi ve billâhi ve lâ havle ve lâ guvvete il-
 lâ billâh ve alâ milleti rasûlillâh vessâdigîne anil-
 lâhi salevâtullâhi aleyhim ecma'în. Allâhumme
 tahhir bihi galbî veşrah bihi sadrî ve nevvir bihi
 gabrî. Allâhummec'alhu lî nûran ve tahûran ve
 hirzen ve şifâen min kulli dâin ve âfetin ve âhetin ve
 sûin mimmâ ahâfu ve ahzer. Ve tahhir bihi galbî ve
 cevârihî ve izâmî ve lehmî ve demî ve şa'rî ve beşerî
 ve muhî ve asabî ve mâ agalletil arzu minnî.**

"Allah'ın adı ve onun yardımıyla başlıyorum. O'nun yardımından gayri hiç bir güç ve kudret yoktur. Allah Resulü'nün ve Allah hakkında doğru konuşan sadık kimselerin dini (üzereyim) ki Allah'ın salâtı hepsinin üzerine olsun.

Allah'ım! Bu gusül vesilesiyle kalbimi temizle, göğsümü aç ve kabrimi nurlandır. Allah'ım! Bu guslümü (benim için) nur, temizlik ve koruyucu karar kıl; korktuğum her türlü afetin, derdin ve hastalığın şifası kararlaştır. (Bu guslümle) kalbimi, benim azalarımı, kemiklerimi, saçımı, derimi, beynimi, sinirlerimi ve bedenim tamamını temizle."¹

Hacı bu guslüyle gözünü ve gusül ve tövbesiyle

1-*Vesailü's-Şia*, c.11, s.369, h.15038; *Emânu'l-Ahtâr*, s.33.

özünü yıkayarak Allah'ın evinine vardığında her türlü kir ve çirkinlikten temizlenmiş olur.

15-SADAKA

Yolcunun hareket zamanında sadaka verip¹ insanlara iyilikte bulunarak yolculuğuna başlaması müstahaptır.

İmam Cafer Sadık (a.s) sadaka hakkında şöyle buyurmuştur:

تَصَدَّقْ وَأَخْرُجْ أَيَّ يَوْمٍ شِئْتَ

"Sadaka ver ve istediğin gün çık."²

İbn-i Ebu Umeyr şöyle der:

"Yıldızlara bakıyor, onların uğurlu ve uğursuz olanlarını tanıyordum. Ansızın içimde bir şüphe ve sıkıntı oluştu. Durumumu Hz. Musa b. Cafer'e (a.s) anlattığımda şöyle buyurdu:

"Eğer içinde seni rahatsız eden bir şey olursa, karşılaştığın ilk miskine sadaka ver sonra bırak. Yüce Allah sıkıntıyı giderecektir."³

Sadakanın birçok faydası vardır. Onlardan birisi de kötü ölümü önlemesidir. Allah Resülü (s.a.a), bu konuda şöyle buyurur:

1-Mehâsin, c.2, s.348, h.231.

2-Vesailü's-Şia, c.11, s.375, h.15051.

3-Vesailü's-Şia, c.11, s.376, h.15054.

الصَّدَقَةُ تَمْنَعُ مَيِّتَةَ السُّوءِ

"Sadaka, kötü ölümü önler."¹

Hakeza sadaka yetmiş belayı def eder² ve belanın yetmiş kapısını kapatır.³

Rivayetlerde hac yolculuğuna başlarken ve yolculuk boyunca sadaka vermenin pek çok faydası olduğu belirtilmiş ve yolculuk öncesi sadaka verilmesine tekit edilmiştir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Hacınım, hac amellerini bitirip Mekke'den çıkmaya karar verdikten sonra, bir dirhemlik hurma alıp sadaka vermesi iyidir."**⁴

Sadaka hakkında şu noktaya da dikkat etmek gerekir ki; her ne kadar sadaka alan kimse görünürde fakir ve miskin kimse olsa da gerçekte sadakayı alan Allah'tır. Dolayısıyla sadaka veren kimse, Allah ile muamele etmiştir ve yaptığı iyiliğin karşılığını dünya ve ahirette fazlasıyla alacaktır.

İmam Sadık (a.s): yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Sadaka almak dışında bütün işler için bir kişi görevlendirdim. Onu kendim alırım."⁵

1-Mesclisî, *Biharu'l-Envar*, c.96, s.124, h.35.

2-*Kenzu'l-Ummal*, h.15982.

3-*Biharu'l-Envar*, c.62, s.269.

4-Kuleynî, *Usul-u Kâfi*, c.4, s.533.

5-*Biharu'l-Envar*, c.80, s.329, h.2.

16-YOLCULUK NAMAZI

Hac yolculuğuna çıkan kimse, Allah'ın misafiridir ve yolculuktan önce kendisini bu önemli misafirlik için hazırlamalıdır. Kişinin hac ve umre yolculuğuna namaz kılarak ve Allah'ı anarak başlaması müstahaptır.

İmam Cafer Sadık (a.s) değerli babalarından ve onlar da Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle naklederler:

"Yolculuğa çıkacak kişi, hareket etmeden önce iki rekât namaz kılıp dua etmekten daha değerli bir şey ailesine bırakmaz."

Duasında ise şöyle demelidir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدُّكَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ ذُرِّيَّتِي وَ دُنْيَايَ
وَ آخِرَتِي وَ أَمَانَتِي وَ خَاتِمَةَ عَمَلِي، إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ

ما سئل

Allâhumme innî estevdi'uke nefsi ve ehlî ve mâli ve zurriyyeti ve dünyâye ve âhireti ve emâneti ve hâtimete amelî, illâ a'tâhullâhu azze ve celle mâ suil.

"Allah'ım! Kendimi, ailemi, malımı, dinimi, dünyamı, ahiretimi, emanetimi ve işlerimin akıbetini sana havale ediyorum. (bu duayı) yüce Allah'tan bir şey istediğinde ona bağışta bulunan kimse etmektedir. "¹

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.379, h.15064.

17-YOLCULUĞA ÇIKARKEN DUA ETMEK

Sabâh-i Hiz'a imam Musa b. Cafer'in (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Sizlerden birisi yolculuk yapmak istediğinde; evinden çıkarken gitmek istediği yöne doğru durup Fatiha suresini dört yöne, Felak, Nas, İhlâs ve Ayetel Kürsi'yi önüne, sağına ve arkasına durarak okusun ve şöyle dua etsin:

اللَّهُمَّ احْفَظْنِي وَ احْفَظْ مَا مَعِيَ وَ سَلِّمْ مَعِيَ وَ سَلِّمْ مَا مَعِيَ وَ بَلِّغْنِي
وَ بَلِّغْ مَا مَعِيَ بِبِلاغِكَ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ

Allâhummehfaznî vehfaz mâ ma'î ve sellimnî ve sellim mâ ma'î ve belliğnî ve belliğ mâ ma'îye bibelâğikel hasenil cemîl.

"Allah'ım! Beni ve benimle birlikte olanları koru, beni ve benimle birlikte olanları salim kıl, beni ve benimle birlikte olanları güzel bir şekilde gidecek yerimize ulaştır."¹

Allah, onu ve onunla birlikte olanları koruyacak ve gidecekleri yere sağ salim bir şekilde ulaştıracaktır. Acaba yolcunun sağ salim kaldığını, ancak kendisiyle birlikte olanların salim kalmadan gidecekleri yere varamadığını hiç görmedin mi?

İmam Cafer Sadık (a.s) başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.381, h.15067.

"Evinden çıkarken on defa İhlâs suresini okuyan kimse, evine dönünceye kadar Allah'ın koruması altında olacaktır."¹

Ebu Hamza Sumâlî şöyle der:

"İmam Bakır (a.s) evden çıkmak istediği zaman şöyle derdi:

بِسْمِ اللَّهِ خَرَجْتُ وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

Bismillâhi ve harectu ve alellâhi tevekkeltu, lâ havle ve lâ guvvete illâ billâh.

"Allah'ın adıyla çıktım, O'na tevekkül ettim, Bütün güç ve kuvvet yalnız Allah'tandır."²

Hız. Ali (a.s) yolculuk için evden dışarı çıktığında şu duayı okurdu:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَالِدِ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَأَنْتَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَلَا يَجْمَعُهُمَا غَيْرُكَ لِأَنَّ الْمُسْتَخْلِفَ لَا يَكُونُ مُسْتَصْحِبًا وَالْمُسْتَصْحِبُ لَا يَكُونُ مُسْتَخْلِفًا

Allâhumme innî e'ûzu bike min ve'sâis seferi ve kâbetil mungalebi ve sûil menzari fil ehli vel mâli vel veled. Allâhumme entes sâhibu fisseferi ve entel halîfetu fil ehli ve lâ yecma'uhuma ğayruke li

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.333.

2-a.g.e.

enel mustahlifu lâ yekûnu mustashiben vel mustashibu lâ yekûnu mustahlifâ.

"Allah'ım! Yolculuğun meşakkatinden, dönüşün hüznünden ailem, malım ve evladımda kötü değişiklikler (ile karşılaşmaktan) sana sığınıyorum. Allah'ım! Sen, yolculukta ben ve ailem için vekilim/ halifemsin. Bu ikisini senden başkası bir araya toplayamaz. Çünkü evde kalan, yolculukta (benimle) birlikte olamaz. Yolculukta (benimle) birlikte olan, evde kalan kimse olamaz."¹

Karada ve havada yolculuk yapmanın iniş çıkışı; düşüp kalkması vardır. Dağlık bölgeye ulaşan bir otomobil virajlarla dolu yolu geride bırakarak yukarı çıkar ve doruk noktasına ulaştığında birden kayarak aşağı doğru inmeye başlar. Uçak, kalkış pistinden hareket edip havalanmaya başlar ve varış noktasına yaklaştığında hızını azaltır ve yavaş yavaş yere doğru yaklaşır. Allah'ın evinin ziyaretçisinin bu merhalelerin tamamında Allah'ı hatırlaması ve O'nun la âşıkane söyleşide bulunması ne kadar da güzeldir.

Allah Resulü (s.a.a) yukarı doğru çıktığında "Al-lâh-u Ekber", aşağı doğru indiğinde ise "Subhânal-lâh" derdi.²

Bazı bölgelerin yolu, geçit vermeyen dar boğazlar gibi virajlı, tehlikeli ve korku uyandırıcıdır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur:

1-Nehcü'l-Belaga, h.46.

2-Vesailü's-Şia, c.11, s.391, h.15088.

"Yolculukta korktuğun zaman şu ayeti oku:

﴿وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا﴾

*De ki: "Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katından bana yardımcı bir kuvvet ver."*¹

İmam Zeynelâbidin (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Yürüyerek hacca gitmek isteyen kimse Kadir suresini okursa, yürümenin acı derdini hissetmez."²

Yolculukta okunan dualar pek fazladır. Din önderleri yolculuğun her aşaması için; evden çıkarken, merkebe binerken, hareket ederken ve dönerken, çeşitli dualar nakletmişlerdir. Konunun uzamaması için bu kadarıyla yetiniyoruz. Arzu edenler bu konuyla ilgili kitaplara başvurabilirler.

18-İLAÇ BULUNDURMA

Günümüz dünyasında gelişen turizmden dolayı her ülkenin sorumlu ve yöneticileri misafirlerin dinlenme ve sağlık imkânlarının oluşturulması için telaş ederler. İran İslam Cumhuriyeti de diğer İslam

1-İsrâ, 80.

2-Vesailü's-Şia, c.11, s.396, h.15099.

ülkeleri gibi, yolculuğun başlangıç ve bitimine kadar, hac ve umre kabileleriyle hacıların yanında olup, onların her türlü ilaç, sağlık ve tedavi ihtiyaçlarını temin etmek için sağlık personeli görevlendirmektedir. Bununla birlikte, özel bir rahatsızlık ve hastalığı olan kimselerin kafile doktoruna haber vermesi ve kendine gerekli olan ilaçları yanında bulundurması tavsiye edilmektedir. Diğer hacıların da hafif hastalıklar için yanlarında gerektiğinde kullanmak için ilaç bulundurmaları faydalıdır.

Lokman Hekim, oğluna şöyle nasihat ederdi:

"Yolculukta, kendinin ve arkadaşlarının faydalanması için yanına ilaç al..."¹

19-YOLCULUK GEREKSİNİMLERİ

Yolcunun ihtiyaç duyduğu zaman faydalanabileceği gereksinimlerinin bazılarını yanına alması çok uygundur.

Ayşe şöyle der: "Allah Resulü (s.a.a) yolculuğa çıktığı zaman yanına ayna, sürme, küçük tarak, misvak ve büyük tarak alırdı."²

Ümmü Sad Ensarî şöyle der: "*Allah Resulü (s.a.a) yolculukta ayna ve sürmeyi yanından ayırmazdı.*"³

Merhum Meclisi, *Biharu'l-Envar* kitabında şöyle

1-Biharu'l-Envar, c.73, s.275.

2-Mehecce'tu'l-Beyzâ, c.4, s.72.

3-a.g.e., 73.

nakleder: "Allah Resulü (s.a.a) yolculuğa çıktığı zaman yanına tarak, misvak ve sürme alırdı."¹

Hadisler ışığında Allah Resulü'nün (s.a.a) ahlaki özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda şu neticeye varırız; Hz. Muhammed'in (s.a.a) takipçileri ve ümmeti yolculuk boyunca tertipli, düzenli, şık ve hoş görünmelidir. Bunun içinde yanlarına gerekli araç ve gereçleri bulundurmalı, dağınık, düzensiz ve çirkin görünümünden kaçınmalıdırlar.

Hammad b. İsa, İmam Cafer Sadık'ın (a.s.) şöyle buyurduğunu nakleder:

Lokman vasiyetinde oğluna şöyle derdi:

"Ey oğlum! Yolculukta yanında kılıç, ayakkabı, sarık, ip, su kabı, dikiş ipi ve iğne bulundur. Sana ve yol arkadaşlarına faydalı olacak ilâçları da yanında bulundur. Allah'a karşı olmayan işlerde, arkadaşlarıyla uyum içinde ol."²

Merhum Feyz-i Kaşanî şöyle nakleder:

"Allah'a tevekkülü çok güçlü olan bazıları, yolculukta ve vatanlarında su matarası, ip, iğne, dikiş ipi ve makası yanlarından ayırmaz ve şöyle derlerdi: "Bunlar dünyaya ait şeyler değildir."³

Şu noktayı da hatırlatmak gerekir ki; rivayetlerde zikredilmiş araç ve gereçler o dönemde yaşayan

1-Biharul-Envar, c.73, s.235.

2-Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.185, h.834.

3-Mehecetu'l-Beyzâ, c.4, s.73.

hacıların ihtiyaç malzemeleri idi. Günümüzde ise bu ihtiyaçlar değişmiştir dolayısıyla bu dönemde hacı adaylarının; terlik, makas, tırnak makası vb. günümüzde gerekli olan araç gereçleri yanlarında bulundurmaları gerekir.

20-ERZAK BULUNDURMAK

Hac yolculuğuna çıkan kişinin gerektiğinde kullanmak için yanında sağlığa uygun, bozulmayan temiz gıda malzemelerini bulundurması faydalıdır. Allah Resulü (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Yolculuk sırasında temiz erzak bulundurmak, insanın büyüklüğündendir."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) ise bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Yolculukta, çok azık bulundurup yanındaki arkadaşlarına bağışlaman mertliğinin nişanelerindedir."²

İmam Zeynelabidin (a.s) hac ve umre için Mekke'ye yolculuk ettiğinde, badem, şeker ve yumuşak elenmemiş un gibi temiz ve sağlıklı yiyecekleri yanında götürürdü.³

Hatırlatmak gerekir ki; hac yolculuğuna çıkan kimselerin yanlarına, sağlıklı ve standartlara uygun,

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.423, h.15160.

2-a.g.e.,s.424, h.15162.

3-Vesailü's-Şia, c.11, s.423, h.15161.

her türlü hava şartlarında bozulmayan kuru gıdalar almaları tavsiye edilir.

21-HZ. HÜSEYİN'İN (A.S) TÜRBE'TİNİ BULUNDURMAK

İmam Sadık'ın (a.s) yolculuğa çıkacaklar için yaptığı tavsiyelerden birisi de yanlarında İmam Hüseyin'in (a.s) türbetinden bir miktar bulundurmalarıdır.

İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle soruldu: "Ey Allah Resulü'nün (s.a.a) oğlu, acaba Hüseyin b. Ali'nin (a.s) kabrinin toprağı, bütün dertlere şifa olduğu gibi, insanı endişe ve korkudan da korur mu?"

İmam Cafer Sadık (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

"Evet, eğer sizlerden birisi korkudan güvende olmak istiyorsa, yanında Hz. Hüseyin'in (a.s) kabrinin toprağından yapılmış tespih bulundursun ve uyumak istediğinde, uyurken okunan duayı üç defa okusun, daha sonra tespihi öpüp gözünün üzerine bıraksın ve şu duayı okusun:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ وَبِحَقِّ صَاحِبِهَا وَبِحَقِّ
جَدِّهِ وَبِحَقِّ أَبِيهِ وَبِحَقِّ أُمِّهِ وَبِحَقِّ أَخِيهِ وَبِحَقِّ وُلْدِهِ الطَّاهِرِينَ
اجْعَلْهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ وَ حِفْظًا مِنْ كُلِّ

سُوءٍ

Allâhumme innî es'eluke bihaggi hâzihit turbe ve bihaggi sâhibihâ ve bihaggi ceddihi ve bihaggi

ebîhi ve bihaggi ummihi ve ahîhi ve bihaggi vuldi-hit tâhirî nec' alhâ şifâen min kulli dâin ve emânen min kulli havfin ve hifzan min kulli sû.

"Allah'ım! Bu toprağın/ türbetin, onun sahibi ve ceddinin, babasının, annesinin, kardeşi ve tertemiz çocuklarının hakkına senden istiyorum; onu benim için bütün hastalıklara karşı şifa, her korkudan güven ve her kötülüğe karşı koruyucu karar kıl."¹

Daha sonra türbeti cebine bıraksın. Eğer yatsı namazı vaktinde bunu yaparsa sabaha kadar Allah'ın koruması altında olacaktır."²

22-BAŞKALARININ YOLCUYA KARŞI GÖREVİ

Hac yolculuğuna çıkan kimse aile, çocuk, akraba ve sevdiklerinden uzun bir süre ayrı kalacağından dolayı farklı ve özel bir ruhsal durum içine girer. Bundan dolayı diğer insanların yolcuyu uğurlaması müstahap bir ameldir. İnsanların yolcuyu uğurlaması, ona karşı sevgisini gösterip dua etmesi, yolculuğun zorluklarını azaltıp yolcunun kalbinin sakinleşmesine ve rahatlamasına neden olur.

İmam Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

1-*Vesailü's-Şia*, c.11, s.427.

2-a.g.e.

كَانَ إِذَا وَدَّعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) رَجُلًا قَالَ:
أَسْتَوِدُّعُ اللَّهَ دِينَكَ وَ أَمَانَتَكَ وَ خَوَاتِيمَ عَمَلِكَ وَ وَجْهَكَ لِلْخَيْرِ
حَيْثُمَا تَوَجَّهْتَ وَ رَزَقَكَ التَّقْوَى وَ غَفَرَ لَكَ الذُّنُوبَ

"Allah Resulü (s.a.a) birisiyle vedalaştığı zaman şöyle buyururdu:

"Dinini, emanetini ve işlerinin neticesini Allah'a teslim et. Yöneldiğin her yerde Allah seni hayırlara çıkarсын ve takvayla rızıklandırıp, günahlarını bağışlasın."¹

Başka bir hadiste İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Resulullah (s.a.a) birisiyle vedalaştığında elini tutup şöyle buyururdu:

"Allah, sana iyi yol arkadaşları nasip etsin, yardımını kâmil kılsın ve yolculuğun zorluklarını senin için kolaylaştırсын. Uzağı yakınlaştırıp zorluklarını gidersin; dininin, emanetinin ve işinin sonunu korusun. Karşına hayır çıkarсын. Takvalı ol ve kendini Allah'a teslim et. Yüce Allah'ın bereketine ümitle hareket et."²

Allah Resulü (s.a.a) müminlerle vedalaştığı zaman şöyle buyururdu:

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.407, 15119.

2-Vesailü's-Şia, c.11, s.406, 15117.

زَوَّدَكُمْ اللَّهُ التَّقْوَىٰ وَوَجَّهَكُمْ إِلَىٰ كُلِّ خَيْرٍ وَفَضَىٰ لَكُمْ كُلَّ
حَاجَةٍ وَسَلَّمَ لَكُمْ دِينَكُمْ وَدُنْيَاكُمْ وَرَدَّكُمْ سَالِمِينَ إِلَىٰ سَالِمِينَ

"Allah sizi takva ile rızıklandırır, yöneldiğiniz her yerde sizi hayırlara çıkarır. Hacetinizi giderir; dininizi, dünyanızı korusun ve sizleri sağ salim geri döndürsün."¹

Bu güzel davranış, yolcu ve akrabalarının manevi bir ortam içine girmesine, yolcunun güçlü bir kalple sefere çıkmasına neden olacak ve yolcu ziyaret için gittiği bütün mukaddes mekânlarda kendisini uğurlayanları hatırlayıp onlar için dua edecektir.

Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) ve diğer imamlar (a.s) her zaman bu sünnete amel etmişlerdir. Peygamber Efendimizin (a.s) sadık, vefalı ve samimi dostu olan Ebuzer (r.a), üçüncü halife tarafından Rebeze'ye sürüldüğünde Hz. Ali (a.s), oğulları Hasan ve Hüseyin (a.s), kardeşi Akil b. Ebu Talip ve dostları Abdullah b. Cafer ve Ammar b. Yasir (r.a) ile birlikte onu uğurlamaya gittiler.

Hz. Ali (a.s): **"Kardeşiniz Ebuzer ile vedalaşın. Yola çıkan gitmeli, vedalaşmak için gelenler dönmelidir."** buyurdu.

Uğurlamak için gelenler tek tek duygularını Ebuzer'e (r.a) söylediler. İmam Hasan (a.s) ise Ebuzer'e (r.a) şöyle buyurdu:

1-a.g.e., h.15116.

"Ey Ebuzer! Allah seni bağışlasın. Şüphesiz bu kavim seni bela ve zorluklara müptela etti. Zira sen onlara karşı gelerek itiraz etmekle dinini elde ettin, onlarda kendi dünyalarını sana yasakladılar, onları yasakladığım şeye (dine) kıyamet günü oldukça ihtiyaç duyacak ve seni yasakladıkları şeylere (dünyaya) ise ihtiyaç duymayacaksın."

Ebuzer (r.a) cevaben şöyle dedi: "Allah, siz Ehli-beyt'e lütfetsin. Benim bu dünyada sizden başka maksadım yoktur. Sizi her gördüğümde Resulullah'ı (s.a.a) hatırlıyorum."¹

23-GİZLİLİK YASAKTIR

Merhum Feyzi Kaşanî, "*Mehecetu'l-Beyzâ*" kitabının yolculuk âdâbı bölümünde Gazali'den şöyle nakleder:

"Yolcu ile binek sahibinin kavga ve dolayısıyla yolculuk boyunca aralarında kırgınlık olmaması için yolcunun yükünü belirleyip, binek sahibine göstermesi ve onunla sahih anlaşma imzalayıp bineği kiralaması uygundur. Hakeza, binek sahibine karşı sesini yükseltmekten, inatçı ve aksi olmaktan kaçınmalı, belirlenen yükten fazla bineğe yük yüklememelidir. Çünkü her şey azdan çoğa doğru gider ve yasak bölge etrafında gezinen kimse onun içine çekilebilir." (Kavga ve ihtilafla sonuçlanacak işlerden uzak durmak gerekir.)²

1-*Vesailü's-Şia*, c.11, s.406, 15115.

2-*Mehecetu'l-Beyzâ*, c.4, s.72.

24-ALLAH'IN NİMETLERİNİ ANMAK

Yolcunun, binek veya taşıma aracına bindiğinde Allah'ın verdiği nimetleri hatırlaması ve şükretmesi müstahaptır. İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Ayağını üzengiye bıraktığında şöyle söyle:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهِ أَكْبَرُ

Bismillâhirrahmânirrahîm, bismillâhi vallâhu ekber.

"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla, Allah'ın adıyla, Allah-u Ekber"

Merkebe binip oturduğunda ise şöyle söyle:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْإِسْلَامِ وَ عَلَّمَنَا الْقُرْآنَ وَ مَنْ عَلَيْنَا
بِمُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله)، سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا
هَذَا وَ مَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْحَامِلُ عَلَى الظَّهْرِ وَ الْمُسْتَعَانُ عَلَى الْأَمْرِ،
اللَّهُمَّ بَلِّغْنَا بِلَاغًا يَبْلُغُ إِلَى خَيْرِ بِلَاغًا يَبْلُغُ إِلَى رِضْوَانِكَ وَ
مَغْفِرَتِكَ، اللَّهُمَّ لَا طَيْرَ إِلَّا طَيْرُكَ وَ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُكَ وَ لَا حَافِظَ
غَيْرُكَ

**Elhamdu lillâhillezî hedânâ lil islâm ve alleme-
nel gurâne ve menne aleynâ bi muhammedin
sallallâhu aleyhi ve âlih, subhânallâh, subhânel-
lezî sahhara lenâ hâza ve mâ kunnâ lehu mugri-**

nîn ve innâ ilâ rabbînâ lemungalibûn velhamdu lillâhi rabbil âlemîn. Allâhumme entel hâmilu alazzahri vel muste'ânu alel emr. Allâhumme belliğnâ belâğan yebluğu ilâ hayrin belâğan yebluğu ilâ rizvânike ve mağfiratik. Allâhumme lâ tayra illâ tayruke ve lâ hayra illâ hayruke ve lâ hâfiza ğayruk.

"Bizi İslam'a hidayet eden Allah'a hamd olsun. Bize Kurân öğretti ve Muhammed'i (göndererek) iyilikte bulundu. [Allah (her türlü noksanlıktan ve kötülükten) münezzehtir. Bunu bizim hizmetimize vereni tespih ve takdis ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz. Âlemlerin Rabbine hamdolsun.

Allah'ım! Sen, bineğe bizi bindirdin ve her işte yardımcı sensin. Allah'ım! Bizi hayır ve iyilikle biten, bağış ve rızana nail olacağımız yere ulaştır. Allah'ım! Uğursuz olan da ancak senin uğursuz kıldığın (hoş ve helâl kılmadığın) şeylerdir, hayırlı (ve güzel) şeyler ancak senin hayırlı (ve güzel) kıldığındır ve senden başka koruyucu yoktur."¹

Ali b. Rabîa el-Esedî şöyle der:

Emirülmüminin Hz. Ali b. Ebu Talip (a.s) merkebin üzengisine ayağını bıraktığında "Bismillah" dedi, binip oturduğunda şöyle dua etti:

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَكْرَمَنَا وَحَمَلَنَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقَنَا مِنْ

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.387, 15080.

الطَّيِّبَاتِ وَ فَضَّلْنَا عَلَيَّ كَثِيرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ تَفْصِيلاً سُبْحَانَ الَّذِي
سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

Elhamdu lillâhillezî ekramenâ ve hamelenâ fil berri vel bahri ve razeganâ minet tayyibât, ve fazzalenâ alâ kesîri mimmen halega tefzîlen, subhânekellezî sahhara lenâ hâzâ ve mâ kunnâ lehu mugrinîn.

"Bize ikramda bulunup, karada ve denizde taşıyan, temiz yiyeceklerle rızıklandırıp, diğer yarattıklarına üstün kılan Allah'a hamd olsun. Bunu bizim hizmetimize vereni tespih ve takdis ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik."¹

Daha sonra üç defa "Subhanâllâh" ve üç defa "Al-lâh-u Ekber" dedikten sonra şöyle dua etti:

رَبِّ اغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

Rabbiğfir lî fe innehu lâ yeğfiruz zunûbe illâ ent.

"Allah'ım beni bağışla, günahları senden başkası bağışlamaz."²

Hz. Ali (a.s) daha sonra şöyle buyurdu:

"Resulullah'ın (s.a.a) yanında olduğumda böyle yaptığımı gördüm."³

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.390.

2-a.g.e.

3-Vesailü's-Şia, c.11, s.387, 15085.

Buna göre hac yolcusu, hareket ettiğinde biraz durup düşünür, Allah'ın kendisine verdiği; sağlığı, hac-cı nasip etmesini, yolculuk için bütün işlerin yolunda gitmesi gibi bütün nimetleri hatırlar ve

لَا نَشْكُرُكَ إِلَّا بِنِعْمَتِكَ

"Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracam"¹ ayetinin gereğince de şükrederse hiç şüphesiz yüce Allah nimetlerini onun için arttıracaktır.

25-ACELE ETMEMEK

Yolculukta, acele etmemek gerekir. Çünkü acele etmek ya işin doğru yapılmamasına veya manevi havanın ölmesine neden olur. Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

الْإِنَاءُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ

"İşlerde teenni² Allah'tandır, acele ise şeytandır."³

Merhum allame Molla Mehdi Neragî (r.a) ise aceleyi şöyle tanımlıyor:

"Acele kalbi bir durum olup zihinden geçer geçmez, düşünüp taşınmadan onu yapmaktır. Bu durum ve hal şeytanın birçok insanı helak ettiği

1-İbrahim, 7.

2-**Teenni**: Yavaş iş görme, ağırdan alma, ihtiyatlı davranma, acele etmeme, düşünceli ve yavaş hareket etme ve temkinli davranma. Çev.

3-*Vesailü's-Şia*, c.27, s.169.

zayıf nefsin getirilerinden ve şeytanın insanın kalbine nüfuz ettiği kapılardandır."¹

Acelenin yerilmesinin sebeplerinden birisi; doğru ve sahih işlerin basiret ve marifet üzere yapılması gerektiğidir. Bunun da teenniye ve sabra ihtiyacı vardır. Acele eden kişinin düşünmeye fırsatı olmaz ve dolayısıyla sonradan pişman olacağı bir işi yapar.

Nitekim Hz. Ali de (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

مَعَ الْعَجَلِ يَكْثُرُ الزَّلَلُ

"Acele etmek, çok sürçmeyi de beraberinde getirir."²

Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) şehit olmadan önce oğlu imam Hasan'a (a.s) şöyle buyurdu:

أَنْهَاكَ عَنِ التَّسْرُعِ بِالْقَوْلِ وَ الْفِعْلِ

"İş ve sözünde acele etmekten seni nehyediyorum."³

26-EŞYALARI KORUMAK

Yolcu, kişisel eşyalarını ve parasını kendisi korumak zorundadır. Yolculuk boyunca herhangi bir şeyini kaybetmemeye ve bir yerde unutmamaya dikkat etmelidir.

1-Camiu's-Saâdât, c.1, s.325.

2-Âmedî, *Gureru'l-Hikem*, h.9740.

3-Tusi, *Emâli*, s.7.

Sefvan-ı Cemmâl, İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle arz etti: "Ailemle birlikte Hacca gitmek istiyorum. Yol paramı, para kesesine bırakıp belime bağladım" (sizin görüşünüz nedir?)

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu: "**Evet, babam [İmam Bakır (a.s)] devamlı şöyle buyurdu: "Geçim/ yol parasını korumak yolcunun yeteneği/gücündendir."**"¹

Yakup b. Salim şöyle der: İmam Cafer Sadık'a (a.s) "Yanımda üzerinde resim olan bir miktar dirhemi ihram halindeyken para kesesini bırakıp belime bağladım." (Sakıncası var mı?) diye sordum.

İmam Cafer Sadık (a.s) cevaben şöyle buyurdu: "**Hiçbir sakıncası yoktur. Onlar senin yol paran değil mi? Allah'tan sonra da onlara güveniyorsun."**"²

Öyleyse kişi hac yolculuğu boyunca parasının çalınıp kaybolmaması için dikkat etmelidir ve gerekirse emanet sandığına vermeli veya emniyetli bir yerde saklamalıdır.

27-ÖDEMELERİ YAPMAK

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "**Toplu halde yolculuğa çıkan kimselerin yol masraflarını mallarından ayırıp, onun üzerinden ödeme yap-**

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.419, h.15152.

2-Men la Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.280, h.2449.

maları müstahaptır. Bu yöntem yolculuğa çıkan kimselerin ahlakları için daha hayırlı ve kendileri için daha temizdir."¹

Doğal olarak; her yolcu yemek ve diğer ihtiyaçları için tek başına karar verip adım atarsa veya örneğin; sadece kendisi için yemek pişirirse çok vakit harcamakla kalmayıp ruhi olarak yorulacak ve Mekke ve Medine gibi mukaddes mekânların manevi atmosferinden istediği gibi faydalanma imkânı bulamayacaktır. Bundan dolayı hac ve umre yolculuğunda rivayetlerdeki tavsiyeler ölçü alınarak, hac ve umre yolcusunun uçak, otel, yemek vb. masraflarının ödemeleri bir arada yapılmakta ve kafale halinde hareket edilerek Mekke ve Medine'de bulunduğu müddetçe yer sıkıntısı ve endişesi yaşamamaktadır. Dolayısıyla hac ve umre yolcusu iki Haremi ziyaret edip, manevi atmosferden yararlanmak için her anı için program yapmalıdır.

28-HAC YOLCULARININ AHLAKI

Hac yolculuğunda İslamî ahlaka riayet edilmesi ibadî ve manevî bu yolculuğun gereklerinden birisidir. Bu yolculuktan manevi faydalar elde etmek isteyen kimseler Allah-u Teâlâ'nın inayetine mazhar olmak istiyorlarsa İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) şu buyruğundaki noktalara riayet etmelidir:

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

1-*Vesailü's-Şia*, c.11, s.413, h.15136.

مَا يُعْبَأُ مَنْ يَسْلُكُ هَذَا الطَّرِيقَ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ:
وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ وَ حِلْمٌ يَمْلِكُ بِهِ غَضَبَهُ وَ حُسْنُ
الصُّحْبَةِ لِمَنْ صَحِبَهُ

"Bu yolu kat edip hacca giden hac yolcusu şu üç özelliğe sahip olmazsa Allah ona inayet etmez:

1-Günaha engel olan takvaya sahip olmalı.

2-Öfkesine engel olacak sabra sahip olmalı.

3-Diğer hacılarla iyi geçinmeli.¹

Hac yolculuğunda cemiyetin yoğun izdihamı ve imkânların da sınırlı olması sebebiyle genellikle sorunlar ortaya çıkar ve hacılar yukarıdaki özelliklere sahip olmazlarsa kontrolden çıkmaları ve Allah göstermesin başkalarıyla kavga etmeleri ve diğer hacıların eziyet görmelerine sebep olmaları mümkündür.

Bu sorunların patlak vermesinin önünün alınması için ilk etapta hacının kendini kontrol edebilmesi ve sonra haccın semerelerine ulaşması için takvaya ihtiyaç vardır.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **"Fısk ve günah işlemeden umre ve haccını yerine getiren kimse, annesinden doğduğu gibi günahsız olarak (evine) döner."**²

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.286.

2-*Sünen-i Darekutnî*, c.2, s.284.

Dolayısıyla takva ve vera'¹ kişinin günah işlemesine engel olup başlanmasına sebep olabilir.

Bir diğer nokta ise; hac yolcusunun, zorluklar karşısında sabırlı olması, sinir, kızgınlık ve taşkınlıktan kaçınması için sürekli temrin yapması gerekir. Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Sirkenin balı bozduğu gibi, kızgınlık da imanı bozar."**²

Bir gün bedevî Araplardan birisi Peygamberimizin (s.a.a) yanına gelerek şöyle dedi: "Ben çölde yaşayan bir insanım, bana (amel etmem için) kapsamlı bir söz öğret."

Peygamberimiz (s.a.a) cevabında **"Sana öfkelenmemeni emrediyorum."** diye buyurdu.

Bedevî Arap sözünü üç defa tekrarladığında Peygamberimiz (s.a.a) her defasında aynı cevabı verdi. Bedevî Arap kendine geldiğinde; "Bundan sonra artık bir şey sormayacağım. Çünkü Allah Resulü (s.a.a) bana hayır ve iyilikten başka bir şey emretmemiştir." dedi.³

Peygamber Efendimizin (s.a.a) güzel sözünü İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle açıklıyor:

1-**Vera**: Hayırlı ve övgüye değer amellere sarılıp, geçici dünya hevesi peşinde koşmayı terk etmektir. Vera ile Züht arasındaki fark, vera şüpheli şeyleri, züht ise ihtiyaç fazlasını terk etmektir. Verayla takvanın aynı manayı taşıdığına inananlar olsa da vera, takvanın ileri bir merhalesidir. Çev.

2- Kuleynî, *Usul-u Kâfi*, c.2, s.302.

3-a.g.e.

الْعُصْبُ مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ

"Öfke bütün kötülüklerin anahtarıdır."¹

Dolayısıyla her hacının, bir kimseye öfkelenmesi için kendine dikkat etmeli, sinirlendiğinde öfkesine hâkim olmalı ve Allah göstermesin öfkesinin kavga ve şiddete dönüşmesine izin vermemelidir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Allah, öfkesini yenen kişinin dünya ve ahirette izzetini arttırır."**²

Üçüncü tavsiye de yol arkadaşlarına iyi davranmaktır. Bu konu hakkında İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"(Hac yolculuğunda), arkadaş olduğun herkesle iyi geçinmek, hoş ahlaklı olmak, dilini korumak, öfkeni yenmek, boş ve faydasız işlerini azaltmak, başkalarına iyilik ve ihsanda bulunmak, cömert ve eli açık olmak için kendini hazırla."³

Birisi Allah Resülü'nün (s.a.a) huzuruna gelip şöyle arz etti: "Ey Allah'ın Resülü! Bana nasihat et.

Efendimiz (s.a.a) ona nasihatlerde bulundu ve nasihatlerinin birisinde şöyle buyurdu: **"Din kadresine karşı güler yüzlü davran."**⁴

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.303.

2-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.110.

3-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.286.

4-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.103.

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) dostlarından birisi "İyi ahlakın sınırı nedir?" diye sorduğunda İmam (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

"Şefkat kanatlarını diğerlerinin ayaklarının altına sermen, yumuşak ve hoş ahlaklı olup tatlı dille konuşman ve din kardeşine karşı güler yüzlü olmandır"¹

Ebu Rabî eş-Şamî şöyle der: "İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzuruna gittiğimde imamın evi Horasan, Şam ve diğer bölgelerden gelen insanlarla dolu olduğundan oturacak yer bulamadım. İmam Cafer Sadık (a.s) yaslanmış ve dizleri üzerine oturmuş haldeyken şöyle buyuruyordu:

"Ey Âl-i Muhammed'in takipçileri! Öfkelenmediğinde, sinirini kontrol edemeyen, arkadaşıyla güzel konuşmayan, diğer insanlara karşı iyi ve hoş ahlaklı davranmayan, dostu ve komşusuyla iyi geçinmeyen bizden değildir. Ey Âl-i Muhammed'in takipçileri! Allah'tan korkun, elinizden geldiğince takvalı olun. Allah'tan başka güç ve kudret yoktur."²

29-İNSANLARA KARŞI ŞEFKATLİ OLMAK

Hac yolculuğunda İslam ahlakının değerlerinin dikkate alınması bu yolculuğu son derece tatlı ve

1-a.g.e.

2 -*Usul-u Kâfi*, c.2, s.637.

çekici kılacaktır. Her türlü kırgınlığın önünün alınması için hacının yol arkadaşlarına karşı davranışında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şu buyruğundaki noktalara riayet etmeleri gerekir:

İmam Cafer Sadık (a.s), Allah Resülü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Üç şey din kardeşinle dostluğunu pekiştirir:

1-Güler yüzlü olmak.

2-Mecliste ona doğru geldiği zaman, onun için yer açıp yanına oturtmak.

3- Onun hoşlandığı isimle seslenmek.¹

İmam Muhammed Bakır (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Bir gün Ben-i Temim kabile-sinden birisi Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelip; Ey Allah'ın Resülü! Bana nasihatte bulun" dedi. Allah Resülü (s.a.a) ona nasihatte bulunarak şöyle buyurdu:**

"İnsanlarla dostluk kur ve onların seni sevmesi için onları sev."²

30-YAŞLILARA SAYGI GÖSTERMEK

Her kafilde genellikle kafiledekilerin yardımına ihtiyaç duyan yaşlı fertler vardır. Otobüs veya uçağa binip inme esnasında, Harem'e gidip gelmede ve

1-a.g.e, s.643.

2-a.g.e, c.2, s.642.

sonuç itibariyle hac amellerinin yerine getirilmesinde diğer hacıların yaşlı fertlere yardım etmeleri çok güzel ve yerinde bir davranıştır.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

"İhtiyarlara saygı göstermek Allah'a saygı göstermektir."¹

Başka bir hadiste Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"İslam yolunda saçını ağartmış yaşlılara saygı göstereni, Allah kıyamet gününün korkusundan esenliğe çıkarır."²

31-YOL ARKADAŞLARINA SELAM VERMEK

Din kardeşleri arasındaki sevgi ve muhabbet, mukaddes İslam dininin halka sunduğu en güzel hediyelerden birisidir ve bu bağı sağlamlaştıracak unsurlardan birisi selamlaşmaktır. Kafilede yer alan fertlerle ve diğer ülke Müslümanlarıyla karşılaştığınızda, söze selam vermekle başlayınız.

Allah Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

"Konuşmadan önce selam verin ve selamsız söze başlayana cevap vermeyin."³

1-a.g.e., c.2, s.658.

2-a.g.e,

3-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.644.

Peygamber Efendimiz (s.a.a) başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

"Allah ve Resulüne en yakın kişi (insanlarla karşılaştığında) selamla başlayan kimsedir."¹

Selamı karşı tarafın duyabileceği şekilde yüksek sesle vermek gerekir. İmam Muhammed Bakır (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah açık ve aşikâr selam vermeyi sever."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Yüksek sesle selam verin ve "ben selam verdim onlar selamımı almadılar" demeyin. Şayet selamınızı duymamışlardır! Selamın cevabını da yüksek sesle verin ki; "ben selam verdim selamımı almadılar" demesinler..."³

Nasıl selam verilmesi gerektiğini din önderlerimiz bize öğretmiştir. İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Küçük büyüğe, yoldan geçen oturana, sayısı az olanlar çok olanlara selam versin."⁴

Aynı şekilde, meclise yeni girenler, daha önce meclise gelip oturanlara selam vermelidir.⁵

1-a.g.e.

2-a.g.e., s.645.

3-a.g.e.

4-a.g.e., s.646.

5-a.g.e.,647.

Ama meclise yeni giren grup, mecliste oturanlara selam verirse içlerinden bir kişinin cevap vermesi yeterlidir.¹

32-KAFİLE ARKADAŞLARINA KARŞI GÜLER YÜZLÜ OLMAK

Hac yolcuları, yolculukları boyunca diğer arkadaşlarına karşı güler yüzlü olmaya çalışmalıdırlar.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ حَسَنَةٌ وَ صَرْفُ الْقَدَى عَنْهُ حَسَنَةٌ
وَ مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ مِنْ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَى
الْمُؤْمِنِ

"Kişinin (mümin) kardeşinin yüzüne gülümsemesi güzeldir ve sevabı vardır; müminin gözündeki dikenin çıkarması (yolundaki engeli kaldırması) iyidir. Allah'a, mümini sevindirmekten daha güzel bir şeyle ibadet edilmemiştir."²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İçinizden biri mümini sevindirdiği zaman sadece onu sevindirdiğini zannetmesin! Allah'a ant olsun ki (böyle yapmakla) bizi sevindirmiştir; yine Allah'a ant olsun ki Allah Resulünü sevindirmiştir."³

1-a.g.e.

2-*Uşul-u Kâfi*, c.2, s.188.

3-a.g.e., s.189.

33-YOL ARKADAŞLARINA YARDIM ETMEK

Yolcunun, yolculuk boyu birlikte yolculuk yaptığı kimselere yardım etmesi ve kendi yükünü onların omuzlarına yüklememesi müstahaptır. Allah Resulü'nün (s.a.a) yanında birisi söz konusu edilip şöyle denildi: O, iyi birisidir. Daha sonra onun nitelikleri hakkında Allah Resulü'ne (s.a.a) şöyle arz edildi:

Bu şahıs, bizimle yolculuğu boyunca bir yerde konak-ladığımız zaman Allah'ı zikrediyor ve "Lâ ilâhe illallâh" diyordu. Allah Resulü (s.a.a): **"Peki, bu şahsın devesine kim yem veriyor ve yemeğini kim hazırlıyordu?"** diye sorduğunda, "hepimiz" dediler. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdular: **"Sizin hepiniz, ondan daha hayırlısınız!"**¹

Bu konuda Allah Resulü (s.a.a) ashabı ve yaremleri için örnekti.

Rivayetlerde geldiğine göre Allah Resulü (s.a.a), yolculuğunun birinde ashabına bir koyun kesmelerini buyurdu. Ashaptan biri "Koyunu ben keseyim", diğeri "Ben derisini yüzeyim", bir diğeri "Ben parçalayayım", bir başkası "Ben de pişireyim" deyince Allah Resulü (s.a.a) **"Odunların toplanmasını da ben üstleniyorum."** buyurdular.

Sahabeler: Anamız-babamız sana feda olsun! Siz zahmet etmeyin. Biz sizin yerinize çalışırız, dediler.

1-Mekârimu'l-Ahlak, c.1, s.564, h.1599; Mizânu'l-Hikmet, h.8614.

Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdular: **"Sizin benim yerime çalışacağınızı biliyorum, ancak Allah-u Teâlâ, birlikte yolculuk yapip da bir köşeye çekilen kimseyi sevmez."**

Allah Resulü (s.a.a) böyle buyurduktan sonra odun toplamak için ayağa kalktı.¹

Dolayısıyla günümüzde işler kabile sorumlusuna bırakılmıştır, ancak hacının kendini başkalarına hizmet etme feyzinden mahrum etmemesi gerekir.

İmam Seccad (a.s) kendisini tanımayan kimselerin dışında yolculuğa çıkmaz ve ilk başta, yolculuk boyunca kafilenin ihtiyaçlarını karşılamak için onlarla anlaşma yapardı.

İmam Seccad'ın (a.s) bir grupla yola çıktığı yolculuklarının birisinde, şahsın birisi onu tanıdı ve sonra kabiledekilere: Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? diye sordu. Kafiledekiler: Bilmiyoruz, dediler. O şahıs, bu Ali b. Hüseyin'dir (a.s) dedi. Kafiledekiler toplanıp onun eline eteğine sarılarak: Ey Allah Resulü'nün (s.a.a) torunu! Sana kötü davranmamız sebebiyle kendi cehennem ateşimizi hazırlamamızı mı istiyorsun? İmam Seccad (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir defasında beni tanıyan bir grupla yolculuk yaptım. Onlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) hatırı için haddinden fazla bana saygı gösterip bana yardım ettiler. Ben, sizin tarafınızdan bunun tek-

1-Biharul-Envar, c.76, s.273, h.31.

rarlanmasından korktum. Dolayısıyla işlerimi tanınmaksızın yapmayı daha çok seviyorum."¹

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Yolcu bir mümine yardım eden kimsenin, Allah yetmiş üç sıkıntısını giderir; dünya ve ahiret hüznünü yok eder, kıyamette insanların karşıla-şacağı büyük belaları ondan defeder."²

İsmail Has'emî, İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle arz ettiğini söyler: "Hacca gidip Mekke şehrine ulaştığımızda arkadaşlarım beni eşyaların yanında bırakıp, tavaf etmeye gidiyorlar."

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

أَنْتَ أَعْظَمُ أَجْرًا

"Senin sevabın onlardan daha fazladır."³

Murâzım b. Hakîm ise şöyle der: "Muhammed b. Musâdif ile birlikte yolculuk edip Medine şehrine ulaştığımızda ben hastalandım. Onun beni devamlı yalnız bırakıp mescide gittiğini babasına şikâyet ettim. Babası da bunu İmam Cafer Sadık'a (a.s) haber verdiğinde imam (a.s) Musâdif'e şöyle haber gönderdi:

قُعُودُكَ عِنْدَهُ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِكَ فِي الْمَسْجِدِ

1-Vesailü's-Şia, c.11, s.430, h.15177.

2-a.g.e.

3-Usul-u Kâfi, c.4, s.545, h.26.

"Onun yanında oturman, mescitte kıldığın namazdan daha üstün ve değerlidir."¹

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyururlar:

سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ فِي السَّفَرِ

"Her kavmin efendisi/ büyüğü, yolculukta onlara hizmet eden kimsedir."²

Dolayısıyla yolculuk boyunca özellikle hacıların Arafat, Meş'ar ve Mina'ya gittiklerinde kabile fertlerinin, bil husus yaşlı ve hasta kimselere yardım etmeleri gerekir, zira onlara yardım edilmesi, onların sevaplarına ortak olma vesilesi olacaktır.

34-YASAKLANAN UYGUNSUZ DAVRANIŞLAR

İnsanoğlu ne kadar iyiliklerden yararlı olsa da, yine de bazı şartlarda sabırsızlık ve bahaneçilik sebebiyle hem kendini hem de başkalarını rahatsız edebilir. Allah Resulü (s.a.a) hac yolculuklarının birisinde şöyle buyurmuşlardır:

مَنْ كَانَ سَيِّئُ الْخُلُقِ وَالْجَوَارِ فَلَا يَصْحَبُنَا

"Kötü huylu olanlar ve komşusuna kötü davrananlar bizimle yolculuk etmesin"³

1-a.g.e., h.27.

2-Feyz-i Kaşanî, *Meheccetu'l-Beyzâ*, c.4, s.61.

3-Biharu'l-Envar, c.73, s.273.

Bu buyruğun sebebi açıktır; zira normal hallerde komşusuna eziyet eden kötü ahlaklı birisi, yolculukta zorluk ve sorunlarla karşılaşması durumunda başkalarına karşı daha kötü davranacaktır.

Hz. Ali b. Ebu Talip (a.s), kişinin yol arkadaşlarıyla en az düzeyde uyumsuz olmasını o kimsenin mertlik alametlerinden saymıştır.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Yolculuk ve menziller, insanın azığını bitirir, ahlakını çirkinleştirir ve elbiselerini yıpratır..."²

Yolculukta halkın sıradan yaşam düzeni bozulur; yemelerinde, dinlenmelerinde ve mekânlarında değişiklikler ortaya çıkar. Bunların tamamı ister istemez ferdin ahlakının değişmesine sebep olur. Bu sebeple yolcuların, bu durumlarda kabile arkadaşlarını yormamaları ve onların kalplerini kırmamaları gerekir.

Uyumsuzluk ve kötü ahlak öylesine yerilmiştir ki; İmam Muhammed Bakır (a.s) Peygamber Efendimizden (s.a.a) naklettiği bir hadiste bunu gözler önüne sermiştir:

"Kötü ahlak/ uyumsuzluk, (insanların) gözü önünde şekillenecek olursa, Allah'ın yarattığı hiçbir şey ondan daha çirkin olmayacaktır."³

1- *Biharu'l-Envar*, c.73, s.266, h.1.

2- *Biharu'l-Envar*, c.73, s.277.

3- *Usul-u Kâfi*, c.2, s.321, h.2.

35-YOL ARKADAŞLARINA EZİYET ETMEMEK

Ziyaretçinin; toplantılarda, cemaat namazlarında, mescitlere giriş çıkışlarda, otobüse binip inmelerde ve benzeri konularda başkalarına eziyet etmemesi, bir yere girdiğinde boş yere oturması ve hacı cemiyetinin çok olduğu dar yerlerden geçmekten sakınması gerekir. Allah Resulü'nün (s.a.a) pratik yaşamı böyleydi ve bir yere girdiği zaman, kendisine en yakın yere (kapı kenarına) otururdu.¹

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurur: **"Sizlerden birisi meclise girdiğinde en sonda oturanın yanına otursun."**²

Peygamber Efendimiz (s.a.a) başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur: **"Sizlerden birisi, topluluğun olduğu meclise girdiğinde, din kardeşlerinden birisi yer açıp davet ederse davetini kabul etsin. Çünkü bu din kardeşinin ona gösterdiği saygı ve ihtiramdır. Eğer hiç kimse yer açmazsa, meclise göz atıp rahat oturabileceği yere otursun."**³

36-HATA VE YANLIŞLARI GÖRMEZLİKTE GELMEK

Yolculukta bazen bilerek ve bazen de bilmeyerek kervan fertlerinden birisi yanılarak hata yapabilir.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.662.

2-*Biharu'l-Envar*, c.16, s.240.

3-*Biharu'l-Envar*, c.72, s.465.

Tertemiz Masum İmamlar (a.s) bu alandaki pratik yaşamlarıyla bu tür yanlışları görmezlikten gelmiş veya hata sahiplerinin hatalarını düzeltmeleri uyarısında bulunmuşlardır.

Zürare, İmam Muhammed Bakır ve Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakleder:

"Kulun küfre en yakın olduğu durum; birlikte olduğu din kardeşinin hatasını bir gün onun yüzüne vurup yermek için hata ve sürçmelerini saymasıdır."¹

İnsanların hata ve ayıpları peşinde olan kimse, ister istemez diğerlerini mukabeleye, karşılık vermeye teşvik edecektir. Dolayısıyla müminlerin arasında saygı ve sevgi kalkacak bazen de istenmeyen durumlara ve hatta kavgaya dönüşebilecek kötü durumlara sebep olabilecektir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Başkalarının hatalarının peşinde olmayın, zira Allah, din kardeşinin hatalarının peşinde olanın hatalarının peşinde olur. Allah hatalarının peşinde olduğu kimseyi evinin içinde dahi olsa rezil eder."²

Bu ahlakî noktaya riayet etmekle kabilelerde samimi bir ortam oluşturularak yolculuğun tadı arttırılabilir. Bu sebeple hacıların başkalarına karşı iyimser

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.354.

2-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.355.

davranmaları ve hiçbir zaman başkalarının hataları peşinde olmamaları gerekir.

Başka bir hadiste İmam Cafer Sadık (a.s), Peygamber Efendimizin (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey dilleriyle "iman ettik" deyip de, iman henüz kalplerine girmeyen kimseler! Müslü-manları kınamayın ve onların hatalarının peşinde de olmayın. Allah başkalarının hatalarının peşinde olan kimsenin hatalarının peşine düşer. Allah hatalarının peşinde olduğu kimseyi evinin içinde dahi olsa rezil eder."¹

37-ACI HATIRALARI ANLATMAMAK

Hac yolculuğu yaşamı grupsaldır ve sonuçta çeşitli kabiliyetler ve davranışlarla fertler bir araya gelerek belli bir zaman sürecinde birlikte yaşarlar ve doğal olarak çeşitli farklılıklar ve davranışlar bazen çekişme, tartışma ve kırgınlıkla sonuçlanır. Tertemiz Masum İmamlar (a.s) hacılara kendi yol arkadaşlarına karşı ağır başlı ve dürüstçe davranmalarını ve döndükten sonra da yolculukta yaşanan olumsuz olayları kimseye söylememelerini tavsiye etmişlerdir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bir hadiste yolculuktan döndükten sonra yol arkadaşlarının sırlarının söylenmemesini yolculuktaki yiğitliğin ve dürüstlüğün sebeplerinden birisi olarak zikretmiştir.²

1-a.g.e., s.354.

2-Mekârimi'l-Ahlak, c.1, s.541, h.1876; Müfid, *Emâli*, s.44, h.3.

İmam Cafer Sadık (a.s) başka bir hadiste şöyle buyuruyor:

لَيْسَ مِنَ الْمُرُوءَةِ أَنْ يُحَدِّثَ الرَّجُلُ بِمَا يَلْقَى فِي السَّفَرِ مِنْ
خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ

"İnsanın yolculukta görüp karşılaştığı iyi ve kötü şeyleri anlatması mertlikten değildir."¹

38-BÜYÜKLÜK GÖSTERMEK

Hacıların yolculukta zorluklara tahammül edip yol arkadaşlarına mertçe davranması, başkalarının konfor ve rahatlığını kendi rahatlığına tercih etmeleri gerekir. Otobüslere binilmesi anında, yemeğin dağıtılmasında, asansörden yararlanılacağı zaman ve benzeri işlerde başkalarını [özellikle çocuk ve ihtiyarları] kendilerine tercih etmeleri ve doğru ve İslami davranışlarıyla, yol arkadaşlarının yorgunluğunu gidermeli ve rivayetin tabiriyle yiğitlik göstermeleri gerekir.

Allah Resulü (s.a.a); Kurân tilavetini, mescit yapmayı, Allah için arkadaşlık kurmayı, insanın kendi ülkesinde gösterdiği yiğitliği, yemek verilmesini ve günahattan uzak şakayı yolculuktaki yiğitliğin alametlerinden bilmiştir.²

Başkalarıyla şakalaşmak eğer küçük düşürmeyi, gıybet etmeyi ve benzeri şeyleri içerirse günahtır,

1-*Âsaru's-Sâdikîn*, c.8, s.492.

2-*Biharu'l-Envar*, c.73, s.266. h.2.

ancak başkalarını sevindirmek ve onların yorgunluklarını gidermek için olursa ibadet sayılır.

Sefvan el-Cemmâl şöyle der: Mualla b. Huneys, hacca gitmeden vedalaşmak için İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzuruna geldiğinde hazret şöyle buyurdu: **"Ey Mualla! Allah'tan izzet dile ki Allah da seni aziz kılsın."**

Mualla: "Ey Allah Resulü'nün (s.a.a) oğlu! Nasıl izzet dileyeyim" dediğinde İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu: **"Ey Mualla! Allah'tan kork ki herkeste senden korksun. Ey Mualla! Din kardeşlerine ihsanda bulunarak onlara olan sevgini göster, zira Allah-u Teâlâ, bağışta bulunmayı dostluk vesilesi ve başkalarına vermemeyi, düşmanlık vesilesi karar kılmıştır. Allah'a andolsun ki! Benim için, benden bir şey istediğinizde size bağışlamam, benden istemediğiniz için size vermediğimden dolayı bana düşman olmanızdan daha iyidir. Allah-u Teâlâ'nın benim vesileyle bir hayrı gerçekleştirmesi ve bu hayrın size ulaşması, Allah'ın övülmesi demektir."**¹

39-HASTALARA KARŞI HOŞGÖRÜLÜ OLMAK

Yolculuklarda fertlerden birisinin hastalanması ve yol arkadaşlarının ona ilgi ve alaka göstermemeleri sıkça yaşanan olaylardandır. Hâlbuki kafiide yer

1- Tûsî, *Emâli*, s.304.

alan fertlerin hastayı ziyarete götürmeleri ne kadarda uygundur, ancak işin zorluğu sebebiyle sorumluluk altına girmek istemezler. Bu davranış yiğitlikle ve İslam ahlakıyla uyuşmaz.

Bir gün Mufazzal, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzuruna geldi. İmam Cafer Sadık (a.s); **"Yol arkadaşın kimdi?"** diye sordu.

Mufazzal: Kardeşlerimden biriydi, dedi.

İmam (a.s): **Ona ne oldu?** diye sordu.

Mufazzal: Medine'ye geldikten sonra nerede olduğunu bilmiyorum, dedi.

Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu: **"Bir müminle kırk adım seyahat eden birisini, Allah'ın kıyamet günü onun hakkında sorgulayacağını bilmiyor musun?"**¹

İmam Cafer Sadık (a.s) başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

حَقُّ الْمُسَافِرِ أَنْ يُقِيمَ عَلَيْهِ إِخْوَانُهُ إِذَا مَرَضَ ثَلَاثًا

"Yolcunun hakkı, hasta olduğunda kardeşlerinin ona üç gün bakmasıdır."²

Yine İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Arkadaşıyla birlikte yolculuk yapan kimse, yol arkadaşının gözünden kaybolacak kadar önde giderse, ona zulmetmiştir."³

1-Biharul'-Envar, c.73, s.275.

2-a.g.e., s.273.

3-a.g.e., s.275.

40-KAFİLE FERTLERİNİN SORUNLARINI GİDERMEK

Hac yolculuğunda bazen hacıların bir kısmı para kaybetmek, hastalanmak vb. sorunlar yaşayabilirler. Bu gibi durumlarda yol arkadaşlarının söz konusu kimselere yardım edip sorunlarını gidermeleri gerekir.

Eban b. Tağlib şöyle der:

"İmam Cafer Sadık'la (a.s) birlikte tavaf ederken, dostlarımızdan birisi eliyle işaret ederek yardım için beni yanına çağırdı. Fakat ben İmam Cafer Sadık'la (a.s) birlikte yaptığım tavafı bırakıp onun yanına gitmek istemedim ve tavafıma devam ettim. Bir daha bana işaret ettiğinde İmam Cafer Sadık (a.s) gördü ve **"Seninle işi var"** dedi. "Evet" dedim.

"O kimdir?" diye sordu.

-Bizim yarenlerimizdendir, dedim. (Sonra da aramızda şöyle bir konuşma oldu)

-Seninle aynı inançta mıdır?

-Evet.

-Onun yanına git.

-Tavafı böleyim mi?

-Evet.

-Farz tavaf da mı olsa?

-Evet.

Eban şöyle devam etti: "Onunla birlikte gittim ve işlerine yardım ettim ve daha sonra İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yanına gelip şöyle arz ettim: "Müminin, mümin üzerindeki olan hakkı nedir?"

İmam Sadık (a.s): **"Boş ver, cevabımı vermeme isteme."** diye buyurdu.

"Kurbanınız olayım! Cevabını buyurun" dedim ve ısrar ettim. Bunun üzerine şöyle buyurdular:

"Ey Eban! Malının yarısını ona verecek kadar hakkı var." daha sonra bana bakıp tepkimi gördükten sonra şöyle buyurdu:

"Ey Eban! Allah'ın onları, başkalarını kendilerine tercih edenler olarak zikrettiğini bilmiyor musun?"

"Evet, kurbanın olayım." dedim

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle devam etti:

"Eğer malını onunla ikiye bölsen onu kendine tercih etmiş olmazsın. Çünkü onu kendinle eşit kılarırsın. Kendin için ayırdığın diğer yarımı da ona verirsen onu kendine tercih etmiş olursun."¹

İnsanı gaflet uykusundan uyandıran başka bir hadiste de İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) dostlarından birisi şöyle nakleder:

İmam Bakır'a (a.s); "Kurbanınız olayım! Yanımızda Şia çoktur" dedim.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.171.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurdu: **"Zenginler, fakirlere yardım ediyor mu? İyiler kötülerini affediyor mu? Birbirlerine karşı eşit davranıyorlar mı?"**

"Hayır" dedim.

İmam Muhammed Bakır (a.s);

لَيْسَ هَؤُلَاءِ شِيعَةَ الشَّيْعَةِ مَنْ يَفْعَلُ هَذَا

"Onlar Şia değildir. Şia bunları/ dediklerimi yapan kimselerdir."¹

Cemil, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Müminler birbirinin hizmetçisidir."

"Nasıl" diye sordum.

İmam Sadık (a.s): **"Yani; birbirlerine yardım eder ve faydalı olurlar..."**²

41-MEKTUPLAŞMAK

Hac yolcusunun ailesi, akrabası ve arkadaşları, onun yolculuğa çıkışından geri dönmesine kadar geçen zaman zarfında ondan haberdar olmak isterler. Telefon imkânının sınırlı olduğu ya da bazı bölgelerde telefon imkânının olmadığı çok eski zamanlarda, yolcular telgrafla ve mektupla yakınlarını ve dostlarını kendi hallerinden haberdar ederlerdi.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.173.

2-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.167.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

التَّوَّاصِلُ بَيْنَ الْإِخْوَانِ فِي الْحَضَرِ التَّرَاوُرُ وَ فِي السَّفَرِ
التَّكَاتِبُ

"Müslümanların yolculuk yapmadığı zaman birbirleriyle irtibatları birbirleriyle görüşmeleri, seferdeyken irtibatları da birbirleriyle mektuplaşmalarıdır."¹

42-DOST VE ARKADAŞLARI TANIMAK

Yolculuğun faydalarından birisi de insanın gerçek dostlarını deneyerek tanınmasıdır.

İslam Peygamberi (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

السَّفَرُ مِيزَانُ الْقَوْمِ

"Yolculuk insanların denenme aracıdır"²

Hz. Ali'nin (a.s) hikmetli sözlerinden birisinde şöyle nakledilmiştir:

السَّفَرُ مِيزَانُ الْأَخْلَاقِ

"Yolculuk, ahlakın terazisidir."¹

1-Âsarü's-Sâdikîn, c.8, s.493.

2-Mekârimu'l-Ahlâk, s.240.

İmam Cafer Sadık (a.s) dost seçimi hakkında şöyle buyurmuştur:

Üç şeyde denemediğin hiç kimseyi dostun bilme:

1-Onu sınırlendirdiğinde, öfkesini haktan batıla çekip çekmediğine bak.

2-Para ile imtihan et. (mali olarak)

3-Onunla yolculuk yaptığında onu dene.²

Yolculukta zorluk ve sıkıntıların kendini göstermesi halinde gerçek dostluk tanınır. Her şeyin iyi ve düzenli olduğu zamanlarda dostlar arasında sorun yaşanmaz, ancak zorluk kendini gösterir ve yol arkadaşları da mukavemet ederek arkadaşını yalnız bırakmazlarsa, kendi dostluklarında sadık oldukları anlaşılır ve bu imtihanı başarıyla geride bırakırlar.

Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) böyle dostlar bulmak için uzun yolların kat edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.³

43-SEFERDE DOSTLUĞUN PEKİŞTİRİLME YOLLARI

Hacılar, genellikle hac yolculuğunda yaşamlarının sonuna kadar birbirleri sevip kardeş gibi geçinecekleri dostlar edinirler. Din önderlerinin bu dostlukları pekiştirmek için söz konusu ettikleri yollardan bazılarına işaret edeceğiz:

1-İbn-i Ebi'l Hadid, *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, c.20, s.294.

2-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.99, h.406.

3-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.101, h.418.

1-Halka Karşı Güzel Ahlaklı Olmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İyi ahlak, sevgi doğurur ve dostluğu sağlamlaştırır."¹

2-İnsanlara İyi Davranmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlarla iyi geçinenin dostu çok olur."²

3-Dostluğun İhlâslı Olması

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Gerçek dost, kendisine haksızlık ve cefa edilse bile dostluğundan vazgeçmeyendir."³

4-Güler Yüzlü Olmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Güler yüzlü olmak dostluğu devamlı kılar."⁴

5-Edebe Riayet Etmek

İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Din kardeşinle aradaki edep ve saygını koru, zira bunun ortadan kalkması, hayâyı ortadan kaldırır ve edebin yerli yerinde olması, dostluğun kalıcılığını akabinde getirir."⁵

1-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.66, h.190.

2-a.g.e., s.67, h.199.

3-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.67, h.201.

4-a.g.e., s.68, h.205.

5-a.g.e., h.207.

6-Dostluk Göstermek

Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Dostluk göstermek dostluk doğurur."¹

7-Tevazu

Hz. Ali (a.s) buyurmuştur:

"Tevazuun meyvesi dostluktur."²

8-Vefalı Olmak

"Vefalı olmak, insanların yakınlaşmasına sebep olur."³

9-İnsaflı Olmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İnsaf, kardeşliği devamlı kılar."⁴

10-Halka İyi Geçinmek

"Dostça geçinmek, yumuşaklık ve bağışlamak insanı düşmanın mahbup ve sevgilisi yapar."⁵

44-DOSTLUĞU BOZAN ETKENLER

Yolcuların ve özellikle Beytullahi'l-Haram'ı ziyaret edenlerin, dostlukların bozulmasına sebep olan ve

1-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.68, h.208.

2-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.67, h.212.

3-a.g.e., s.68, h.213.

4-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.69, h.219.

5-a.g.e., s.70, s.223.

düşmanlığı doğuran bir takım sebep ve etkenlerden kaçınmaları gerekir. Bunlardan bazıları şunlardan ibarettir:

1-Kötü Ahlak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kötü ahlaklı olanın dost ve arkadaşı da olmaz."¹

2-Ayıp Aramak

İmam Cafer Sadık (a.s) Ebu Basir'e şöyle buyurdu:

"Ya Ebu Muhammed! Milletin dinini araştırırsan dostsuz kalırsın."²

3-Tartışmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kardeşiyle münakaşa ve tartışan kimsenin dostu azalır."³

4-Kavgacı Olmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kavgacı insanın dostu olmaz."⁴

5-Dar Görüşlü Olmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

1-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.87, h.323.

2-a.g.e., s.88, h.329.

3-a.g.e., s.88, h.332.

4-*el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.88, h.335.

"Dar görüşlü insanın dostu olmaz."¹

6-Büyüklenmek

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kibirli insanın dostu olmaz."²

7-Düşmanlık Beslemek

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Düşmanlık besleyenin dostu yoktur."³

8-Haset

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Hasetçinin dostu olmaz."⁴

9-Alay Etmek

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlarla alay ederek dalga geçen kişinin, dostlukta sadakat beklentisi olamaz."

10-Hile ve Aldatmak

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Hilekâr insanın dostluğu kalıcı değildir."⁵

1-a.g.e., h.343.

2- *el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.90, h.351.

3- *el-Mehecce fi'l-Kitab-ı ve's-Sünet*, s.88, h.356.

4-a.g.e., s.88, h.358.

5-a.g.e., s.91, h.361.

45-BAŞKASININ MALINA GÖZ DİKMEMEK

Yolcunun, yol arkadaşlarının malına göz dikmesi ve özellikle hac yolculuğunda kendi saygınlığını koruması ne kadar da güzeldir.

İbn-i Abbas şöyle der:

Yemenli bir grup, yol azığı olmaksızın haccediyor ve: "Allah'a tevekkül ediyoruz" diyorlardı. Bunu üzerine şu ayet nazil oldu:

﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾

"(Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takvadır."¹

İkrime, Mücahit ve diğerleri de şöyle demişlerdir:

"Arap bedevîlerinden bir grup yanlarına yiyecek ve içecek almaksızın hacca geldi. Onların bazıları: "Biz Allah'a tevekkül edenlerdeniz" diyor bazıları da: "Allah, kendi evinin hacılarına yiyecek vermeyecek mi?" diyorlardı.

Söz konusu bu kimseler böyle düşünmekle başkasına yük oluyor ve yol arkadaşlarının bazısı onların yiyeceklerini temin ediyordu. Derken şu ayet nazil oldu:

﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾

1-Bakara, 197; *Tefsir-i Taberî*, c.4, s.166; *Dürri'l-Mensur*, c.1, s.221.

"(Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takvadır."¹

Hanbelîlerin önderi Ahmet b. Hanbel, yola azıksız çıkanlar hakkında şöyle der: "Ben onları sevmem, zira onlar, başkalarının yiyeceklerine tevekkül etmişlerdir."²

46-SUIZANDAN KAÇINMAK

Hacıların kendi kabilelerini sevgi ve esenlik ocağına dönüştürmeleri ve diğerlerine karşı merhametli ve iyimser olup her türlü kötümserlikten kaçınmaları gerekir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Din kardeşin senin yüzüne yorumlama yolunu kapatıncaya kadar sen onun yaptığını en güzel şekilde yorumla ve din kardeşinin (ağzından) çıkan sözünü iyiye yorumlayabildiğin sürece onun hakkında kötü düşünme."³

Başkalarına karşı iyimser olmak, ahlaki değerlerin en üstünü ve hediyelerin en büyüğüdür.⁴

Kötümserlik sorununun halledilmesi için din önderleri olabildiğince ileri gitmişlerdir. Nitekim Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

1-*Tefsir-i Taberi*, c.4, s.166; *Durru'l-Mensur*, c.1, s.220-221.

2-İbn-i Kudâme, *el-Muğnî*, c.3, s.221.

3-Ş. Sadûk, *Emâlî*, s.250.

4- Âmedî, *Gureru'l-Hikem*, h.4834.

أَطْلُبُ لِأَخِيكَ عُذْرًا فَإِنْ لَمْ تَجِدْ لَهُ عُذْرًا فَالْتَمِسْ لَهُ عُذْرًا

"Kardeşinin söz ve davranışına mazeret ara, bulamazsan kendin mazeret üret."¹

Dolayısıyla hac yolculuğunda hacıların Allah'a ibadet etmeye ve ilahi marifet ve bağışlanma kazanmaya gelmeleri hasebiyle başkalarına karşı kötümserlikten şiddetle kaçınmaları gerekir, zira kötümserlik, ibadeti boşa çıkarır.²

47-SIR SAKLAMAK

Her katile kendi üslubu gereği ziyaretçileri ayırarak genellikle birkaç kişiyi bir odaya yerleştirir. Aynı odada yer alan ziyaretçiler yaklaşık bir ay boyunca birlikte olurlar. Böyle bir durumda doğal olarak oda arkadaşları arasında konuşmalar olur ve bazıları, bu konuşmaların başka yerde söylenilmesini istemezler. Bu sebeple din önderlerimiz, mahremane sözleri başkalarına söylememizi emretmişlerdir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

الْمَجَالِسُ بِالأَمَانَةِ وَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يُحَدِّثَ بِحَدِيثٍ يَكْتُمُهُ صَاحِبُهُ
إِلَّا بِإِذْنِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ ثِقَةً أَوْ ذَكَرًا لَهُ بِخَيْرٍ

"Meclislerde söylenen sözler emanettir ve hiç

1-Biharul-Envar, c.72, s.197.

2-Gureru'l-Hikem, h.5574.

kimsenin, sohbet arkadaşının izni ve onun iyiliğinin söylenilmesi dışında, mecliste konuşulan sözleri başkalarına söylemeye hakkı yoktur."¹

(Örneğin özel meclislerde bir kimsenin yol arkadaşını iyiliğe ve ibadete teşvik etmesi ve bunun başkalarına anlatılması gibi).

Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Meclis(te yapılan sohbetler) emanet, din kardeşinin sırrını ifşa etmek ise hıyanettir. Öyleyse bu işten uzak dur."²

Allah Resulü (s.a.a) başka bir hadiste şöyle buyurmuştur: **"İki kişinin bir mecliste konuştukları Allah'ın emanetidir. Onlardan birinin, arkadaşının ifşa edilip anlatılmasına razı olmadığı şeyleri ifşa etmesi caiz değildir."**³

48-ZORLUKLAR KARŞISINDA SABIRLI OLMAK

Doğal olarak yolculuk sürekli zorluklarla iç içe olup yaşamın düzeni bozulur ve insana istemediği sorunlar yüklenir. Söz konusu bu zorluklarla mukabele edilmesinin en güzel yolu sabır ve tahammüldür.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.660.

2-*Biharul-Envar*, c.74, s.89.

3-*Tenbihul-Havatir*, c.1, s.98.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Hacca gitmek istediğinde dünya ve rahatlığı terket..."¹

İhram giymenin, ihramlıya has günahlardan kaçınmanın, kalabalık arasında tavaf yapmanın, hiçbir hizmetin olmadığı Arafat çölünde akşamdan sabaha kadar bekleyip oradan Meşar'e gitmenin, kalabalığın arasında yürüyerek Mina'ya, oradan da şeytan taşlamak için Cemerat'a gitmenin ve saç kesmenin... zorlukları vardır. Fakat hac yolcusu bu amelleri ilahi aşkla yaparsa zorlukların tamamı ruhi lezzetlere dönüşecektir.

Bir rivayette İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

مَا مِنْ مَلِكٍ وَ لَا سُوقَةٍ يَصِلُ إِلَى الْحَجِّ إِلَّا بِمَشَقَّةٍ فِي تَغْيِيرِ
مَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ رِيحٍ أَوْ شَمْسٍ لَا يَسْتَطِيعُ رَدَّهَا وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ
عَزَّ وَجَلَّ (وَ تَحْمِلُ أُنْقَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَمْ تَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا بِشِقِّ
الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوْفٌ رَحِيمٌ

"İster padişah isterse halktan birisi olsun hiç kimse yiyecek, içecek, rüzgâr ve güneşin yakıcılığı gibi uygunsuz şartların tesirinde kalmadan hacca ulaşamaz ve Allah-u Teâlâ'nın:

1-Müstedreki'l-Vesâil, c.10, s.172.

﴿وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرؤُفٌ رَّحِيمٌ﴾

"Bu hayvanlar sizin ağırlıklarınızı, ancak güçlük-
lere katlanarak varabileceğiniz bir memlekete taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok şefkatli, pek merhametlidir."¹ ayetindeki buyruğunun anlamı da budur.

Başka bir rivayette İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

وَمَا أَحَدٌ يَبْلُغُهُ حَتَّىٰ تَنَالَهُ الْمَشَقَّةُ

"Hacca giden herkes zorluklarla karşılaşır."²

Zorluk ve sıkıntılara katlanmanın bizzat kendisi haccın felsefesinin bir bölümüdür ve insan bunlarla kendisini yapılandırarak Allah-u Teâlâ'nın karşısında ne kadar zayıf ve aciz olduğunu anlar.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:

وَعَلَّةُ الْحَجِّ... وَ مَا فِيهِ مِنْ اسْتِخْرَاجِ الْأَمْوَالِ وَ تَعَبِ الْأَبْدَانِ
وَ حَظْرِهَا عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ اللَّذَّاتِ...

"Para ödemek, fiziksel zorluklar, lezzet ve şehveti isteklerden uzaklaşmak... haccın felsefe-rindendir."³

1-Nahl, 7; *Usul-u Kâfi*, c.4, s.253.

2-*Vesailu's-Şia*, c.11, s.112.

3-*Uyun-u Ahbari'r-Rıza*, c.1, s.121.

İmam Cafer Sadık (a.s) babası İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) sürekli şöyle buyurduğunu nakleder:

"Hac, namaz ve oruçtan üstündür. Çünkü namaz kılan birkaç saat, oruç tutan ise bir gün ailesinden uzak kalır. Ama hac yolcusu, bedenini zorluklara tahammül etmeye, nefsini zorluk ve ümide zorlar, malını bağışlar ve uzun müddet ailesinden uzak kalır..."¹

Hac yolculuğunun zorluklarından birisi de yaz aylarında özellikle Arafat ve Mina'da aşırı sıcak havaya tahammül etmektir.

Hz. Peygamber (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ صَبَرَ عَلَى حَرِّ مَكَّةَ سَاعَةً تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ مِائَةِ عَامٍ
وَتَقَرَّبَتْ مِنْهُ الْجَنَّةُ مَسِيرَةَ مِائَةِ عَامٍ

"Mekke'nin bir saat sıcaklığına sabreden kişiden (cehennem) ateşi yüz yıl uzaklaşır cennet ise yüz yıl yaklaşır."²

Sıcağa sabredip dayanmak, insanın manevi duygular tatmasına sebep olduğu gibi insanı Allah'a yaklaştırıp, ateşten uzaklaştırır. Masum imamların (a.s) buyurdıklarına göre; soğuk veya sıcak havalarda hac yapan kimselerin sevabı diğerlerinden daha fazladır.³

1-Müsned-i Ahmed, c.4, s.114.

2-Müstedreki'l-Vesâil, c.9, s.364, h.11088.

3-Vesailu's-Şia, c.11, s.174, h.14558.

Günümüzde imkânlar gelişmiş, evler Haremeyn'e yakınlaşmış, yollar düzeltilmiş, gidiş gelişler kolaylaşmış, yiyecek ve içecekler sağlık standardına kavuşmuş, Mina'da klimalı, ateşe karşı dayanıklı çadırlar kurulmuş ve hacıların her türlü ihtiyaçları temin edilmiş olsa da yine de sabır ve tahammülle atlatılabilecek zorluk söz konusudur.

49-LOKMAN HEKİMİN YOLCULARA NASİHATLERİ

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Lokman oğluna şöyle dedi:

Bir grupta yolculuğa çıktığında, kendi ve onların işinde onlarla çok meşveret et. Arkadaşlarına karşı güler yüzlü, yol azığını ikram ederken eli açık ol. Seni davet ettiklerinde kabul et ve yardım istediklerinde onlara yardımcı ol. Çok sus, sessiz ol ve namazını çoğalt. Mal, merkep ve azığından çok bağışta bulun.

Bir işte senden şahitlik isterlerse şahitlik et. Dikkatlice ve düşünerek onlara cevap ver.

Düşünmediğin ve senin için aşikâr olmayan işlerde karar verme. Başkaları sana soru sorduğunda cevapta acele etme. Ama kalkarken, yemeğe otururken... kafanda o işi düşünürsen başka. Allah, meşveret etmeyen kimsenin hayrını, düşünmeyenin aklını elinden alır ve emaneti ondan uzaklaştırır.

Arkadaşlarının hareket ettiğini gördüğünde sen de onlarla birlikte hareket et, iş yaptıklarını gördüğünde sende onlarla çalış ve sadaka verdiklerini gördüğünde sen de yardım da bulun. Büyükle-rinin sözünü dinle. Yol arkadaşların sana bir şey emrettiklerinde veya bir şey istediklerinde "Evet" de ve "Hayır" deme ki ayıp ve kusurdur.

Yolda avare olursanız merkebinizden inin, şüpheye düşerseniz durup meşveret ediniz...

Oğulcağızım! Namaz vaktinde hiçbir iş için namazını geciktirme; namazını kılarak borcunu öde ve rahatla. Namazını mızrağın ucunda dahi olsa cemaatle kıl...¹

Manzaralı, toprağı yumuşak ve yeşilliği çok olan yerde konaklayın. Konaklamak için bineğinden indikten sonra oturmadan önce iki rekât namaz kıl. Tuvalet ihtiyacını gidermek için uzaklaş. Hareket etmek istediğinizde iki rekât namaz kıl, konakladığın yerle vedalaş, yere ve oranın ahalisine selam gönder. Çünkü her yerin kendi melekleri vardır.

Bir miktarını infak etmediğin yemeği yeme, merkebin üstüneyken Kurân oku, iş yaparken Allah'ı tespih et ve işin olmadığı zaman ise dua et...²

1-Namaz yerinin dar olmasından kinayedir.

2-*Vesailu's-Şia*, c.11, s.440, h.15208 ve 15209.

50-KAYBOLANLARIN KILAVUZU

Ebu Basir, İmam Sadık'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu söylüyor:

"Yolunu kaybetmişsen yüksek sesle şöyle de:

يَا صَالِحُ أَوْ يَا أَبَا صَالِحٍ أَرشِدُونَا إِلَى الطَّرِيقِ يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ

"Ey Salih! Ey Eba Salih! Allah'ın lütuf ve yardımını seninle olsun. Bana yol gösterin."

Nakledildiğine göre Allah-u Teâlâ Salih'i çölde ve Hamza'yı denizde kaybolanlar için karar kılmıştır"¹

Abdullah şöyle diyor: Biz böyle bir sorunla karşılaşmış ve yolumuzu kaybetmiştik. Yanımızdaki-lerin bazısı yukarıdaki cümleyi yüksek sesle söy-lememizi istedi ve biz de öyle yaptık. Sonra iki kişi yanımıza geldi ve bizi yönlendirerek yolumuzun sağ tarafta (veya sol tarafta) olduğunu söylediler. Biz, onların dediği tarafa doğru hareket ettik ve yolumuzu bulduk.

Abdullah, babasının şöyle dediğini nakleder: Çölde yolumuzu kaybedip yüksek sesle "Ya Salih veya Ya Eba Salih" dediğimizde bize kılavuzluk ettiler. Yanımızdaki arkadaşlardan birisi şöyle diyordu: Alçak sesle "Sağa doğru gidin" denildiğini işittim. Çok geçmeden yolumuzu bulduk."²

1-Men la Yahzuruhu'l Fakih, c.2, s.195, h. 885-886.

2-Mehâsin, s.363.

51-ŞİALARIN ZİYNETİ

İranlı ziyaretçiler vahyin indiği topraklarda Şia mezhebi ve İslam İnkılâbı'nın elçileridirler. Bu topraklardaki Müslümanlar, Şialığın özelliklerini İranlı ziyaretçilerin hal ve davranışlarında görürler, dolayısıyla önderlerinin ziyneti ve iftihar sebebi olacak şekilde davranmalıdırlar.

Hişam Kindî İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Yaptığınızdan ötürü bizim kınanmamıza sebep olacak işlerden kaçın, zira kötü çocuk kendi ameliyle babasının adını kötüye çıkarır. Sizler, kendinizi bağlı bildiğiniz ve uğruna başkalarından ayrıldığınız kimsenin ziyneti olunuz. Onlarla birlikte namaz kılınız (yani onların cemaat namazına katılınız), onların hastalarını gözetiniz ve teşyî cenazelerine katılınız. Sakın ola onlar iyi işlerde sizden daha önce davranmasınlar; siz, hayır işlerde onlardan önde olmaya daha layıksınız..."¹

Muaviye b. Veheb anlatıyor:

"İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yanına giderek şöyle arzettim: Sizlerin takipçisi bizlerin, kendi mezhebimiz insanlara ve muaşeret içinde olduğumuz diğer kimselere gösterilmesi gereken uygun davranış nedir?"

İmam Cafer Sadık (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.219.

"Onların emanetlerini onlara tekrar geri döndürün, hastalarını ziyarete gidin ve onların teşyii cenazelerine katılın."¹

İbn-i Veheb başka bir hadiste şöyle diyor:

İmam Sadık'a (a.s) kendi mezhebimizden ve diğer mezheplerden olanlara karşı nasıl davranacağımızı sorduğumda İmam şöyle buyurdular:

"Tabi olduğunuz imamlarınıza bakınız ve onların yaptığını siz de yapınız. O halde Allah'a andolsun! Sizin önderleriniz onların hastalarını ziyaret ederler, onların teşyii cenazelerine katılırlar, onların fayda ve zararına şahitlik ederler ve onların emanetlerini tekrar onlara verirler."²

Ebu Usame Zeyd eş-Şehhâm anlatıyor:

İmam Sadık (a.s) bana şöyle buyurdu:

"Bana itaat eden ve benim söylediklerime amel eden herkese selamımı ulaştır. Ben sizi Allah'tan korkmaya, O'nun rızası için çalışıp didinmeye, doğruluğa, emanet ehli olmaya, uzun secdelere ve komşuya iyi davranmaya davet ediyorum. Allah Resülü (s.a.a) böyle programları ulaştırmakla görevliydi ve bu programları size getirmiştir. Dolayısıyla iyi ya da kötü birisi size bir emanet verdiği zaman onun emanetini geri veriniz. Allah Resülü (s.a.a) sürekli bir iğne emanet edilse bile onun sahibine verilmesini emrediyordu."

1-a.g.e., s. 635.

2-a.g.e., s.136.

Daha sonra İmam şöyle buyurdu:

"Onlarla birlikte cemaat namazı kılın, cenaze namazlarına katılın, hastalarını ziyaret, hak ve hukuklarına riayet edin. Eğer, biriniz dinde takva ve vera üzere, doğru konuşur, emaneti yerine ulaştırırsa ve insanlarla iyi geçinirse; "Bu Caferidir" derler. Bu da bizi sevindirir, çünkü "Cafer b. Muhammed es-Sadık (a.s) insanı işte böyle terbiyet eder" derler.

Allah'a andolsun ki! Babam (İmam Bakır –a.s-) bana şöyle nakletti: **"Ali b. Ebutalib'in (a.s) Şiilerinden biri, kendi yaşadığı kabilenin ziyneti idi. Emanete herkesten daha çok sadık, başkalarının hak ve hukukuna herkesten daha çok riayet eden ve en doğru konuşan kimse olduğundan herkes vasiyet ve emanetini ona teslim ederdi. Kableden kimden sorsalar "onun bir benzeri daha yoktur" derlerdi. Yani; o en doğru konuşan ve emanete en sadık kimsedir."**¹

Bu şekilde davranış Müslümanlar arasında birlik, beraberlik ve din kardeşliğini pekiştirir. Diğer Müslümanların da Ehlibeyt (a.s) mektebinin gerçeğini tanımasına neden olur. Bundan dolayı hac yolcuları, kafile içinde, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Haram'da veya toplu programlarda, imamlarına (a.s) ziynet olmak ve Allah'ın rizayetini kazanmak için hal ve hareketlerine dikkat etmelidirler.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.636.

52-UYGUN GİYİM/ ÖRTÜ

Hac ve umre yolcularının özellikle kabile içinde ve diğer Müslüman arkadaşlarının yanında dikkat etmesi gereken şeylerden birisi de temiz ve uygun elbise giymeleridir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah, güzellik ve süslenmeyi sever, insanın kendisini fakir ve çaresiz göstermesinden hoşlanmaz. Şüphesiz Allah (c.c) verdiği nimetin eserini kulunun üzerinde görmek ister.

"Nasıl?" diye sorduklarında İmam (a.s) şöyle cevap verdi: **"Temiz elbise giymeli, güzel koku sürmeli, evini sıvamalı ve evinin önünü süpürmelidir."**¹

Bir gün Allah Resulü (s.a.a) saçı başı karışık, elbisesi kirli ve üstü başı dağınık birisiyle karşılaştığında şöyle buyurdu:

"Allah'ın nimetlerinden faydalanmak ve aşikâr edip göstermek dindedir."²

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Tanımadığınız insanların sizi en iyi ve güzel şekilde görmesi için süslediğiniz gibi Müslüman kardeşlerinizin yanına da (düzgün elbise giyinip

1-Tusi, *Emâli*, s.275.

2-*Furu-u Kâfi*, c.6, s.439.

saçınızı başınızı tarayarak) süslenip gidin."¹

Yine başka bir hadiste Peygamber Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz Allah, kulunun din kardeşlerinin yanına üstü başı düzgün ve süslenmiş bir şekilde gitmesini sever."²

Saç bakımı hakkında Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Uzun saçına bakım yapamayan kimse saçını kısa tutmalıdır."³

Hacıların açık renkli elbiseler giymesi daha uygundur ve rivayetlerde beyaz renge daha çok önem verildiği görülmektedir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Beyaz elbise giyin. Muhakkak ki beyaz elbise pak, temiz ve iyidir."⁴

53-AŞK İLE İBADET ETMEK

Yeryüzünde Allah'a en iyi ve en güzel şekilde ibadet edilecek mekân Haremeyn'dir.⁵ Hiç şüphesiz, yüce Allah bu mekânlarda ihlâslı yapılan ibadetleri kabul eder. Bundan dolayı hacıların ahiret azığı için

1-*Hisâl*, s.612.

2-*Mekârimu'l-Ahlâk*, c.1, s.85.

3-*Vesailu's-Şia*, c.2, s.129.

4-*Vâfi*, c.20, s.711.

5-Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi.

fırsatı ganimet bilip zamanlarının her anından en iyi şekilde yararlanmaları gerekir. Fakat şu noktaya da dikkat edilmelidir; kişinin haddinden fazla ibadet edip kendini yorarak bitkin ve isteksiz bir halde ibadetine devam etmemesi gerekir. Çünkü en değerli ibadet, aşkla Allah'ın huzurunda durup, ilahi korkudan kalbi çarparak ve gözyaşlarıyla birlikte, O'nu görüyor gibi yapılan ibadettir.

Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah'ı görüyor gibi ibadet et..."¹

Peygamber Efendimiz (s.a.a) başka bir yerde ise şöyle buyurmuştur:

"En üstünüz, ibadete âşık olup onu kolları arasına alarak samimi bir kalple sevip bedeniyle hisseden ve onun için her şeyden ilişkisini kesip, dünyasının kolay mı veya zor mu gelip geçtiğini umursamayan kimsedir."²

Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) Haris el-Hamedanî'ye yazdığı mektupta şöyle buyurmuştur:

"Nefsini kulluğa alıştıır, ona yumuşak davran, ezip azarlama; sana kitapta farz kılınmış olanlar dışında onu hoş tut; çünkü farzların vaktinde ve yerinde eda edilmesi gerekir..."³

1-Kenzu'l-Ummal, h.5250.

2-Usul-u Kâfi, c.2, s.83.

3-Nehcü'l-Belaga, mektup 69.

İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle dua ederdi:

...أَسْئَلُكَ مِنَ الشَّهَادَةِ أَقْسَطُهَا وَ مِنَ الْعِبَادَةِ أَنْشَطُهَا

"Allah'ım! Şehadetin en adil olanını, ibadetinse en etkin ve neşeli olanını istiyorum."¹

Peygamber Efendimiz (s.a.a) bu konuda Hz. Ali'-ye (a.s) şöyle nasihatte bulunmuştur: **"Ey Ali! Bu din, sağlam bir dindir. Ona yavaş ve sakin bir şekilde yaklaşarak gir. Allah'ın ibadetini kendine gazap vesilesi yapma. Aşırıya kaçıp da bineği ve yolu kaybeden kimse gibi olma..."**²

Allah nezdinde huzu, huşu ve ağlayarak yapılan az ibadet; halsiz, bitkin, düşünmeden, önemi ve değeri bilinmeden yapılan çok ibadetten daha hayırlıdır.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Gençliğimde ter içinde tavaf ederken babam [İmam Bakır (a.s)] ile karşılaştığımda bana şöyle buyurdu: "Ey oğlum Cafer! Allah sevdiği kulunu cennete götürür ve onun az ibadetine razı olur."**³

54-FIRSATI GANİMET BİLMEK

Mukaddes Mekke ve Medine şehirlerinin sayısız güzellik ve cazibesi vardır. Hacılar, Peygamber Efendimizin (s.a.a) mescidinin yeşil kubbesini, Baki

1-Biharul-Envar, c.91, s.155.

2-Usul-u Kâfi, c.2, s.86.

3-a.g.e.

kabristanlığını ve Mekke'de Allah'ın evi Kâbe'yi gördüğünde kalpleri burkulur ve gözyaşları yanaklarından süzülür. Bu gibi sahneleri Arafat, Meşar, Mina, Mekke ve Medine'deki diğer mukaddes mekânlarda görmek mümkündür. Hacıların bu fırsatları ganimet bilerek, Allah'tan kendileri ve akrabalarının dünya ve ahiretlerinin hayrına olacak şeyleri istemeleri gerekir.

Kişinin kalbi burkulup, gözyaşları yanaklarına aktığında Allah'tan daha büyük bir ev veya ticarete başarılı olmak ve daha çok kazanmak için dua ederse duasının kabul olması muhtemeldir, fakat böyle bir kişi büyük bir fırsatı elden vermiştir. Bu gibi hassas durumlarda kişinin Allah'tan daha büyük şeyler istemesi gerekir.

Bundan dolayı hacının, Kurân-ı Kerim'e, Peygamber Efendimiz (s.a.a) veya masum imamlardan (a.s) zikredilmiş dualara müracaat edip bu duaları zihninde tutması gerekir ve bunu kalbi burkulduğunda, gözyaşlarının yanaklarından süzüldüğü hassas ve önemli anlarda hatırlayarak Allah'a yalvarıp dünya ve ahiret için kendisi için en hayırlı şeyleri istemelidir. Muteber hadis kitaplarında zikredilen dualar pek fazladır ve hepsini burada zikretmemiz mümkün değildir. Bu yüzden sadece birkaç duayı zikretmekle yetineceğiz. Bu önemli dualardan bazıları şunlardır:

1-İmam Muhammed Bakır (a.s) Zurare'ye şöyle dua etmesini buyurdu:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَأَعُوذُ بِكَ
مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَافِيَتِكَ فِي
أُمُورِي كُلِّهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الآخِرَةِ

"Allah'ım! İlminin kapladığı bütün iyilikleri istiyor ve ilminin kapladığı bütün kötülüklerden sana sığınıyorum. Allah'ım! Bütün işlerimde senden afiyet istiyor, dünya zilletinden ve ahiret azabındansa sana sığınıyorum."¹

2-Allah'a Münacat Etmek

Muhammed b. Ebi Hamza babasından şöyle nakletmektedir:

İmam Zeynelabidin'i (a.s) geceleyin Kâbe'nin kenarında namaz kılarken gördüm; bazen sağ ve bazen de sol ayağına yaslanacak kadar kıyamı uzattı. Daha sonra ağlayarak şöyle dua etti:

يَا سَيِّدِي تُعَذِّبُنِي وَ حُبُّكَ فِي قَلْبِي، أَمَا وَ عِزَّتِكَ لَئِنْ فَعَلْتَ
لَتَجْمَعَنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ قَوْمٍ طَالَ مَا عَادَيْتَهُمْ فِيكَ

"Ey efendim! Kalbimde sevgin olduğu halde bana azap mı edeceksin? İzzetine ant olsun ki! Eğer bana azap edersen, senin için uzun bir süre düşman olduğum kimselerle beni bir araya getirirsin..."²

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.578.

2-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.579.

3-Ebu Hamza Sumâli duasında şöyle okuyoruz:

اللَّهُمَّ... أَصْلِحْ جَمِيعَ أَحْوَالِي وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ أَطَلَّتْ عُمْرَهُ وَ
حَسَّنَتْ عَمَلَهُ وَ أَتَمَمْتَ عَلَيْهِ نِعْمَتَكَ وَ رَضِيتَ عَنْهُ وَ أَحْيَيْتَهُ
حَيَوَةً طَيِّبَةً...

"Allah'ım!... Bütün hal ve durumumu ıslah et. Beni ömrü uzun, davranışı güzel, nimetini kâmil edip razı olduğun, pak ve temiz hayat verdiğin kimselerden karar kıl..."¹

4-Yine aynı duada şöyle okuyoruz:

اللَّهُمَّ الْحَقِيقِي بِصَالِحٍ مِنْ مَضَى وَ اجْعَلْنِي مِنْ صَالِحٍ مِنْ بَقِي
وَ خُذْ بِي سَبِيلَ الصَّالِحِينَ وَ أَعِنِّي عَلَى نَفْسِي بِمَا تُعِينُ بِهِ
الصَّالِحِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَ اخْتِمْ عَمَلِي بِأَحْسَنِهِ

"Allah'ım! Beni geçmiş Salihlere kavuştur ve kalan Salihlerden eyle; Salihlerin yolundan gitmeyi bana nasip et. Salihleri kendi nefislerine galip eylediğin gibi beni de kendi nefsimle galip et. Amelimi en iyi şekilde sonuçlandır."²

5-Başka bir duada ise şöyle okuyoruz:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ هَبْ لِي رَحْمَةً وَاسِعَةً
جَامِعَةً أَبْلُغُ بِهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ...

1-Mefatihul-Cinân, Ebu Hamza Sumâli duası.

2-Usul-u Kâfi, c.2, s.578.

"Allah'ım! Muhammed ve Âl-i'ne salât ve salavât gönder; bana dünya ve ahiret hayrına ulaşabileceğim geniş rahmetini nasip et."

6-Bazen duanın bir satırı bile bütün her şeyi anlatmaya yetiyor. Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) bir duasında Allah'a şöyle yalvarmaktadır:

إلهي أنتَ كما أحبُّ فأجعلني كما تُحبُّ

"Allah'ım! Sen, benim sevdiğim gibisin; öyleyse beni de senin sevdiğin gibi kıl!"¹

Hiç şüphesiz insan, Allah'ın istediği gibi olursa bütün güzelliklere kavuşur. Allah'ın insandan razı olmasında duanın çok büyük bir önemi vardır. Allah'ın evinin ziyaretçilerinin *Mefatihul-Cinân* kitabında nakledilmiş; Kumeyl, Ebu Hamza Sumâlî, İmam Hüseyin'in (a.s) Arafat'ta okuduğu dua, Şaban ayının münacatı ve Hz. Zeynelabidin'e (a.s) mensup *Sahife-i Seccadiye* kitabında zikredilmiş Mekarimi'l-Ahlak duası gibi duaları ve Eminullah gibi ziyaretnameleri okumaktan gaflet etmemesi gerekir. Allah'ın evinin ziyaretçisi Kurân ve diğer kitaplarda gelen eşsiz içeriğe sahip dualar üzerinde düşünerek Allah'la nasıl konuşup O'na nasıl yalvarması gerektiğini öğrenerek, Rabbinden en güzel, en büyük, en değerli şeyleri istemelidir. Allah'tan iyi akıbet, en büyük iyilik, dünya ve ahirette başarı ve kurtuluş istemeli, hakeza ailesi, akrabaları ve kendisinden dua

1-Meclisî, *Biharu'l-Envar*, c.74, s.400.

isteyenleri de unutmamalıdır.

55-NAMAZ VAKTİNE DİKKAT ETMEK

Yüce Allah Kurân-ı Kerim'de müminler için şöyle buyuruyor:

﴿حَافِظُوا عَلَي الصَّلَوَاتِ وَ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَ قَوْمُوا لِلَّهِ

قَانِينَ﴾

"Koruyun namazları, hele orta namazına çok dikkat edin ve Allah'a itaat ederek namaz kılın."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) hacılar için şöyle buyuruyor:

وَرَاعِ أَوْقَاتَ فَرَائِضِ اللَّهِ وَ سُنَنِ نَبِيِّهِ

"Farz namazlarının vaktine ve Peygamber'in sünnetine dikkat edin."²

Masum imamların (a.s) namaz vakti gelip çatığında bedenlerinin titreyip, yüzlerinin renginin değiştiği rivayet edilmiş, bunun sebebi sorulduğunda ise şöyle buyurmuşlardır:

"Göklerin, yerin ve dağların tahammül ve kabul etmedikleri emaneti ödemenin vakti geldi"³ veya şöyle buyururlardı:

1-Bakara, 238.

2-Misbâhu's-Şeria, s.142.

3-Tefsir-i Sâfi, c.2, s.370.

"Allah'ın huzuruna duracak kimsenin yüzünün rengi değişmeli ve bedeninin bütün uzuvları titremelidir."

Hız. Ali (a.s) Muhammed b. Ebu Bekir'i Mısır'a vali tayin ettiği zaman yazdığı mektupta şöyle buyuruyor:

صَلِّ الصَّلَاةَ لَوْ قَبِيهَا الْمُؤَقَّتِ لَهَا وَ لَا تُعَجِّلْ وَقْتَهَا لِفِرَاقٍ وَ لَا
تُؤَخِّرْهَا عَنْ وَقْتِهَا لِاسْتِغَالٍ وَ اعْلَمْ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِكَ تَبِعٌ
لِصَلَاتِكَ

"Namazı tayin edilen vaktinde kıl; işin yokken öne alıp acele etmeye, meşgulken de vaktinden ertelemeye kalkışma; yapacağın her şeyin namazına bağlı olduğunu bil."¹

Kurân-ı Kerim namazı hafife alanları uyararak şöyle buyuruyor:

﴿فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾

*"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar."*²

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Namazını zayi etme; namazını zayi eden kimse kıyamette Karun ve Haman'la haşrolacaktır ve

1-Nehcü'l-Belaga, mektup 27.

2-Mâûn, 4-5.

Allah onu münafıklarla birlikte ateşe atacaktır. Namaza ve sünnete dikkat etmeyene yazıklar olsun."¹

Başka bir hadiste İmam Cafer Sadık (a.s), Peygamber Efendimizin (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Şeytan namazını vaktinde kılmaya dikkat eden müminden korkar. Mümin namazını zayi ettiğinde ise şeytan cesaretlenip onu büyük günahlara müptela eder."²

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen uzun bir hadiste şöyle buyurmuştur:

"Ölüm meleği, şeytanı namazına dikkat eden kimseden uzaklaştırır; hassas ve korkunç ölüm anında, ona Allah ve Peygambere şehadet getirmesini telkin eder."³

Masum imamların (a.s) dilinden, Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurdu nakledilmiştir:

"Namazı hafife alan benden değildir, Allah'a andolsun! Kevser havuzu başında benim yanma gelmeyecektir."⁴

Ebu Basir şöyle der: "İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şahadeti için baş sağlığı dilemek üzere Ümmü Hami-

1-*Vesailu's-Şia*, c.4, s.30, h.4431.

2-*Vesailu's-Şia*, c.4, s.28, h.4426.

3-*Vesailu's-Şia*, c.4, s.29, h.4429.

4-*Vesailu's-Şia*, c.4, s.25, h.4417.

de'nin (Musa b. Cafer'in (a.s) annesinin) huzuruna vardım. Ümmü Hamide ağladı, ben de ardından ağlamaya başladım, daha sonra şöyle dedi:

"Ey Eba Muhammed! İmam Sadık (a.s) ölüm anında gözlerini açtı ve **"Aramızda akrabalık bağı olan herkesi toplayın."** dedi. Ümmü Hamide daha sonra şöyle dedi: "Bunun üzerine biz de ilgili herkesi oraya topladık. İmam (a.s) oradakilere baktı, sonra şöyle buyurdu:

إِنَّ شَفَاعَتَنَا لَا تَنَالُ مُسْتَخِفًّا بِالصَّلَاةِ.

"Şüphesiz ki namazı hafife alanlar şefaatinize nail olamaz."¹

Yukarıda zikredilen hadisleri göz önünde bulunduracak olursak; vahiy topraklarına giden Allah misafirlerinin ve özellikle Şiilerin, imamlarının (a.s) namaz hakkında buyurduğu nasihatleri göz önünde bulundurarak her zamankinden daha çok namaz vakitlerine dikkat edip, namazlarını ilk vaktinde kılmaları ve sokak, pazarda gezinmemeleri gerekir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Her şeyin bir yüzü/suret ve yansıması vardır, dininizin yüzü/yansıması ise namazdır. Öyleyse hiç biriniz dininizin yüzünü çirkinleştirmesin."²

Namaz insanın ruhunu temizler. Bundan dolayı

1-Vesailu's-Şia, c.4, s.26, h.4423.

2-Vesailu's-Şia, c.4, s.24, h.4416.

insanın namazı karşılamaya koşması ve ilk vaktinde kılarak kendisini her türlü pislikten arındırması gerekir. Peygamber Efendimiz (s.a.a) çok güzel bir örnekle bu hakikati bazı sahabelisine beyan etmiştir:

"Her birinizin evinin önünde nehir olsa ve sizde her gün beş defa o nehirde yıkanırsanız, vücudunuz da kir kalır mı?"

"Hayır, kalmaz" diye cevap verdiler.

Peygamberimiz (s.a.a) daha sonra şöyle buyurdu:

"Namaz, evinizin önünden akan suyu bol bir nehir gibidir. Her namaz arasında sizin günahlarınız temizlenir."¹

Lokman hekim oğluna namaz hakkında şöyle nasihatte bulunuyor:

"Oğulcağızım! Namaz vaktinde hiçbir iş için namazını geciktirme; namazını kılarak borcunu öde ve rahatla. Namazını mızrağın ucunda dahi olsa cemaatle kıl..."²

56-GÜZEL NAMAZ KILMAK

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) tavsiyelerinden birisi de namazın güzel kılınmasıdır. Bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

عَلَيْكُمْ بِحُسْنِ الصَّلَاةِ

1-Vesailu's-Şia, c.4, s.12, h.4387.

2-Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.194, h.884.

"Güzel namaz kılın"¹

Güzel namazın zahirî ve batınî âdâbı vardır. Kıldığımız namazın güzel olabilmesi için bildirilen âdâba uygun zâhirî bazı ameller ise şunlardır:

1-Namazdan önce dişleri fırçalamak.

2-Temiz ve özellikle beyaz ya da beyaza yakın renkte elbiselerle mescitte namaz kılmak. Peygamber Efendimiz (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah katında beyaz daha sevimlidir öyleyse namazınızı beyaz elbiseyle kılın"²

3-Güzel koku sürmek.

4-Namaz sırasında akik yüzüğü takmak.

5-Namazı ilk vaktinde kılmak.

6-Namazı mescitte cemaatle kılmak.

7-Namaza duayla başlamak. Allah Resulü (s.a.a) tekbirden sonra şöyle derdi:

وَجَهَّتْ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

1-Müfid, *Emâli*, s.186.

2-*Kenzu'l-Ummâl*, c.15, s.302, h.4117.

"Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim. Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir."¹

8-İstiâze etmek/şeytanın şerrinden Allah'a sığınmak.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Eûzu billâhi mineş şeytânir racîm" demek.

9-Namazda teenni² ve tuma'nîneye³ riayet etmek.

10-Namazda acelecilikten, gereksiz hal ve hareketlerden kaçınmak.

Namaz için bildirilen âdâba uygun bazı bâtinî özellikler ise şunlardan ibarettir:

1-Kalp huzuru.

2-Huşu.

3-Ağlamaklı bir hâl içinde olmak.

4-Namazı Allah'ı görüyor gibi veya en azından Allah'ın insanı gördüğünü hissederek kılmak.⁴

1-*Usul-u Kâfi*, c.3, s.310, h.7; *Tehzîb*, c.2, s.67, h.224.

2-**Teenni**: Bir iş yaparken acele etmemek, yapılacak işin önünü ve arkasını düşünmek. *Çev.*

3-"Tuma'nîne", namazda yapılmakta olan rüknün hakkının verildiğine kanaat getirilmesi ve yapılan işin içe sinmesi halini ifade eder. *Çev.*

4-*es-Salat fi'l-Kitap ve's-Sünnet*, s.65 ve 86.

57-CEMAATLE NAMAZ KILMAK

Büyük ve mukaddes hac yolculuğunun bereketlerinden birisi de Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'de kılınan cemaat namazının sevabıdır.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Mescid-i Haram'da kılınan bir namazın yüz bin, Mescid-i Nebi'de kılınan bir namazın ise on bin namaz sevabı vardır."¹

Tabiidir ki; bu iki mukaddes mekânda cemaatle kılınan namazın sevabı insanın hayal ettiğiinden daha fazla olacaktır. Rivayette şöyle nakledilmiştir:

"On kişiden çok kılınan cemaat namazının sevabını saymak mümkün değildir."

Resulullah (s.a.a) cemaat namazı ve sevabı hakkında şöyle buyurmuştur:

فَإِنْ زَادُوا عَلَى الْعَشْرَةِ فَلَوْ صَارَتْ بِحَارِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ
كُلُّهَا مِدَادًا وَ الْأَشْجَارُ أَقْلَامًا وَ الثَّقَلَانِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ كُتَابًا لَمْ
يَقْدِرُوا أَنْ يَكْتُبُوا ثَوَابَ رَكْعَةٍ وَاحِدَةٍ

"Sayıları onu geçince, gökler kâğıt, denizler mürekkep, ağaçlar kalem, cinler, insanlar ve melekler de yazıcı olsalar, bir rekâtın sevabını yazmaya güç yetiremezler."²

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.586, h.1.

2-*Müstedreki'l-Vesâil*, c.6, s.443.

İmam Sadık (a.s) dostlarına namazlarını mescitte kılmalarını emretmiştir:

عَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي الْمَسَاجِدِ...

"Mescitlerde namaz kınız."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) Şia olmayan bir bölgede yaşayan Zeyd eş-Şehhâm'a şöyle nasihatte buyurmuştur:

"Onlarla uyumlu geçinin ve onlara güzel davranın. Camilerinde namaz kılın, hastalarını ziyaret edin, cenaze namazlarına katılın ve mümkünse müezzin veya cemaat imamları olun. Eğer böyle yaparsanız şöyle derler:

"Bunlar Caferîdirler (İmam Cafer b. Muhammed es-Sadık'ın takipçileri) Allah Cafer'e rahmet etsin. Dostlarını ne kadar da güzel eğitmiş..."²

Hadislerden şu neticeleri almaktayız:

1-Mescid-i Nebi ve Mescid-i Haram'da namaz kılmanın çok sevabı vardır.

2-İmam Cafer Sadık (a.s) namazın cemaatle kılınmasını emretmiştir.

3-İmam Cafer Sadık (a.s) kendi takipçilerine diğerlerinin cemaat namazlarına katılmasını buyurmuştur.

1-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.653.

2-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.1, s.383.

4-Cemaat namazının sevabını yazmaya hiç kimsenin gücü yetmez.

İmam Cafer Sadık (a.s) değerli babalarının vasıtasıyla cedit Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Camide ezan sesini işitip hiçbir mazereti ve hastalığı olmadan camiye terk eden kimse münaфіktır. Camiye dönme kararı varsa başka."¹

Buna göre hacıların, namaz vaktinde ev, otel veya buldukları yerden çıkarak camiye doğru hareket etmeleri, diğer Müslüman kardeşleriyle birlikte cemaat namazı kılarak manevi sevapla birlikte toplu yaşamın bereketinden de faydalanmaları gerekir.

Hz. Ali b. Ebu Talip (a.s) şöyle buyurmuştur:

مَنْ سَمِعَ النَّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْهُ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ فَلَا صَلَاةَ لَهُ

"Müezzinin sesini işitip hiçbir mazereti olmadan cemaat namazına katılmayan kimsenin namazı kabul olmaz."²

Başka bir rivayette şöyle gelmiştir:

"Kıyamet gününde bir grup yüzleri yıldızlar gibi parlak bir şekilde mahşer sahnesine geldiklerinde melekler onlara şöyle derler:

"Siz hangi ameli yaptınız?"

1-Biharul'-Envar, c.85, s.9, h.13.

2-Vesailu's-Şia, c.8, s.291, h.10694.

Onlar da şöyle cevap verirler:

"Ezan sesini duyduğumuz da hiçbir şeye teveccüh etmeden hemen kalkıp abdest alırdık."

Bir grup da yüzleri ay gibi parlak bir şekilde mahşer sahnesine geldiklerinde meleklerin sorusuna şöyle cevap verirler:

"Biz namaz vaktinden önce abdest alıp (namaz için hazırlanırdık)"

Bir grup ise yüzleri güneş gibi parlak bir şekilde mahşer sahnesine geldiklerinde meleklerin sorusuna şöyle cevap verirler:

"Biz ezanı camide işitirdik."¹

58-SAFLARIN DÜZENLİ OLMASI

Rivayetlerde tekit edilen noktalardan birisi de cemaat namazında safların düzenli olmasıdır. Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ تَمَامُ الصَّلَاةِ

"Saflarınızı düzenli tutunuz; çünkü saflarda düzen, namazın kemalindedir."²

Namaz kılacak kimseler, saflar düzeldikten sonra önce saflardaki boş yerleri doldurmalı daha sonra yeni saflar oluşturmaldırlar.

1-Mehecceu'l-Beyzâ, c.1, s.344.

2-Biharu'l-Envar, c.85, s.20.

Hız. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

سُدُّوا فُرَجَ الصُّفُوفِ مَنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يُتِمَّ الصَّفَّ الْأَوَّلَ وَ
الَّذِي يَلِيهِ فَلْيَفْعَلْ فَإِنَّ ذَلِكَمُ أَحَبُّ إِلَيَّ نَبِيِّكُمْ وَ أَتَمُّوا الصُّفُوفَ
فَإِنَّ اللَّهَ وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَيَّ الَّذِينَ يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ

"Safların boşluklarını doldurun. Birinci veya ondan sonraki safları doldurmaya güç yetiren kimse bu iş yapmalıdır, Zira bu amel Allah Resulü'nün (s.a.a) yanında sevimlidir. Safları doldurunuz, hakikaten Allah ve melekleri, safları dolduran kimseler için selam gönderirler."¹

Hız. Ali (a.s) başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

"En iyi saf meleklerin safı olan birinci saf-tır..."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Safları doldurun ve eğer sizlerden biriniz ilk safın dar olduğunu hissederse ikinci safa geçmeniz size bir zarar getirmez. Eğer birinci safta (sağ a sola kaymak suretiyle) boş yer olursa sağ veya sola kaymak size bir zarar getirmez. Böylece o boş yeri doldurunuz."³

Peygamber Efendimiz (s.a.a) ilk safın sevabı hakkında şöyle buyurmuştur:

1-Biharul-Envar, c.85, s.18.

2-a.g.e., c.83, s.18.

3-a.g.e.

"Eğer insanlar ezan ve cemaat namazının ilk safının ne kadar çok sevabı olduğunu bilselerdi ona ilgi gösterip yönelirlerdi."¹

O halde Masum İmamlardan (a.s) nakledilen buyrukları dikkate alarak tertemiz Ehli Beyt'e (a.s) tabi olanların namaz saflarının düzenine özen göstererek vaktinde mescitlerde bulunmaları gerekir. Keza cemaat namazı safları oluştuğunda oturacak boş yer yoksa Müslümanlara eziyet etmekten ve onların omuzları üzerinden geçmekten sakınmaları; buldukları boş yere oturmaları gerekir.

59-KIBLEYE DOĞRU OTURMAK

Hacılar Haremeyn-i Şerifeyn'de kibleye doğru oturmaya özen göstermelidirler; özellikle Mescid-i Haram veya Mescid-i Nebi'deyken kibleye doğru oturmak Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetine uymaktır ve sevaptır.

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Her şeyin bir yüce ve üstün olanı vardır, oturulacak en üstün mekân kibleye doğru olandır."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah Resulü genellikle kibleye doğru otururdu."³

1-Biharul-Envar, c.83, s.20.

2-Biharul-Envar, c.72, s.469.

3-Mekârimu'l-Ahlâk, c.1, s.66.

Ne yazık ki, bazen hacıların Mescid-i Haram'da otururken sırtlarını kibleye dönüp arkadaşlarıyla konuştuğu görülmektedir. Bu sünnete aykırı olduğu gibi hacıyı Kâbe'ye bakma sevabından da alıkoymaktadır.

60-BAŞKALARINA KARŞI SAYGILI OLMAK

Yıl boyunca özellikle yaz aylarında Mekke ve Medine şehirlerinde havalar sıcak olur ve bundan dolayı hacıların cemaat namazlarında ve toplanılarda başkalarına eziyet etmemesi ve diğerlerine saygılı davranarak birbirine yapışmadan; arada bir mesafe bırakarak oturması hem örf'e uygun ve hem de müstahaptır.

Bu konu hakkında Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Yaz aylarında yan yana oturan kimselerin bedenlerinin birbirini rahatsız etmemesi için bir kemik zirâ'¹ boyu arayla oturmaları daha uygundur."²

1-Zirâ': Sözlükte "kol, insanın dirseğinden elinin orta parmağının ucuna kadar olan kısmını ifade eden" zirâ', ıstılahta, eskiden kullanılan bir çeşit uzunluk ölçüsü biriminin adıdır. Günümüzde kabul edilen ondalık sisteme dayalı santimetre, metre gibi ölçülere göre, bir zirâ' 64 santimdir.

2-*Usul-u Kâfi*, c.2, s.662.

61-İSRAFTAN SAKINMAK

Hac ve umre yolcularının, yolculukları boyunca dikkat etmesi gereken en önemli noktalardan birisi de israf ve tebzîrden kaçınmalarıdır. Bazen, hacılar ihtiyaçlarından fazla yiyecek, içecek ve meyveyi odalarına götürüp, yiyip bitiremezler ve çöpe döküp israf ederler. Veya klimayı kapatmadan odadan çıkarlar.

Kurân-ı Kerim'de israf ve tebzîr kınanarak aşırılığa kaçanlar hakkında şöyle buyrulmuştur:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾

"Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez."¹

Başka bir ayette Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

﴿وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾

"Şüphesiz, aşırı gidenler cehennemliklerin ta kendileridir."²

Hz. Ali (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"İsraf helak eder, mutedil olmak zenginleştirir."³

1-A'raf, 31.

2-Mü'min, 43.

3-Biharul-Envar, c.59, s.192.

İmam Zeynelabidin (a.s) *Sahife-i Seccadeyi*'nin yirminci duasında Allah'a şöyle yalvarır:

"Allah'ım! Beni israftan ve rızkımın yok olmasından koru. Servetime bereket vererek çoğalt ve hayır işlerde harcama yolunu bana göster."¹

Hz. Ali (a.s) bir rivayette israfı şöyle tanımlar:

"Malı yersiz yerde ve aşırı şekilde harcamaya israf denir."²

Buna göre gerekli olmayan yerlerde yapılan harcamalar, çok gerekli olmayan ve süslü, gösterişli eşyaları almakta israftır.

Başka bir hadiste Peygamber Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"İstediğin her şeyi alman israftır."³

Başka bir hadiste ise İmam Cafer Sadık (a.s) artan yemeği çöpe dökmeyi israf bilmektedir.⁴

İmam Cafer Sadık (a.s) **"fakat tebzîr etme/saçıp savurma."**⁵ Ayetini şöyle tefsir etmektedir:

"Her kim Allah'a itaat dışında bir şeyi infak ederse o kişi savurgan ve her kim hayır yolunda infak ederse tasarruflu ve mutedildir."⁶

1-*Sahife-i Seccadiye*, s.86.

2-*Nehcü'l-Belaga*, h.126.

3-*Kenzu'l-Ummal*, h.7366.

4- *Biharu'l-Envar*, c.72, s.303.

5- İsrâ, 26.

6-*Biharu'l-Envar*, c.72, s.302.

Muammer b. Hillâd İmam Rıza'dan (a.s) duyduğu hadisi şöyle nakleder:

"Evde yemek yiyen kimse sofraya dökülen ve arta kalan yemeği yemelidir. Ev dışında ve çölde yemek yiyen ise arta kalan yemeği kuşlara ve hayvanlar için bırakmalıdır."¹

62-YEMEK VE UYKUDA AŞIRILIKTAN KAÇINMAK

Hac yolculuğunda dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de şudur: İmkânların ve uygun beslenme koşullarının çok olması sebebiyle bazıları kapasitelerinden fazla yiyip içerler ve sonuçta karınlarının dolu olması ve uykunun galebe çalması hasebiyle Haremeyn-i Şerifeyn'de daha çok bulunma feyzinden ve özellikle Mekke ve Medine'nin seher vakitlerinden yararlanmaktan mahrum kalırlar. Bu sebeple ruhunu arındırmak, Mescidü'l-Haram ve Mescid-i Nebi'yi daha çok ziyaret etmek ve bu büyük manevi yolculuktan daha çok istifade etmek isteyen kimselerin, yiyeceklerden az yararlanmaları ve ihtiyaç ölçüsünde uyuyup istirahat etmeleri gerekir.

Hz. Ali (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah iyiliğini istediği kuluna, az konuşmayı, az yemeyi ve az uyumayı nasip eder."²

1-*Furu-u Kâfî*, c.6, s.300.

2- *Müstedreki'l-Vesâil*, c.16, s.213.

Başka bir hadiste Peygamber Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Kalbinizi, çok yiyip içmekle öldürmeyin. Çok su tarlayı öldürdüğü gibi çok yemekte kalbi öldürür."¹

Hz. İsa (a.s) takipçilerine şöyle buyurmuştur:

"Ey İsrailoğulları! Çok yemek yemeyin; çünkü çok yemek yiyen çok uyur, çok uyuyan az namaz kılar ve az namaz kılan ise gafillerdendir."²

Allah Resulü (s.a.a) aşırı yemek hakkında şöyle buyurmuştur:

"Çok yemekten sakının, zira çok yemek hastalık kaynağı ve bedenin çökme sebebidir; insanı ibadet hususunda tembelleştirir."³

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın dolu mideden daha çok nefret ettiği bir şey yoktur."⁴

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Bir gün Hz. Yahya (a.s) iblisle karşılaştığında ona: "Elindeki küpeler nedir?" diye sordu.

İblis: "Bunlar Âdemoğullarının teslim olduğu nefsi isteklerdir." dedi.

1-Tenbihu'l-Havatir, c.1, s.46.

2-Vesailu's-Şia, c.24, s.241.

3-Biharul-Envar, c.59, s.266.

4-Vesailu's-Şia, c.24, s.248.

Hz. Yahya (a.s): "Benim içinde onlardan bir şey var mı?" diye sordu.

İblis: "Doyana kadar yemek yediğinde seni namaz ve Allah'ın zikrinden alıkoyuyorum." dedi.

Hz. Yahya (a.s): "Allah'a ahdediyorum ki doyuncaya kadar yemek yemeyeceğim."

İblis: "Allah'a ahdediyorum ki bundan sonra hiçbir Müslüman'a nasihat etmeyeceğim..." dedi.¹

63-DİŞLERİ FIRÇALAMAK

Dişleri misvaklamak müekket sünnetlerdendir. Rivayetlerde müminlere her abdestte dişlerini misvaklanması tavsiye edilmiştir.

Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Abdest imanın yarısı veya parçası, misvak ise abdestin yarısı veya parçasıdır."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ السَّوَاءِ

"Dişleri misvaklamak Peygamberlerin ahlakındandır."³

Özellikle mukaddes mekânlardaki hacıların Kurân okumak istediklerinde dişlerini misvaklamaları daha uygundur.

1-a.g.e., c.24, s.241.

2-Kenzu'l-Ummal, h.26200.

3Biharu'l-Envar, c.73, s.131.

Allah Reulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Dişleri misvaklayarak/ fırçalayarak güzel kokmasını sağlayın ki ağızlar Kurân'ın geçtiği yerdir."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) dişleri fırçalamanın on iki faydasını şöyle saymıştır:

1-Peygamberimizin (s.a.a) sünnetidir.

2-Ağız temizler.

3-Göz nurunu arttırır.

4-Allah'ı razı eder.

5-Dişleri beyazlatır.

6-Diş çürümelerini önler.

7-Diş etlerini güçlendirir.

8-İştah açar.

9-Balgamı yok eder.

10-Aklı çoğaltır.

11-Sevabı arttırır.

12-Meleklere sevindirir.²

Diş fırçalamanın yukarıda zikredilen faydalarını, Peygamber Efendimizin (s.a.a) ve masum imamların (s.a.a) bu konuda buyurduğu tavsiyelerini ve toplu halde yapılan hac ve umre yolculuğunda yolcuların arkadaşlarıyla birlikte hareket ettiklerini; sabah akşam mescitte, otelde ve ibadet mekânlarında devamlı

1-Kenzu'l-Ummal, h.2753.

2-Hisâl, s.481.

bir arada olduklarını göz önünde bulundurulacak olursak, hac ve umre yolcusunun devamlı olarak dışlerini fırçalayıp, temiz bir ağızla insanlarla muâşeret etmesinin daha uygun olduğu anlaşılmaktadır.

64-SAĞLIK KONUSUNDA BİRKAÇ NOKTA

İnsanın hac yolculuğunda sağlığını temin eden işlere riayet etmesi son derece zaruridir, zira hacının çok küçük bir gafletle hastalanarak birkaç gün Harem'de bulunma feyzinden mahrum kalması mümkündür. Bu sebeple ziyaretçilerin dikkatini masum imamların (a.s) buyruğundaki önemli sağlık noktalarına celp ediyoruz:

1-İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

**"Yemeğin zarar vermesini istemiyorsanız; kar-
nınız iyice acıkmadan sofraya oturmayın, yemeğe
besmeleyle başlayın, iyice çiğneyin ve sofradan
tam doymadan kalkın."**¹

2-İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

**"Yemekten önce ve sonra ellerini yıkayan kim-
senin, yemeği baştan sona bereketli, hayatı bolluk
içinde olur ve hastalıklardan korunur."**²

1-*Vesailu's-Şia*, c.24, s.433.

2-*Furu-u Kâfî*, c.6, s.290.

3-Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Yemeğe tuzla başlayın..."¹

4-Rivayetlerde yemeğin çok sıcak yenmesi ve yemeğin üflenerek soğutulması nehyedilmiştir. Buna göre yemeğin, biraz soğumasını bekledikten sonra yenilmesi gerekir.

Bir gün Allah Resulü (s.a.a) sıcak yemek getirdiklerinde şöyle buyurdu:

"Bırakın soğusun, Allah bize ateş yedirmek istememiştir ve bereket soğuk yemektir."²

65-TELBİYENİN ÂDÂBI

Hac yolcusu, Mîkât'ta lebbeyk diyerek Allah'ın huzurunda emrine amade olduğunu bildirir. Telbiyenin manası; kulun bütün vücuduyla, Rabbi karşısında teslim olduğunu ilan etmesidir. Telbiye için bildirilen bazı adap kuralları şunlardan ibarettir:

1-Huşu

Sufyan b. Uyayne İmam Zeynelabidin (a.s) hakkında şöyle der:

"İmam Zeynelabidin (a.s) ihrama girip merkebine bindiği zaman rengi sarardı ve bedeninin tamamı titremeye başladı. Oradakilerden birisi İmama: Lebbeyk demiyor musunuz? diye sorduğunda İmam söy-

1-a.g.e., s.325.

2-*Furu-u Kâfî*, c.6, s.321 ve 322.

le buyurdu: "**Lebbeyk dediğimde Allah'ın reddetmesinden korkuyorum.**" Bu yüzden lebbeyk dediğinde bayılır, merkebinden düşerdi. Hac boyunca devamlı bu haldeydi."¹

2-Telbiyeyi Tekrarlamak

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Eğer yaya halde Mescid-i Şecere'de ihram bağlasan telbiye getir ve şöyle söyle:

لَبَّيْكَ، اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ ذَا
الْمَعَارِجِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ بِحَجَّةِ تَمَامُهَا عَلَيْكَ

Lebbeyk, âllahumme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, lebbeyk ezel me'ârici lebbeyk, lebbeyke bihaccetin temâmuhâ aleyk.²

Merkebe bindiğinde veya indiğinde, düz ovada veya tepeye çıktığında, merkebe binmiş birini gördüğünde ve seher vakitleri yüksek sesle telbiye getir.³

3-Erkeklerin Yüksek Sesle Lebbeyk Demeleri

Allah Reulü (s.a.a) Cebrail'in (a.s) kendisine şöyle dediğini buyurmuştur:

"Allah (c.c.) sana ve takipçilerine yüksek sesle telbiye getirmenizi emrediyor, çünkü telbiye hac-cın şiarıdır."⁴

1-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.182, h.456.

2-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.182, h.459

3-a.g.e., s.183, h.459.

4-a.g.e.

Yüksek sesle telbiye getirmenin erkeklere has olduğunun ve kadınlara müstahap olmadığının hatırlatılması gerekir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ جَهْرٌ بِالتَّلْبِيَةِ

"Bayanların yüksek sesle telbiye getirmeleri gerekmez."¹

4-Mekke Evleri Görüldüğünde Lebbeyk Demeyi Bırakmak

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Temettü hacı yapan kimse Mekke evlerini gördüğünde lebbeyk demeyi bırakmalıdır."²

66-HAREM-İ ŞERİF VE MEKKE'YE GİRİŞ ÂDÂBI

Hadislerde Harem'e ve Mekke'ye girişte uyulması istenen bazı edep kuralları zikredilmiştir. Onlardan bazıları şunlardır:

1-Mekke'ye ihramlı girmek.

2-Mekke'ye girmeden önce gusül almak.³

1-*el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.184, h.466.

2-a.g.e. s.184, h.467.

3-Hatırlatmak gerekir ki; günümüzde Suudi Arabistan ülkesinin kurallarına göre hakeza otobüslerin durmaması ve yeterli imkânın olmasından dolayı Mekke'ye girerken gusletmek mümkün değildir.

Peygamber Efendimiz (s.a.a) "Fehh" bölgesinde gusül aldıktan sonra Mekke şehrine girmiştir.¹

İmam Sadık'ın (a.s) ashabından Halebî anlatıyor: "İmam Sadık (a.s) Mekke'ye girmeden önce "Fehh" bölgesinde gusül almamızı emretti."²

İmam Cafer Sadık (a.s) Mekke'ye girmeden önce yolda gusül alma sevabını elde edemeyenler için ise şöyle buyurmuştur:

"Harem'e varıp girmek istediğinde guslet, eğer ilerlemişsen Bi'r-maymun veya Fehh bölgesinde gusül al. Eğer mümkün olmazsa Mekke'de evinde guslet.

Hz. İbrahim (a.s) oğlu İsmail (a.s) ile birlikte hac ameli yapıp Harem'e vardıklarında Cebrail (a.s) onlara şöyle dedi:

"İnin ve Harem'e girmeden önce gusledin." Onlarda inip guslettiler."³

3-Tevazu ve Huşuyla Mekke'ye Girmek.

İbn-i Ammar, İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu, der:

"Allah, ağır başlı ve huşu içinde Mekke'ye gireni bağışlar." Ben de; "Nasıl ağır başlı ve sakin olalım? diye sorduğumda şöyle cevap verdi:

"Kibirsiz girmelisiniz."⁴

1-*el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.56, h.82.

2-a.g.e.

3-*el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.57.

4-a.g.e.

67-MESCİD-İ HARAM'A GİRİŞ ÂDÂBI

Hac yolcusu, Mekke'ye girdikten sonra, hac amellerini huzu ve huşu içinde rahat bir şekilde yapabilmesi için ilk önce konaklama yerine giderek eşyalarını yerleştirip yorgunluğunu atmalı, daha sonra gusül ve abdestini alarak Mescid-i Haram'a yönelmelidir.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Hac ve umreye giden kimse Mekke'ye girip eşyalarını yerleştirdikten sonra Mescid-i Harem'e gitmelidir."¹

İmran b. Halebi İmam Cafer Sadık'a (a.s); kadınların Kâbe'ye giderken gusletmeleri gerekir mi? diye sorduğunda İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"Evet, bayanların temiz bir şekilde Allah'ın evine girmeleri gerekir. Yüce Allah Kurân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

﴿أَنْ طَهَّرَا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾

*"Tavaf edenler, kendini ibadete verenler, rükû ve secde edenler için evimi (Kâbe'yi) tertemiz tutun."*²

Allah evinin ziyaretçisinin, bütün kir ve pisliklerden temizlenmiş bir halde Allah'ın evini ziyaret etmesi uygundur."³

1-*el-Kâfi*, c.4, s.399.

2-Bakara, 125.

3-*Tehzib*, c.5, s.251.

Mescid-i Haram'a, "**Benî Şeybe**" kapısından girmek müstahaptır. Mescid-i Haram'a ait eski resimlerde yeri belli olan fakat ne yazık ki şu anda hiçbir izi kalmayan bu kapı Makam-ı İbrahim'e yakın bir yerdedir. Bu amelin müstahap olmasının nedenini ise İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Ali (a.s), Allah Resülü'nün (s.a.a) omzuna ayağını bırakarak, Hubel putunu Kâbe'nin çatısından aşağı attığında Benî Şeybe kapısına defnettiler. Bundan dolayı Mescid-i Haram'a bu kapıdan girmek müstahaptır."¹

Büyük din âlimlerden Merhum Şehit Sâni de "*Şerh-i Lü'm'e*" kitabında, Benî Şeybe kapısından girmenin "Hubel putunu ezmek için" müstahap olduğunu beyan etmiştir.²

Hubel, Arap cahiliyesinde tapılan en büyük putlardandı.³

Bu sözü, her hacının bütün putları ayaklarının altına alarak Mescid-i Haram'a girmesi anlamındadır.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

Mescid-i Haram'a girip Hacerü'l-Esved'in karışına geldiğinde şöyle söyle:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا

1-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.67, h.109.

2-el-Lü'm'e ed-Dimişkiyye, c.2, s.253.

3-a.g.e.

عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَكَفَّرْتُ بِالطَّاغُوتِ وَبِاللَّاتِ
وَالْعُزَّى وَبِعِبَادَةِ الشَّيْطَانِ وَبِعِبَادَةِ كُلِّ نَدٍّ يُدْعَى مِنْ دُونِ اللَّهِ

Eşhedu en lâ ilâhe illallâh, vahdehu lâ şerîke leh, ve eşhedu enne muhammeden abduhu ve rasûluh, âmentu billâhi ve kefertu bittâğuti ve billâti vel uzzâ ve bi ibâdetiş şeytân ve bi ibâdeti kulli niddin yud'â min dûnillâh.

"Şehadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Şehadet ederim ki; Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir. Allah'a iman ettim ve O'ndan başka; O'na ortak koşulan; tağut, Lat, Uzza, Şeytan ve hiçbir şeye de tapmam."¹

Daha sonra Hacerü'l-Esved'e yaklaş eğer rahat bir şekilde istilam edebilirsen (ona dokunabilirsen) sağ elini sür ve şöyle söyle:

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ أَمَانَتِي أَدَيْتَهَا وَمِيثَاقِي تَعَاهَدْتَهُ
لِتَشْهَدَ عِنْدَكَ لِي بِالْمُؤَافَاةِ

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhume emânetî eddeytuhâ ve mîsâgî te'âhedtuhu li teşhede indeke lî bil muvâfah.

"Allah'ın adıyla, en büyük olan O'dur. Allah'ım! Senin nezdinde ahdime vefa gösterdiğime şahitlik etsin diye, bu benim eda ettiğim emanetim, vefa gösterdiğim ahdimdir."²

1-*el-Kâfi*, c.4, s.304.

2-a.g.e.

İbn-i Ammar, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Mescid-i Haram'a yalın ayakla, vakarlı, huzu ve huşu içinde gir."

Devamında şöyle buyurdu: **"Allah huzu ve huşu içinde Mescid-i Haram'a gireni isterse bağışlar."**

İmam Cafer Sadık'a (a.s) huşu nedir? Diye sorduşumda şöyle buyurdu: **"Kalbin sükûnet içinde olmasıdır. Tekebbür ve kibirli bir şekilde girme. Mescidu'l-Haram'ın kapısında dur ve şöyle oku:**

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى
أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ السَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ، السَّلَامُ
عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Esselâmu aleyke eyyuhenebiyy, ve rahmetul-lâhi ve berekâtuh, esselâmu alâ enbiyâillâhi ve rusulih, esselâmu alâ İbrâhîme halîlir rahmân, esselâmu alel mursesîn, velhamdu lillâhi rabbil âlemîn.

"Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey Allah'ın Nebisi. Allah'ın selamı, Nebi ve Resullerinin üzerine olsun. Selam Rahman'ın habibi İbrahim'in üzerine olsun. Allah'ın selamı Resullerinin üzerine olsun. Hamd, âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur."¹

Mescidu'l-Haram'a girdikten sonra Kâbe'ye dönerek ellerini kaldır ve şöyle söyle:

1-el-Kâfî, c.4, s.402.

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ فِيْ مَقَامِيْ هٰذَا، فِيْ اَوَّلِ مَنَاسِكِيْ، اَنْ تَقْبَلَ
 تَوْبَتِيْ وَ اَنْ تَجَاوِزَ عَنِّ خَطِيئَتِيْ وَ تَضَعَ عَنِّيْ وَزْرِيْ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
 الَّذِيْ بَلَّغَنِيْ بَيْتَهُ الْحَرَامَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّ هٰذَا بَيْتُكَ الْحَرَامَ،
 الَّذِيْ جَعَلْتَهُ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَ اَمْنًا مُّبَارَكًا وَ هُدًى لِلْعَالَمِيْنَ، اَللّٰهُمَّ
 اِنِّيْ عَبْدُكَ وَ الْبَلَدُ بَلَدُكَ وَ الْبَيْتُ بَيْتُكَ، جَنَّتْ اَطْلُبُ رَحْمَتَكَ وَ
 اُوْمُّ طَاعَتِكَ، مُطِيعًا لِاَمْرِكَ، رَاضِيًّا بِقَدْرِكَ، اَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ
 الْمُضْطَرِّ اِلَيْكَ الْخَائِفِ لِعُقُوبَتِكَ، اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ
 وَ اسْتَعْمِلْنِيْ بِطَاعَتِكَ وَ مَرْضَاتِكَ

**Allâhumme innî es'eluke fî magâmî hâzâ, fî ev-
 veli menâsikî, en tagbele tevbetî ve en tecâveze an
 hatîetî ve tazâ'a annî vizrî, elhamdu lillâhillezî
 belleġanî beytehul harâm. Allâhumme innî eşhe-
 du enne hâzâ beytukel harâm, ellezî ce'altehu
 mesâbeten linnâsi ve emnen mubâreken ve huden
 lil âlemîn. Allâhumme innî abduke vel beledu
 beleduke vel beytu beytuk. Ci'tu atlubu rahmete-
 ke eummu tâ'atek, mutî'an li emrik, râziyen bi
 gaderik. Es'eluke mes'eletel muztara ileykel hâifî
 li ugûbetik. Allâhummeftah lî ebvâbe rahmetike
 vesta'milnî bi tâ'atike ve merzâtik.**

"Allah'ım! Bu mekânda, ibadetimin başlangıcında
 tövbemi kabul et, hatalarımı affet ve günahımın yükünü
 sırtımdan kaldır. Beni Beytullahî'l-Haram'a ulaştıran Al-
 lah'a hamdolsun. Allah'ım! Şehadet ederim ki burası,

insanların bir araya gelip toplandığı, mübarek, emniyetli, âlemler için hidayet merkezi ve haram evindir.

Allah'ım! Ben senin kulun, şehir senin şehrin ve ev senin evindir. Allah'ım! Rahmetini isteyip, itaatini seçip, emrine uyup, kaderine razı bir halde sana geldim.

Allah'ım! Çaresiz kalmış, akıbetinden korkan biri olarak senden istiyorum! Rahmet kapılarını yüzüme aç ve beni razı olduğun kulluk yoluna yönlendir."¹

Hacı, yukarıda zikredilen ziyaret âdâbına riayet ederek Mescid-i Haram'a girer ve hac amellerini Allah'a âşık bir kul olarak yerine getirirse şüphesiz hac amelinden en güzel şekilde faydalanacak ve kalbi nurlanacaktır.

68-TAVAFIN ÂDÂBI

Haccın en görkemli irfan sahnelerinden biri de Kâbe'nin tavafıdır. Hacı, tavafta melek gibi bütün günahlardan temizlenir. Çünkü tavaf esnasında Allah'tan başka her şeyden irtibatı kesilir. Haccın manevi tavaf merasiminden en güzel şekilde yararlanmasında için aşağıdaki edep kurallarına riayet etmesi uygundur:

1-Allah'a Yönelmek

Haccın tavaf esnasında bütün vücuduyla Allah'a yönelip güzel sözden başka bir şey ağzına almaması gerekir.

1-*el-Kâfi*, c.4, s.401.

Allah Resulü (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur: **"Kâbe evini tavaf etmek namazdır. Namazdan tek farkı tavaf esnasında konuşmanın caiz olmasıdır. Öyleyse tavafta güzel ve hayır şeylerden başka bir şey ağzınıza almayın."**¹

2-Yürürken Mutedil olmak

Diğer hacıları rahatsız etmemek ve onları incitmek için hacıların yavaş, sakin ve mutedil bir şekilde tavaf yapmaları gerekir.

Abdurrahman b. Seyyâbe, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) "tavaf halindeki birinin hızlı mı yoksa yavaş mı yürümesi gerektiğini" sorduğumda İmam (a.s), cevaben şöyle buyurdu:

"Ne hızlı ne de yavaş, mutedil (yürümelidir)."²

3-Yorgunluk Halinde Tavaf Etmemek

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

دَعِ الطَّوَّافَ وَأَنْتَ تَشْتَهِيهِ

"Tavafı, ona istekli olduğun bir haldeyken bırak."³

69-RAHATSIZ ETMEK YASAKTIR

Rivayetlerde izdiham halindeyken tavaf yerini farz tavafı olanlara bırakılması ve müstahap tavaftan kaçınılması tavsiye edilmiştir.

1-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.191, h.491.

2-el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.191, h.492.

3-a.g.e, s.193, h.498.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İmam Mehdi'nin (a.c.f) sözcüsünün, müstahap tavafı olanların tavaf yerini ve Hacerü'l-Esved'i farz tavafı olanlara bırakmasını ilan etmesi İmam-ı Asr'ın (a.f) kendi adaletini aşikâr edeceği şeylerden birisidir."¹

Hacı elini Hacerü'l-Esved'e sürmek istediğinde izdihamla karşılaşırsa Allah-u Ekber deyip salavat getirerek Hacerü'l-Esved'in önünden geçmelidir.

Yakup b. Şuayb şöyle der: İmam Cafer Sadık (a.s) Hacerü'l-Esved'in yanına gelip şöyle derdi:

اللَّهُ أَكْبَرُ، السَّلَامُ عَلَي رَسُولِ اللَّهِ

"Allah-u Ekber, Allah Resulüne selam olsun."²

Hakeza İmam Cafer Sadık (a.s) Seyf et-Temmâr'a şöyle buyurdu:

"Hacerü'l-Esved'in (etrafı) boş olursa elini sür, aksi takdirde uzaktan selam ver (geç)!"³

70-SA'YİN ÂDÂBI

İmam Cafer Sadık (a.s) hac ve umre yolcusunun Safa ile Merve arasında riayet etmesi gereken edep kuralları hakkında şöyle buyurmuştur:

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.412.

2-Kuleynî, *Usul-u Kâfi*, c.4, s.407.

3-a.g.e, s.405.

"Sonra Mescid-i Haram'dan Safa'ya doğru git... Sakin ve vakarla yürü. Kâbe'yi görebileceğin ve Hacerü'l-Esved'in olduğu rükün tam karşına gelecek şekilde Safa'ya tırman; Allah'a hamd et ve sana verdiği nimetleri gücün yettiğince zikret. Daha sonra yedişer defa "Allâh-u Ekber", "Elhemdulillâh" ve "Lâ ilâhe illallâh" söyledikten sonra üç defa şunu söyle:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Lâ ilâhe illallâh, vahdehu lâ şerîke leh, lehul mulku ve lehul hamd, yuhyî ve yumît ve huve hayyun lâ yemût, ve huve alâ kulli şey'in gadîr.

"Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Mülk onundur, hamd onundur. O, diriltir ve öldürür. O ölmez diridir. O, her şeye kadirdir."

Daha sonra Peygamber'e (s.a.a) salât ve salâvat gönderdikten sonra üç defa şöyle söyle:

اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَوْلَانَا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَيِّ الدَّائِمِ

Allâhu ekberu alâ mâ hedânâ, vel hamdu lillâhi alâ mâ evlânâ vel hamdu lillâhil hayyil gayyûm, vel hamdu lillâhil hayyid dâim.

"Allah büyüktür, bizi hidayet etti ve bize verdiklerinden dolayı diri ve ayakta olan Allah'a hamdolsun. Ve yine her daim diri olan Allah'a hamdolsun."¹

1-a.g.e, s.431.

Daha sonra üç defa şöyle söyle:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

Eşhedu en lâ ilâhe illallâh, ve eşhedu enne muhammeden abduhu ve rasûluh, lâ na'budu illâ iyyâh, muhlisîne lehud dîn ve lev kerihel müşrikûn.

"Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve Resulüdür. Yalnız O'na ibadet ederiz, dini O'na halis ve mahsus kılarız müşrikler istemeseler bile."

Daha sonra üç defa şöyle dua et:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ وَالْيَقِينَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Allâhumme innî es'elukel afve vel âfiyete vel yagîne fid dunya vel âhirah.

"Allah'ım! Dünya ve ahirette bağışlanmayı, afiyet ve yakın istiyorum."

Üç defa şöyle dua et:

اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Allâhumme âtinâ fid dunyâ haseneh ve fil âhirati haseneh, ve ginâ azâben nâr.

"Allah'ım! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru."

Bundan sonra yüzer defa; "Allâh-u Ekber", "Lâ ilahe illallâh", "Elhemdulillâh" ve "Subhânallâh" dedikten sonra şu duayı oku:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعَدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ غَلَبَ
 الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ فَلَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ، اللَّهُمَّ
 بَارِكْ لِي فِي الْمَوْتِ وَ فِي مَا بَعْدَ الْمَوْتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ
 مِنْ ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَ وَحْشَتِهِ، اللَّهُمَّ أَظْلِنِي فِي ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا
 ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ

Lâ ilâhe illallâhu vahdeh, enceze va'deh ve nasara abdeh ve ğalebel ahzâbe vahdeh, fe lehul mulku ve lehul hamd, vahdehu vahdeh. Allâhumme bârik lî fil mevti ve fî mâ ba'del mevt. Allâhumme innî e'ûzu bike min zulmetil gabri ve vahşetih. Allâhumme ezillenî fî zilli arşike yevme lâ zille illâ zilluk.

"Ondan başka ilâh yoktur. O, yegâne ilahtır. Vaadinde doğrudur. Kuluna yardım etmiş, düşmanları püskürtmüş ve mağlup etmiştir. Mülk ve hamd sadece O'na mahsustur. Allah'ım! Ölümümde ve ölümden sonra bana bereket ver. Allah'ım! Kabrin vahşet ve karanlığından sana sığınıyorum. Allah'ım! Beni senin gölgenin olmadığı o günde arşının gölgesinde gölgelendir."

Daha sonra dinini ve aileni Allah'a emanet et ve şöyle söyle:

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ الَّذِي لَا يَضِيعُ وَدَائِعُهُ نَفْسِي وَ
 دِينِي وَ أَهْلِي اللَّهُمَّ اسْتَعْمَلِنِي عَلَى كِتَابِكَ وَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ وَ تَوْفِي
 عَلَيَّ مَلَّتِهِ وَ أَعِدْنِي مِنَ الْفِتْنَةِ

Estevdi'ullâher rahmâner rahîm, ellezî lâ yezîu vedâi'uhu nefsi ve dînî ve ehlî. Allâhummeta'milnî alâ kitâbike ve sunneti nebiyyik, ve teveffenî alâ milletih ve e'iznî minel fitnetih.

"Nefsimi, dinimi ve ailemi, emanetleri zayı etmeyecek Rahman ve Rahim olan Allah'a havale ediyorum. Allah'ım! Kurân ve Nebinin sünnetine amel etmemi ve onun dini üzerine ölmemi sağla ve fitneden beni koru."

Üç defa tekbir getirdikten sonra duayı üç defa daha oku, bir defa da tekbir getir. Eğer hepsini okuyamazsan bir bölümünü oku.¹

71-MEKKE'DE ÇOK NAMAZ KILMAK

Hacıların, Mekke-i Mükerrerme ve Medine-i Münevvere'de namaza çok önem vermeleri ve ellerinden geldiği kadar namaz kılarak Allah'la kalbi bağlarını güçlendirmeleri gerekir.

İbrahim Şeybe şöyle der:

İmam Muhammed Bakır'a (a.s) mektup yazarak Haremeyn'de namazların tam mı yoksa seferî mi kılınması gerektiğini sordum. Hazret (a.s) cevaben şöyle yazdı:

"Allah Resulü (s.a.a) iki Harem'de çok namaz kılmayı severdi. Sen de oralarda çok namaz kıl ve namazlarını tamam olarak yerine getir."²

1-el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.205, h.548.

2-el-Kâfi, c.4, s.524.

Başka bir hadiste İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Mekke'de yetmiş rekât namaz kılıp her rekâtta İhlâs ve Kadir suresini ve Âraf suresinin elli dördüncü ayetini (aşağıdaki ayet)...

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُعْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

"Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istivâ eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze büriüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir!"

Okuduktan sonra Ayetel Kürsi'yi okuyan kimse şehit olarak ölür."¹

Başka bir hadiste İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Mescid-i Haram'da namaz kılıp dua edin. İyi bilin ki her kulun eline ulaşacağı rızkı vardır."²

1-Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.227.

2-el-Kâfi, c4, s.526.

Bu hadisin manası şudur; Mukaddes Mekke şehrinde alış verişin peşine fazla düşmeyin. Bu eşsiz ve mukaddes mekânda daha çok ibadet, namaz ve niyazla meşgul olunuz. Çünkü insanın rızkını Allah garanti altına almıştır ve her insanın rızkı bellidir.

Ahmed b. Muhammad b. Ebu Nasr şöyle der:

İmam Musa Kazım'dan (s.a) Mekke'de kişinin kendi evinde namazını cemaat ile kılması mı daha faziletlidir yoksa Mescid-i Haram'da münferit olarak kılması mı? diye sordum. İmam (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

"Namazı Mescid-i Haram'da münferit kılmak daha faziletlidir."¹

72-KURÂN İLE ÜNSİYET KURMAK

Kurân-ı Kerim, Peygamberimizin (s.a.a) iki emantinden birisi ve âlemlere hidayet vesilesi ve Mekke ve Medine ise vahyin nazil olduğu yerdir.

Dolayısıyla Beytullahi'l-Haram'ın hacılarının, Haremeyn-i Şerifeyn'e ve özellikle Kurân'a özel ilgi göstermeleri ve çokça Kurân okuyarak vahiy meleğiyle aynı ahengi paylaşmaları ne kadar da güzeldir.

İmam Zeynelabidin (a.s) Mekke'de Kurân-ı Kerim'i hatmedenleri cennetle müjdelemiş ve şöyle buyurmuştur:

1-a.g.e., s.527.

"Mekke'de Kurân'ı hatmeden kimse, ölmeden önce Resulullah'ı (s.a.a) ve cennetteki yerini görür."¹

Başka bir hadiste ise İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Her kim Mekke'de bir Cuma'dan öteki Cuma gününe kadar veya daha az veya fazla zamanda Kurân'ı hatmederse ve Kurân'ı hatmettiği gün Cuma'ya denk gelirse, dünyada yaşadığı ilk Cuma gününden son Cuma gününe kadarki sevap ve mükâfatı elde eder. Eğer başka günlerde de hatmederse bu şekilde sevaba nail olur."²

73-KABENİN HÜRMET VE SAYGINLIĞINI KORUMAK

Oturma anında ellerin boyun arkasında birleştirilerek oturulması veya dizlerin göğse doğru çekilip bir bezle dizin arkaya doğru bağlanması Arapların geleneklerindendi ve böyle oturulmasına "İhtiba" deniliyordu.³ Türkçede buna en yakın ifade "çömelerek oturma" ifadesidir.

İmam Cafer Sadık (a.s) insanları Kâbe'nin karşısında böyle oturmaktan men etmiştir.⁴

1-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.227.

2-*Daaimu'l-İslam*, c1, s.381.

3-**İhtiba**: Ayaklarını toplayıp elbisenin içine alarak oturma şekli.

4-*el-Kâfi*, c.2, s.663.

74-AHLAKÎ DEĞERLERİN KORUNMASI

Hac ziyaretinin manevî boyutunu ve Harem'in Allah tarafından emniyetli mekân olarak kılınmasını göz önünde bulunduracak olursak hacıların kutsal Harem'de ahlaki değerlere riayet etmesi ve ilahi kurallara en iyi şekilde uyması gerekir.

Sema'e b. Mihran şöyle rivayet etmiştir: İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle sordum:

"Uzun zamandır bana borcu olup, benden kaçan birisini tavaf esnasında gördüğümde, borcumu ondan isteyeyim mi?" Hazret (a.s) şöyle buyurdu:

"Hayır, Harem'den çıkıncaya kadar selam vererek dahi olsa onu korkutma."¹

Hadisten de anlaşıldığı gibi hac yolcularının özellikle kutsal Mekke ve Medine şehirlerinde ahlaki değerleri koruyup riayet etmeleri gerekir.

75-YOLCULUĞU KISA TUTMAK

Hacının, hac amellerini bitirdikten sonra hemen ailesine dönmesi gerekir.

Bunun nedenini İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle açıklamıştır:

إِذَا فَرَغْتَ مِنْ نُسُكِكَ فَارْجِعْ فَإِنَّهُ أَشْوَقُ لَكَ إِلَى الرَّجُوعِ

1-el-Kâfi, c.4, s.241.

"Hac amellerini bitirdikten sonra geri dön. Çünkü bu, senin bir daha (hacca) gelme isteğini arttırır."¹

Amellerini bitirmiş hacının isteksiz bir şekilde Mekke'de ibadet etmesi, bir dahaki senelerde hacca gelme isteğini azaltır. Fakat hac amellerinden önce herkes sevinç ve neşe içinde olduğundan hac amelleri başlamadan birkaç gün önce hacca gelinirse çok fazla yorgunluk hissedilmez.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Hac amellerinin başlamasını bir gün beklemek, hac bittikten sonra iki gün (eve dönmeyi) beklemekten daha iyidir."²

76-MEKKE'DEN ÇIKIŞ ÂDÂBI

Mekke'den çıkmak için bazı özel âdâp ve ameller tavsiye edilmiştir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1-Sadaka Vermek

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Mekke'den ayrılmak istediğinde bir dirhemlik hurma alıp avuç avuç sadaka vermen, ihram halindeyken ve Mekke'de kaldığın sürece günahlarının kefareti olacaktır."³

1-*el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.267, h.732.

2-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.525.

3-*el-Kâfi*, c.4, s.533.

2-Mekke ile Vedalaşmak.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Mekke'den ayrılıp ailenin yanına dönmeye karar verdiğin zaman Kâbe'yi yedi defa (dönerrek) tavaf ettikten sonra vedalaş. Eğer mümkünse her döndüğünde Hacerü'l-Esved ve Rûkn-ü Yemâni'yi istilam et (elini sür). Eğer istilam edemezsen, ilk ve son tavafta bunu yap. Eğer bunu da yapamazsan sakıncası yoktur." (tavafını bitir, istilama etmene gerek yoktur)¹

Kasım b. Kâb şöyle der:

İmam Cafer Sadık (a.s), bana: "Her yıl hacca gidiyor musun?" diye sordu. Ben de; "Evet" diye cevap verdiğimde şöyle buyurdu:

"Kâbe ile vedalaştığında elini kapısının üzerine bırak ve şöyle söyle:

المِسْكِينُ عَلَى بَابِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهِ بِالْجَنَّةِ

"Miskin kapına geldi öyleyse cenneti ona bağışla."²

İmam Cafer Sadık (a.s) Allah'ın evi ile vedalaşıp Mescid-i Haram'dan çıkmak istediğinde, mescidin kapısının önünde uzun secde eder ve sonra kalkıp giderdi.³

1-a.g.e., s.530.

2-el-Kâfi, c.4, s.530.

3-a.g.e.

İbrahim b. Ebu Mahmut şöyle der:

"İmam Kazım'ın (a.s) Kâbe ile vedalaştığını gördüm. Mescitten çıkmak istediği zaman secdeye kapandı ve sonra kalkıp yüzünü Kâbe'ye dönerek şöyle dua etti:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْقَلِبُ عَلَى أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

"Allah'ım! Senden başka ilahın olmadığına inanır bir halde dönüyorum."¹

Diğer imamların da Kâbe'yle bu şekilde vedalaştığı rivayet edilmiştir.

77-ZİYARET ÂDÂBI

Rivayet kitaplarında her mekâna özel ziyaret ve edep kuralları zikredilmiştir. Fakat bu edep kurallarının bazıları geneldir ve her mukaddes mekânda onlara amel edilebilir. Genel edep kurallarından bazıları şunlardan ibarettir:

- 1-Ziyarete gitmeden önce gusletmek.
- 2-Boş sözlerden, çekişme ve tartışmadan kaçınmak.
- 3-Birkaç imamı birlikte ziyaret ediyorsa her imam için ayrı ayrı gusletmek.
- 4-Guslemeden rivayetlerde geçen duaları okumak.
- 5-Temizlik. Yani; vacip gusül boynunda olmamalı ve abdestli olmalıdır.

1-el-Kâfi, c.4, s.531.

- 6-Pis ve necis olmayan elbise giymek.
- 7-Beyaz elbise giymek.
- 8-Yeni elbiseler giymek.
- 9-Mukaddes mekâna doğru yavaş ve vakarlı bir şekilde yürümek.
- 10-Kerbela Ziyareti dışındaki ziyaretlerde güzel koku sürmek.
- 11-Ziyarete giderken sâlâvat getirmek; "Allâh-u Ekber", "Subhânallah" ve "La ilâhe illallâh" demek.
- 12-Harem'in kapısında durup, rivayetlerde nakledilmiş giriş iznini okumak.
- 13-Kalbin yumuşaması ve tevazuu için çalışmak.
- 14-Şükür secdesi yapmak.
- 15-Sağ ayakla girip sol ayakla çıkmak.
- 16-Eğer mazereti yoksa ziyareti ayakta gerçekleştirmek.
- 17-Başını öne eğmek. Yukarı, sağa sola bakmamak.
- 18-Doğru ve sahih ziyaretnameleri okumak, yanlış ve uydurulmuş ziyaretnamelerden kaçınmak.
- 19-En az iki rekât ziyaret namazı kılmak.
- 20-Ziyaret namazından sonra dua okumak.
- 21-Bir miktar Kurân okuyup, türbe sahibinin ruhuna hediye etmek.
- 22-Vacip/ farz namazları ziyaret namazlarından önce kılmak. Ziyaret esnasında ezanı duyarsa ziyareti kesip cemaat namazına katılmak.

23-Başkaları adına özellikle anne, baba, dost ve akrabalar adına ziyaret etmek ve onlar tarafından selam vererek onlar için bağışlanma dilemek.

24-Boş, çirkin, gereksiz, yersiz ve dünyevi sohbetlerden kaçınmak. Bu tür şeyle özellikle mukaddes kabirlerde rızıkına engel olur ve kalbi katılaştırır.

25-Hangi sebepten olursa olsun mukaddes mekânlarda yüksek sesle konuşmaktan kaçınmak.

26-Şehirden çıkınca mukaddes mekân sahibiyile vedalaşmak.

27-Veda esnasında tekrar dönmeyi arzulamak.

28-İnsanlara karşı daha iyi ve güzel davranarak ziyaret öncesine göre daha derin bir maneviyata bürünmek.

29-Mukaddes mekânın etrafındaki öksüz ve fakirlere ihsan ve infakta bulunmak.¹

78-BAYANLARIN ZİYARET ÂDÂBI

Merhum Allame Eminî, kitabının "Bayanların Ziyaret Âdâbı" bölümünde şöyle yazar:

Bayan ziyaretçilerin yapması gerekenler:

"Gözünü haramdan sakındırıp şehvetten uzak durmalıdır. Hayâ elbisesini giyip iffet örtüsünü yüzüne çekmelidir. Erkeklerin çok olduğu yerlerden geçmemeli ve duvar kenarından yürümelidir. İnce elbi-

1-Allame Muhaddis Nurî , *Ziyaret Âdabı*, , tashih, Muhammed Hüseyin Sefah'ah ve Abdu'l-Hüseyin Tâlîf.

seler giyinmemeli ve ilgi çekip göze çarpmalarına neden olacak her şeyden kaçınmalıdır. Dışarıda sürme ve güzel koku sürmemelidir..."¹

79-ZİYARETTE VAKARLI OLMAK

Merhum Allame Eminî, "Ziyaret Âdâbı"nda şöyle nakletmiştir:

"Merhum Şeyh Muhammed Taha Necef, Samirra şehrinde İmameyn-i Askereyn (a.s) türbesine girdiğinde ezan okunuyordu. (herkes bir kenara çekilmiş münferit namaz kılmak için hazırlanıyordu) bu sahneyi görünce, onları men ederek şu ayeti okudu:

﴿مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا﴾

"Size ne oluyor da Allah için bir vakar (saygınlık, büyüklük) ummuyorsunuz?"²

Merhum Muhaddis-i Nurî, *Biharu'l-Envar*'da³ merhum Meclisi'nin naklettiği hadisi zikrettikten sonra şöyle söyler:

Merhum Meclisî *el-Bihar* ve *Tuhfe* kitabında bu ayeti zikrettikten sonra görüşünü şöyle beyan eder: "Peygamber'in (s.a.a) Harem'inde ve imamların (a.s) türbelerinde ziyaret veya ziyaret dışında yüksek sesle konuşmak ve bağırarak kınanmıştır."

1-Ziyaret Âdâbı, c.2, s.2; Âdâbu'z-Zâir, s.47 ve 50.

2-Nûh, 13; Âdâbı'z-Zâir, s.26.

3-Biharu'l-Envar, c.100, s.125.

80-ALLAH RESULÜ'NÜ (S.A.A) ZİYARET ETMEK

Ziyaretçiler, hac yolculuğunda, eşsiz ilahi bereketlere kavuştukları gibi Peygamber Efendimizin (s.a.a.) mübarek kabrini Medine-i Münevvere'de ziyaret ederek, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna varma şerefine nail olurlar. Bu huzurun azameti ve büyüklüğünü Zeyd Şehhâm İmam Cafer Sadık'ın (a.s) dilinden şöyle nakleder:

İmam Cafer Sadık'a (a.s); Hz. Resulullah'ı (s.a.a) ziyaret eden ne kadar sevap kazanır? diye sordum. İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle cevap verdi:

كَمَنْ زَارَ اللَّهَ فِي عَرْشِهِ

"Allah'ı arşında ziyaret eden kimse gibidir."¹

Başka bir hadiste Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **"Kim beni hayatımda ve öldükten sonra ziyaret ederse, kıyamet günü civarımda (yakınımda) olur² ve ona şefaet ederim."³**

Bu hadisten şunu anlıyoruz; ziyaretçi, Medine-i Münevvere'de kendisini Allah'ın huzurunda ve O'nun Arş'ında olduğunu bilmeli ve böyle yüce ziyaretin edep kurallarına riayet ederek içindeki aşkla maşukuyla birleşmeli ve Resulullah'ın (s.a.a) komşusu ve şefaatine nail olmak şerefine ulaşmaya çalışmalıdır.

1-*el-Kâfi*, c.4, s.585.

2-*Kâmilî'z-Ziyarât*, s.13.

3-*el-Kâfi*, c.4, s.548.

Resulullah'ı (s.a.a) âdâba uygun ziyaret etmenin bazı kuralları şunlardır:

- 1-Medine-i Münevvere'ye girerken gusül almak.
- 2-Mescid-i Nebi'ye girerken yeniden gusül almak.
- 3-Resulullah'ı (s.a.a) ziyaret etmek için ayrıca üçüncü defa bir gusül daha almak.
- 4-Hareket edip, Mescid-i Nebi'nin kapılarının birinde -ki en iyi olanı "Cebrail (a.s) Kapısı"dır- durup şöyle söylemelidir:

«اللَّهُمَّ إِنِّي وَقَفْتُ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ بُيُوتِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَقَدْ مَنَعَتِ النَّاسَ الدُّخُولَ إِلَى بُيُوتِهِ إِلَّا بِإِذْنِ نَبِيِّكَ فَقُلْتَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ﴾»

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَقِدُ حُرْمَةَ نَبِيِّكَ فِي غَيْبَتِهِ كَمَا أَعْتَقِدُهَا فِي حَضْرَتِهِ، وَ أَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ وَ خُلَفَاءَكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ، يَرُونَ مَكَانِي فِي وَقْتِي هَذَا وَ زَمَانِي، وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي فِي وَقْتِي هَذَا وَ زَمَانِي، وَ يَرُدُّونَ عَلَيَّ سَلَامِي، وَ أَنَّكَ حَجَبْتَ عَنِّي سَمْعِي كَلَامَهُمْ وَ فَتَحْتَ بَابَ فَهْمِي بِلَدِيدِ مُنَاجَاتِهِمْ فَإِنِّي أَسْتَأْذِنُكَ يَا رَبِّ أَوَّلًا وَ أَسْتَأْذِنُ رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ تَانِيًا، وَ أَسْتَأْذِنُ خَلِيفَتَكَ الْمَفْرُوضَ عَلَيَّ طَاعَتُهُ فِي الدُّخُولِ

فِي سَاعَتِي هَذِهِ إِلَى بَيْتِهِ وَ أَسْتَأْذِنُ مَلَائِكَتَكَ الْمُؤَكَّلِينَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ
الْمُبَارَكَةِ الْمُطِيعَةِ لِلَّهِ السَّامِعَةِ .

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْمَلَائِكَةُ الْمُؤَكَّلُونَ بِهَذَا الْمَوْضِعِ الْمُبَارَكِ
وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، يَا ذَنْ لِلَّهِ وَ إِذْنِ خُلَفَائِهِ وَإِذْنِكُمْ صَلَوَاتُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَجْمَعِينَ، أَدْخُلْ هَذَا الْبَيْتَ مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ .

فَكُونُوا مَلَائِكَةَ اللَّهِ أَعْوَانِي وَكُونُوا أَنْصَارِي حَتَّى أَدْخُلَ هَذَا
الْبَيْتَ وَ أَدْعُو اللَّهَ بِفُنُونِ الدَّعَوَاتِ وَ أَعْتَرِفَ لِلَّهِ بِالْعُبُودِيَّةِ وَ
لِلرَّسُولِ بِالطَّاعَةِ

Allâhumme innî vagaftu alâ bâbin min ebvâbi
buyûti nebiyyik, aleyhi ve aleyhimis selâm, ve gad
mena'ten nâsed duhûle ilâ buyûtihi illâ bi izni
nebiyyik. Fe gulte "Yâ eyyuhellezîne âmenû lâ
tedhulû buyûten nebiyy, illâ en yu'zene lekum."

Allâhumme innî a'tegidu hurmete nebiyyike fî
ğaybetihi kemâ a'tegiduhâ fî hazratih, ve a'lemu
enne rasûleke ve hulefâeke aleyhimus selâmu
ehyâun indeke yurzegûn, yerevne mekânî fî vagtî
hâzâ ve zemânî, ve yesma'ûne kelâmî fî vagtî hâzâ
ve zemânî, ve yeruddûne aleyye selamî, ve enneke
hacebtu an sem'î kelâmehum ve fetehte bâbe fehmî
bi lezîzi munâcâtihim, fe innî este'zinuke yâ rabbi
evvelen ve este'zinu rasûleke sallallâhu aleyhi ve

âlihi sâniyen ve este'zinu halîfetekel mefrûza aleyye tâ'atuhu fid duhûli fî sa'atî hâzihi ilâ beytih, ve este'zinu melâiketekel muvekkilîne bi hâzihil bug'-atil mubâraikel mutî'atillâhis sâmi'ah.

Esselâmu aleykum eyyuhel melâiketul muvekkelûne bi hâzal mevzi'il mubârak ve rahmetullâhi ve berekâtuh, bi iznillâhi ve izni hulefâihi ve iznikum salevâtullâhi aleykum ecma'în, edhulu hâzel beyte mutegarriben ilellâhi ve rasûlihi muhammedin ve âlihî tâhirîn.

Fe kûnû melâiketellâhi e'vânî ve kûnû ensârî hattâ edhule hâzel beyte ve ed'ullâhe bi funûnid de'avât, ve a'terife lillâhi bil ubûdiyyeti ve lirasûli lit tâ'ah.

"Allah'ım! Ben Peygamberin (s.a.a) evlerinin kapısından birisinin karşısında durmuş bulunmaktayım ve sen bu kapıdan insanların izin almaksızın içeri girmelerini engellemişsin ve buyurmuşsun ki: *"Ey iman edenler size izin vermesi dışında peygamberin evlerine girmeyin"*

Allah'ım! Ben mübarek türbenin sahibinin hayatta saygınlığına inandığım gibi gaybetinde de saygınlığına inanıyorum. Biliyorum ki elçin ve halifelerin (a.s) diridirler ve senin yanında rızıklanmaktadırlar. Şimdi benim makamımı görüyorlar, sözümü duyuyorlar ve selamımın cevabını veriyorlar. Sen benim onların sözlerini duymamı engellemişsin; ancak onların münacatının lezzetiyle idrak kapımı açmışsın.

Allah'ım! Bu saatte, bu eve girmek için, birinci olarak senden, ikinci olarak Resul'ünden (s.a.a) ve üçüncü olarak itaati bize farz olan halifenden izin istiyorum.

İşiten Allah'a itaat eden mübarek hareme vekil edilen meleklerden izin istiyorum.

Allah'ın selam, bereket ve rahmeti bu mübarek hareme vekil edilen siz meleklerin üzerine olsun.

Allah'a, Resulü Muhammed'e ve tertemiz soyuna yakınlaşarak, Allah'ın, halifelerinin ve sizin izninizle (*Allah'ın selamı bepinizin üzerine olsun*) bu eve giriyorum.

Ey melekler, bu eve girip, Allah'ı dualarla çağırıp, O'na kulluğumu ve Resulüne itaatimi itiraf etmem için bana yardım edin, yardımcım olun." ¹

Yukarıda zikrettiğimiz, Resulullah'ın (a.s) türbesine giriş izninde çok önemli noktalar vardır ki insanı derinden etkileyip içindeki aşk ateşini alevlendirmektedir. Bu noktalardan birkaçı şunlardan ibarettir:

1-"Allah'ım! Ben Peygamberin (s.a.a) evlerinin kapılarından birisinin karşısında durmuş bulunmaktayım ve sen bu kapıdan insanların izin almaksızın içeri girmelerini engellemişsin.

Giriş izninin bu bölümü bizlere, Mescid-i Nebi'nin insanın dikkat edip, düşünmeden, saygısızca girebileceği normal bir mescit olmadığını hatırlatmaktadır. Kendimize gelmememiz için Mescid-i Nebi'ye girmeden durmamız, "Ben kimim?", "Peygamber (s.a.a)

1-Misbâhu'z-Zâir, s.44.

kimdir?", "Kimin huzuruna varacağım", "Beni kabul eder mi?", "Ona karşı nasıl konuşmalıyım" diye düşünmemiz gerekir.

2-İnsan, Peygamber Efendimizin (s.a.a) nurlu türbesiyle yüz yüze geldiğinde bir ölüyle konuşmadığını hissetmelidir. Bundan dolayı Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna varmadan önce açık bir şekilde şöyle itiraf etmelidir:

"Biliyorum ki elçin ve halifelerin (a.s) diridirler ve senin yanında rızıklanmaktadırlar, şimdi benim makamımı görüyorlar, sözümü duyuyorlar ve selamımın cevabını veriyorlar. Sen benim onların sözlerini duymamı engellemişsin; ancak onların münacatının lezzetiyle idrak kapımı açmışsın."

3-İnsan daha sonra, önce Allah'tan sonra Resulullah'tan (s.a.a) daha sonra halifelerinden ve dördüncü olarak Allah'ın türbeye vekil ettiği meleklerden, türbeye girmek için izin istiyor! Ne kadar da mübarek türbedir! Ziyaretçi kendisini türbenin her yerindeki vekil edilen meleklerle birlikte hissediyor.

4-Diğer bölümde ise ziyaretin hedefi ve amacı belirtilmiştir. Ziyaretçinin buraya gelmesinin amacı ve gayesi nedir?

Bu eve, türbeye girmenin hedef ve gayesi Allah ve Resulü'ne (s.a.a) yakınlaşmaktır. Demek ki şimdiye kadar Allah ve Resulü'nden (s.a.a) hep uzakmışız... aradaki mesafeyi azaltıp yakınlaşmak için bu evi ziyarete geldik.

5-Bu kolay bir iş değildir, insanın yardıma ve korumaya ihtiyacı vardır. Bundan dolayı ziyaretçi, melekleri şöyle yardıma çağırıyoruz:

فَكُونُوا مَلَائِكَةَ اللَّهِ أَعْوَانِي وَ كُونُوا أَنْصَارِي حَتَّى أَدْخَلَ هَذَا
الْبَيْتَ وَ أَدْعُو اللَّهَ بِفُنُونِ الدَّعَوَاتِ وَ اعْتَرِفَ لِلَّهِ بِالْعُبُودِيَّةِ وَ
لِلرَّسُولِ بِالطَّاعَةِ.

"Ey melekler, bu eve girip, Allah'ı dualarla çağırıp, O'na kulluğumu ve Resulüne itaatimi itiraf etmem için bana yardım edin, yardımcım olun."

Bu mısradaki ziyaretin hedefi açıklanmıştır. Ziyaretçi kilometrelerce yolu arkasında bırakıp Hz. Resulullah'ın (s.a.a) nurlu türbesinin yanına bu hakikati itiraf etmek için gelmiştir.

Giriş izninden sonra sağ ayağıyla hareme girerken şu duayı okumalıdır:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ...

Bismillâhi ve billâhi ve ilallâhi ve fi sebîlillâhi...

"Allah'ın adıyla, Allah'ın yardımıyla, Allah'ın yolunda..."

Sonra yüz defa "Allah-u Ekber" deyip hareme girdikten sonra iki rekât tehiyyetü'l-mescid namazı kılmalıdır. Daha sonra Peygamber Efendimizin (s.a.a) kabrinin olduğu odaya doğru gidip ayakta ziyaret-nameyi okumalıdır. Yani; Peygamber (s.a.a) ile konuşmaya başlamalıdır:

"Selam sana ey Allah'ın Resulü. Selam sana ey Allah'ın peygamberi. Selam sana ey Abdullah'ın oğlu. Selam olsun sana ey peygamberlerin sonuncusu. Şehadet ederim ki sen risaletini ulaştırdın, namazı ayakta tuttun, zekâtı verdin, marufu emrettin ve münkerden sakındırdın. Ve ölüm gelip sana ulaşınca kadar ihlâslı bir kul olarak Allah'a itaat ettin. O halde Allah'ın salâtı ve rahmeti senin ve tertemiz Ehlibeyt'inin üzerine olsun..."

Ziyaretnamenin bir yerinde şöyle geçer:

...الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَنْقَذَنَا بِكَ مِنَ الشِّرْكِ وَالضَّلَالَةِ...

"Senin vasıtanla bizleri şirk ve dalaletten kurtaran Allah'a hamdolsun."¹

Peygamber Efendimizi (s.a.a) ziyaret etmenin başka âdâp ve kuralları vardır ki isteyenler ilgili dua kitaplarına müracaat edebilirler.

Büyük arif merhum mirza Cevat Melikî Tebrizî (r.a) Mescdi-i Nebi (s.a.a) ziyaretçisi hakkında şöyle yazar:

"Sonra, gusül al, en temiz elbiselerini giyin, yapabildiğin kadar güzel koku sür ve sakın, vakarlı bir şekilde mübarek Harem'e doğru hareket et. Yürürken küçük adımlar atıp bu esnada tesbih, hamd, lailaheillah söyle ve tekbir getir. Resulullah'ın (s.a.a) kendisini gördüğünü, içindekilerden

1-el-Kâfî, c.4, s.550.

geçenlerden haberdar olduğunu, kalbindeki Peygamber (s.a.a) aşkını ve hasretini bilip müşahede ve bütün vücudunla ona teveccüh ettiğini bilmelisin. Öyleyse Peygamber'den (s.a.a) başka bir şeyin zihninden geçmemesine dikkat et ve yolda kimseye bakmadan yürüyüp kalbî bağına engel olacak hiçbir şeye yönelmemelisin.

Mescid-i Nebi'ye vardığında; temiz insanlardan başka hiç kimsenin huzuruna varmasına izin verilmeyen, büyük bir padişahın huzuruna çıkmak istediğini bilmelisin. Şunu unutmamalısın ki! Sen, enbiyaların, resullerin ve mukarreb meleklerinin izin almadan girmediği bir hareme girmek istiyorsun. Öyleyse dilinle ve kalbinle önce Allah'tan sonra Resulullah'tan (s.a.a) ondan sonra vasilerinden; özellikle de onun ilim kapısından, diğer halifelerinden ve Harem-i Şerife vekil edilen Allah'ın meleklerinden izin iste. Ondan sonra onun meclisinde huzuruna çıkmak için adım at. Eğer gaflet edersen büyük bir hataya düşersin. Bil ki! O yüce Allah'ın (c.c) izniyle sana karşı iyi ve şefkatli davranabilir. Eğer keremiyle sana teveccüh edip seni ve ziyaretini kabul etse, selamının cevabını verse ve sözünü dinlerse ne mutlu sana! Yine ne mutlu sana! Çünkü Allah'ı (c.c) ziyaret etmiş sayılırsın. Bu ziyaretinde mukarreb melekler, peygamber ve resullerle ortak olmuştur ve bu topluluk en güzel arkadaşlardır.

Eğer sana vacip olan doğruluk, ihlâs, vefa ve sefayı senden isterse ve sende de olmadığından dolayı

seni reddederse vay olsun senin haline. Yine vay olsun senin haline! Şüphesiz büyük bir zarar ve aşikâr bir ziyandasın. Bu durumda onun huzurunda acizliğine, kusurlu olduğuna, kalbinin kırıldığına ve fakirliğine itiraf et. Çünkü sen ziyaret ve ünsiyet için ona yöneldin; öyleyse hal ve durumunu ona sun ve sırrını açıp ondan himmet iste ve dergâhına tevessül et. Fazilet ve kerem kapısına sığın, Ehlibeyt'in (a.s) zürriyetini şefaatçi kıl. Çünkü Allah'ın ona verdiği haber ve ilim sayesinde aklından ve kalbinden geçen her şeyi biliyordur.

Onun huzurunda en aşağılık kul gibi ol ve isminin hangi defterde yazıldığına bak. Eğer kalbin yumuşar, gözlerin ağlar, şevk ve isteğin seni heyecanlandırır, kalbinde onunla münacatın ve konuşmanın lezzetini hissedersin, keramet ve bahşiş şerbetinden içersen bil ki seni kabul etmiş ve talih yüzüne gülmüştür. Artık içeri gir, sen izin verilmiş, ihsanda bulunulmuş kimsesin. Aksi takdirde çaresi bitmiş tükenmiş, arzu ve istek kapıları yüzüne kapanmış kimsenin durması gibi dur; Peygamberinin (s.a.a) lütuf ve yüce kalbini şefkatli kılmasına muhtaç ve çaresiz birisi gibi Allah'a (c.c) sığın. Allah (c.c), çaresizliğinin ve O'na sığınmada seni ihlâslı görürse rahmet gözüyle sana bakacaktır ve habibi Muhammed'in (s.a.a) kalbini sana karşı şefkatli, merhametli kılacak, seni sevip arzu ettiğin şeye kavuşturacaktır. Çünkü O kerimdir ve rizayeti için evine sığınmış çaresiz kullarına ihsanda bulunmayı sever.

Kurân-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾

"Yoksa darda kalana, duâ ettiği zaman icâbet eden..."¹

Sonra kutsal mekânı öpüp girerken şöyle söyle:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ.
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ
هُدَانَا اللَّهُ

Bismillâhi ve billâhi ve fî sebîlillâhi ve alâ milleti rasûlillâh. Elhamdu lillâhillezî hedâna li hâzâ ve mâ kunnâ linehtedî lev lâ en hedâ-nallâh.

"Allah'ın adıyla, Allah'ın yardımıyla, Allah yolunda ve Resulullah'ın (s.a.a) dini üzere. Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik."²

81-HACCIN BEREKETLERİ

Eğer hac ve umre yolcusu edep kurallarına riayet eder, ibadetlerin esrarına vakıf olarak dikkatli bir şekilde hac amellerini yerine getirirse, hiç kuşkusuz dünyada da ahirette de pek çok kazanımlar elde ede-

1-Neml, 62.

2-el-Murâkabât, c.2, s.233-237.

cektir. Bu edep kurallarından bazıları şunlardan ibarettir:

1-Günahlardan Arınmak

Kişi, hac ve umre yolculuğunda geçmişte yaptığı yanlışlarından el çekerek yeni, sağlıklı ve ilahi bir hayata kavuşmaya çalışır.

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Kişi Hac ve umreye gitmek için evinden çıktığında her adımını kaldırıp yere koyduğunda yaprakların yere düştüğü gibi günahları dökülür. Medine şehrine girip bana selam verip musafaha yaptığında ve Şecere Mescid'ine girip guslettiğinde ise Allah bütün günahlarını temizler."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz riya ve şöhret peşinde olmadan sadece Allah için hacceden kimseyi Allah bağışlar."²

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Fısk ve günah işlemeden umre ve haccını yerine getiren kimse, annesinden doğduğu gibi günahsız olarak (evine) döner."³

Yine, şöyle buyurmuştur: **"Ey insanlar! Vakfede (Arafat) bekleyen müminlerin o güne kadar işlemiş oldukları tüm günahları bağışlanır. Hac bittiğinde ameli (ilk günkü gibi) yeniden başlar."**⁴

1-*el-Hac ve'l-Umre fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.148, h.325.

2-*Vesailu's-Şia*, c.11, s.109.

3-*el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.163, h.392.

4-*Sünen-i Darekutnî*, c.2, s.284.

Bütün bu rivayetlerden şu noktayı anlamaktayız ki; Allah, doğru ve sahih bir şekilde yapılan haccı kabul eder ve ilk mükâfatı insanın günahlarının bağışlanması, yeni ve temiz bir hayata başlamasıdır.

2-Cennete Yol Bulmak

Yüce Allah, makbul haccın mükâfatını cennet karar kılmıştır. Bunun delilini şöyle açıklayabiliriz; ev sahibi misafirine en güzel yemekleri ve imkânları sunmaya çalışır. Hac yolcusu da Allah'ın misafiridir. Ve yüce Allah'ın özelliklerinden birisi de kerim, bahşiş sahibi olmasıdır. Nitekim dua da Allah'a şöyle söyleriz:

يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ

"Ey ikram edenlerin en fazla ikram edeni"

Yüce Allah'ın en büyük hediyelerinden birisi mümin ve salih kullarına vaat ettiği cenneti, hac yolculuğunda misafirlerine hediye etmesidir. Bu konu hakkında Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz mebrur haccın mükâfatı cennettir."¹

3-Nurlanmak

Her insan fıtrati gereği tertemiz dünyaya gelir. Çocuğun kalbi nurlu, temizdir ve kalbinde hiçbir katalık olmaz. Fakat buluğa erip yavaş yavaş camiaya girdikten sonra günaha müptela olur ve ne yazık ki

1-Müstedreki'l-Vesâil, c.2, s.8.

kurtuluşa eremeyecek kadar kalbi katılaştırabilir. Bu hadde gelmemiş kimselere haccetmek nasip olur ve ruhlarını berrak, nurlu hac denizinde yıkayıp yeniden tertemiz bir şekilde fitratlarına geri dönerler. Allah'tan nurlu bir hayatı hediye alırlar. Hacılar bu hediyeyi, İslam'ın emir ve yasaklarına uyarak koruyabilirler. Fakat günahlara müptela olmak insanın kalbindeki nuru azaltır ve ısrar durumunda bütün nuru kalbinden uçurup yok eder.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

"Haccın nuru, günah işlemeyinceye kadar hacıyla beraberdir."¹

4-Dünya ve Ahiret Hayrına Ulaşmak

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Dünya ve ahiret hayrını isteyen kimse Allah'ın evine gitsin. Oraya gidip dünya hacetini isteyen arzusuna kavuşur, ahiret için ettiği duasını Allah kabul eder ve onu ahireti için saklar."²

Peygamber Efendimiz (s.a.a) Osman b. Ebi'l-As'a şöyle buyurdu:

"Bil ki! Umre küçük hacdir. Bir umre, dünya ve dünyadaki şeylerin hepsinden daha hayırlıdır. Yine bil ki! Hac umreden üstündür."³

1-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.255.

2- *Müsned-i İmam Zeyd*, s.197.

3-*Mu'cemi'l-Kebir-i Taberânî*, c.9, s. 44.

5-Kalbin Huzur Bulması

Haccın teşri edilmesinin felsefelerinden birisi Allah zikrinin ihya ve ikame edilmesidir.

Resulullah (s.a.a) bir hadiste şöyle buyurmuştur:

أَمَّا جُعِلَ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ وَيِّنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ وَرَمِي الْجِمَارَ
لِاقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ.

"Allah'ın evini tavaf, Sefa ve Merve arasında sa'y, üç cemeratı (şeytanı) taşlamak Allah'ın zikrini ihya ve ikame için teşri olmuştur."¹

Kurân-ı Kerim'de bir ayette de Allah'ı anmanın kalbe huzur verdiği buyrulmuştur:

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾

*"Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."*²

Bu mukaddime ve İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) **"Hac kalbin sakinliğidir."**³ buyruğunu göz önünde bulunduracak olursak şu neticeye ulaşıyoruz ki; haccın faydalarından birisi de günümüzde bütün insanların muhtaç olup hiçbir yerde bulamadığı kalp huzuru ve sakinliğidir.

6-Peygamberler ve Salih Kullar İle Birlikte Olmak

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

1-el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.133, h.280.

2-Râd, 28.

3-Biharu'l-Envar, c.75, s.183.

"Musa (a.s) hac amellerini bitirdikten sonra Cebrail nazil oldu. Derken Musa (a.s) ona dönerek, "Ey Cebrail! Allah'ın evini sadık bir niyet ve temiz bir parayla ziyaret edip hac yapan kimse- nin mükâfatı nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Cebrail cevap vermeden Yüce Allah'ın huzuruna vardı. Allah da ona şöyle vahyetti: Musa'ya söyle: "Onu, en yüce melekûtta peygamberlerin, sadıkların, şehitlerin ve salihlerin arkadaşı yapacağım. Bunlar iyi ve liyakatli arkadaşlardır."¹

7-Azaptan Korunmak

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın kendisi için vacip kıldığı her şeyi bilerek Allah'ın evine giren kimseyi Allah kıyamet azabından korur. ²Dünyada Allah'ın evine sığınan kimse Allah'ın azabından güvende olur."³

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın evini sürekli ziyarete gidin. Arka arkaya sürekli yapılan hac dünya zorluklarını ve kıyamet korkusunu sizden defeder."⁴

8-Cennette Yüce Makam

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Hac yolcusu, giderken ve dönerken Allah'ın koruması altındadır. Yolculukta zorluk ve me-

1-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.235.

2-*Evali'l-Leâli*, c.2, s.84, h.227.

3-*el-Kâfi*, c.4, s.226.

4-Tûsî, *Emâli*, s.668.

şakkatle karşılaşıp yorulursa, Allah günahlarını bağışlar. Attığı her adım için onu cennette bin derece yükseltir."¹

9-Duanın Kabul Olması

Hac amelinin meyvelerinden birisi de "Hacının duasının kabul" olmasıdır.

Resulullah (s.a.a) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

Üç kişinin duası kabul olur:

1-Hacının ailesi için duası.

2-Hastanın duası.

3-Mazlumun duası.²

Başka bir hadiste şöyle nakledilmiştir:

"Hac ve umreye giden kimseler Allah'ın davet edip, onların da icabet ettiği misafirlerdir. Onlar dua ettiklerinde Allah dualarını kabul eder."³

10-Fakir Olmamak

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Hacca giden fakir olmaz."⁴

İmam Ali (a.s) ise şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah'ın dergahına tevessül edenlerin en iyi tevessül edecekleri şey; Allah ve Resulüne (s.a.a)

1-Kenzu'l-Ummâl, h.11812 ve 11840.

2- *el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.162, h.386.

3-a.g.e.

4- *el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne*, s.164, h.398.

iman ... hac ve umre'dir. Şüphesiz iki hac (umre ve hac) fakirliği uzaklaştırır ve günahları yıkar yok eder."¹

11-Sağlıklı Kalmak

İmam Cafer Sadık (a.s) İmam Zeynelabidin'in (a.s) şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Haccedin ve umre yapın ki bedenleriniz sağlıklı kalsın. Rızıklarınız genişlesin, imanınız düzelsin, insanların ve kendi evinizin masraflarını temin edebilirsiniz..."²

12-Helâk Olmamak

İmam Muhammed Bakır (a.s) Emirülmüminin İmam Ali'nin (a.s)şöyle vasiyet ettiğini buyurmuştur:

"Rabbinizin beytine (hacca) gitmeyi terk etmeyin, yoksa helâk olursunuz"³

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar Allah'ın evini hacetmeyi terk ederlerse azaba duçar olurlar."⁴

Bu hadisten anlaşılan şudur ki; eğer Allah'ın evini ziyaret ederseniz, helâk olmazsınız.

13-Allah Resulü'nün (s.a.a) Şefaati

Hac amelinin yukarıda zikredilen faydalarının yanında, Allah Resulü (s.a.a), Bakî Mezarlığı'nda yatan

1-a.g.e., s.402.

2-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.252.

3-*Mahâsin*, c.1, s.170.

4-*el-Kâfi*, c.4, s.271.

Ehlibeyt (a.s) imamlarını ve Medine-i Münevvere'-deki diğer mukaddes mekânları ziyaret etmenin de çok büyük faydaları vardır. Bunlardan birisi de Allah Resulü'nün (s.a.a) şefaattir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdular:

"Sadece beni ziyaret için gelen, kıyamette şefaati mi hak etmiş olur."¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

"Kim benim kabrimi ziyaret ederse ona şefaati mi farz olur, şefaati mi farz olan kimseye cennet farz olur."²

82-HEDİYE GETİRMEK

Hac amelini bitirmiş kimsenin, ev dönüşünde küçük de olsa ailesine hediye götürmesi müstehaptır.

İbn Senân İmam Cafer Sadık'ın (a.s) bu konuda şöyle buyurduğunu nakleder:

"Sizlerden birisi yolculuğa çıkarsa, dönüşte gücünün yettiği miktarda ailesine hediye götürsün..."³

Ve yine şöyle buyurmuştur:

هَدِيَّةُ الْحَجِّ مِنَ الْحَجِّ

1-Mu'cemi'l- Kebir-i Taberani, c.12, s.225.

2-el-Kâfi, c.4, s.548.

3-Vesailu's-Şia, c.11, s.459, h.15259.

"Hac hediyesi, hacdandır."¹

Fakat şu noktaya dikkat etmek gerekir ki; hediye almak, hac ziyaretçisini önemli ve hassas vazifesinden alıkoymamalıdır. Hac ziyaretçisi iki Harem'de dua etmesi gerekirken vaktinin çoğunu alış veriş merkezlerinde, sokak ve pazarlarda geçirerek yorulup ibadet tevfikinden mahrum olmamalıdır. Dolayısıyla hac ziyaretçisinin hediye ve alış veriş için program yaparak belirlediği bir zamanda istediği eşyaları satın alması ve diğer zamanlarını ibadetle geçirerek devamlı pazara gitmemesi gerekir.

Şunu da unutmamak gerekir ki; bu gibi durumlarda şeytan da pusuda beklemektedir. Hac ziyaretçisinin yol güzergâhında olan alış veriş merkezleri ve pazarda ilgi çekici, süslü eşyaların çeşitliliği, hacının yolunu değiştirerek Hz. Nebiyi (s.a.a), Baki İmamları veya Mescid-i Haram'da huzur bulmasına engel olur. Bir alış veriş merkezinden ötekisine gider ve sonunda bitkin ve yorgun bir şekilde ikamet ettiği yere gelir ve dinlenmeye koyulur.

Acaba, Ramazan ayında akşamları okuduğumuz şu dua üzerinde hiç durup düşündük mü?

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَ زِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ

"Allah'ım! Bana Beytü'l-Haram'ını haccetmeyi ve Nebi'nin kabrini ziyaret etmeyi nasip et."

1-Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.225. Ayrıca bkz: Sadûk, Sevâbu'l-Âmâl ve İkâbu'l-Âmâl, s.238.

Allah'tan bize haccı nasip etmesi için defalarca yalvardıktan sonra böyle bir nimete kavuştuğumuzda onu bu şekilde kaybetmemiz doğru olur mu acaba?

Bir diğer nokta da; hediye konusunda aşırı beklenti içinde olanların beklentilerini azaltmaktır. Çünkü insanlar, diğer mübarek mekânların ziyaretçisinden küçük tespihten fazla bir şey istemezler. Hac yolculuğunda da renkli ve gösterişli hediyelerin peşinde olmamalıyız ve Müslüman pazarında satılan kâfirlerin mallarını alarak onları güçlendirmemeliyiz. Ahlaki sorumluluğumuzu yerine getirmek ve Allah'ı hatırlatacak küçük hediyeler alarak vazifemizi yerine getirmeliyiz.

83-MAKBUL HACCIN NİŞANELERİ

Hac, ibadet ve kulluğun temrinidir ve bu temrinde hacının müptela olduğu günahları terk etmeye ve döndüğünde yeni bir hayata başlamaya özen göstermesi gerekir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdular:

"Kulun geçmiş günahları bir daha işlememesi, haccının kabul olduğunun alamettir. Eğer hacdan döndükten sonra yine günah işlemeye devam eder; zina, hıyanet ve günah bataklığına saplanırsa, yaptığı hac ona geri döndürülür."¹

Her ziyaretin felsefesi; kişinin geçmiş hata ve günahlarından uzaklaşmasıdır.

1-el-Hac fi'l-Kitab ve's-Sünne, s.741 ve 742.

Merhum Şehit "*Durûs*" kitabında şöyle der:

... و ثاني عشرها أن يكون الزائر بعد الزيارة خيراً منه قبلها

فإنها تحطّ الأوزار إذا صادفت القبول

"Ziyaret âdâbının on ikincisi; ziyaretçinin, ziyaretinden döndükten sonra, ziyaretten önceki durumundan daha iyi durumda olmasıdır. Şüphesiz makbul ziyaret günahları yıkar ve temizler.¹

Harem'e girmek istendiğinde bir kenarda bekleyip giriş izni istemek, dua okuyup yalvarmak ve kalbi yumuşatıp ağlayabilmek için çalışmak ziyaretçilerin vazifelerindedir. Ziyaretçi giriş izni ziyaretnamesini okuduğunda; Resulullah'ın (a.s) kendisini görüp sesini duyduğunu ve cevap verdiğini hissetmelidir. İçinde bulunduğu o anda bile Resulullah'ın (s.a.a) insanlara ve özellikle ümmetine; kendi takipçilerine ne kadar şefkatli, merhametli olduğunu hatırlamalıdır. Daha sonra kendine dönüp ne kadar ağır günah yüküyle aziz Peygamberi'nin (s.a.a) evinin ziyaretine geldiğini düşünmelidir. İnsan doğru bir şekilde batınına bakıp yaptıkları günahları hatırlarsa utanıp adımlarını atamayacak kadar takatten düşecektir.

Eğer ziyaretçi böyle bir hal içine girerse ziyaretinin hedeflerinden bir kısmına ulaşır. Bundan dolayı merhum Şehid-i Evvel bu konu hakkında şöyle der:

... و ثانيها: الوقوف على بابه و الدعاء و الاستئذان بالمأثور،

1-*ed-Durûs fi'l-Kitap ve's-Sünne*, c.2, s.24; *Âdâbu'z-Ziyârat*, s.196.

فإن وجد خشوعاً و رقة دخل و إلا فالأفضل له تحري زمان الرقة
لأن الغرض الأهم حضور القلب ليلقى الرحمة النازلة من الرب

"İkincisi: Mübarek Harem'in kapısında durup dua ve giriş izni duasını okumaktır. Rivayetlerde nakledildiği üzere; eğer kalbin yumuşar ve huşu içine girersen içeri gir. Aksi takdirde kalbin yumuşayınca ve huşu içine girinceye kadar beklemen daha iyidir. Çünkü en önemli hedef Allah'ın rahmetinden olan kalp huzurunu elde etmektir." ¹

84-HAC DÖNÜŞ DUASI

Allah Resulü'nün halleri konusunda şöyle yazılmıştır: Allah Resulü (s.a.a) hac yolculuğundan veya savaştan ya da başka bir seferden her dönüşlerinde ulaştığı ilk yüksek yere çıkar, üç defa Allah'u Ekber diyerek şöyle buyururdu:

لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيُونَ تَائِبُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ،
صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ .

Lâ ilâhe illallâhu vahdehu lâ şerîke leh, lehul mulku ve lehul hamd. Ve huve alâ kulli şey'in gâdîr. Âyibûne tâibûne sâcidûne li Rabbinâ hâmidûn. Sadegallâhu va'deh ve nasara abdeh ve hezemel ahzâbe vahdeh.

1-ed-Durûsu's-Şer'îye, c.2, s23.

Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur ve hamd O'na mahsustur. Dirilten ve öldüren O'dur. O her şeye güç yetirendir. Hepimiz O'na dönücüleriz, tövbe edicileriz, ibadet edicileriz, secde edicileriz. Yalnız Rabbimize hamd edicileriz. O, vadedinde doğrudur. Kuluna yardım etmiş, ordusunu galip kılmış, tek başına düşmanları püskürtmüş ve onları mağlup etmiştir.¹

Daha sonra mescitte iki rekât namaz kıldıktan sonra evine giderdi.²

85-DÖNÜŞ TARİHİNİ BİLDİRMEK

Hac yolcusunun evine gelmeden önce, ailesinin onu karşılama hazırlığı fırsatı olması için eve geliş zamanını bildirmesi gerekir.

Allah Resulü'nden (s.a.a) nakledilen bir hadiste Efendimiz (s.a.a) bir süre evinden uzaklaşan kimse- nin, ev halkının haberdar olması dışında, akşam vakti evine girmesini nehyetmiştir.³

Mehecetu'l-Beyzâ kitabında şöyle yazar:

Yolcu şehrine yaklaştığı zaman şöyle söylesin:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا بِهَا قَرَارًا وَرِزْقًا حَسَنًا

1-*Mehecetu'l-Beyzâ*, c.4, s.76.

2-a.g.e.

3-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.197.

Allâhumme'alnî lenâ bihâ garâren ve rizgan hasenâ.

"Allah'ım burada huzur içinde ikamet etmemi ve maddi ve manevi güzel nimetlerinden rızıklanmamı nasip et."

Daha sonra ansızın evine girip istemediği bir şeyle karşılaşmaması için birisini göndererek eve geliş zamanını bildirmelidir.¹

Allah Resulü (s.a.a) her yolculuk dönüşünde iki rekât namaz kılar ve sonra eve gelir ve eve girdiğinde şöyle buyururdu:

تَوْبًا تَوْبًا، لِرَبِّنَا أَوْبًا، [لَا يُغَادِرُ] عَلَيْنَا حَوْبًا

Tevben tevbâ, li rabbînâ evbâ (lâ yugâdiru) aley-nâ havbâ.

Tövbe ettim, tövbe ettim; rabbime döndüm. O, hiçbir günahımı bırakmadı.² (Bütün günahlarımı bağışladı.)

Hakeza Peygamber Efendimiz (s.a.a) Hayber'den döndüğünde şu zikri okudu:

أَتَّبُونَ تَائِبُونَ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَابِدُونَ، رَاكِعُونَ سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلٰى حِفْظِكَ اِيَّايَ فِي سَفَرِي وَ حَضْرِي، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ اَوْتِي هَذِهِ مُبَارَكَةً مَّيْمُونَةً مَّقْرُونَةً بِتَوْبَةٍ نَّصُوحٍ تُوجِبُ لِي بِهَا السَّعَادَةَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

1-Mehecce'tu'l-Beyzâ, c.4, s.76.

2-a.g.e.

Âibûne tâibûn, in şâallâhu abidûn, râki'ûne sâ-cidûn, li rabbînâ hâmidûn. Allâhumme lekel hamdu alâ hifzike iyyâye fî seferî ve hazarî. Allâ-humme' al evbetî hâzihi mubâreketen meymû-neten magrûneten bi tevbetin nasûh, tûcibu lî bihes sa'âdete yâ erhamer râhimîn.

"Hepimiz O'na dönücüleriz, tövbe edicileriz, inşalah ibadet edicileriz, rükû edicileriz, secde edicileriz. Yalnız Rabbimize hamt edicileriz. Allah'ım! Hazarda ve seferde beni korumandan dolayı sana hamt ederim. Allah'ım! Bu dönüşümü mübarek, esenlik ve saadete erdirecek nasuh tövbe ile iç içe kıl. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi!¹

86-KARŞILAMAK

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Allah Resülü (s.a.a) Mekke'den dönen kimseye şöyle buyurdu:

قَبِلَ اللَّهُ مِنْكَ وَ أَخْلَفَ عَلَيْكَ نَفَقَتَكَ وَ غَفَرَ ذَنْبَكَ

"Allah (haccımı) kabul etsin, yol masraflarımı telafi etsin ve günahlarımı bağışlasın."²

Başka bir hadiste İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Hac yolculuğundan dönen kimseyle görüşen, el verip müsafaha yapan kimse Hacerü'l-Esved'i

1- *Mehecce'tu'l-Beyzâ*, c.4, s.76.

2- *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.196.

istilam etmiş (ona dokunmuş) kimse gibidir."¹

İmam Cafer Sadık (a.s), İmam Zeynelabidin'in (a.s) devamlı şöyle buyurduğunu nakleder:

"Ey hacca gitmeyenler! Hacıları karşılamaya koşmanız onlara el verip büyük bilmeniz gerekir. Böylelikle onların sevaplarına ortak olursunuz."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

"Yüzünde yolun tozu olan hacıyla boynuna sarılarak görüşenin sevabı Hacerü'l-Esved'i istilam eden kimse gibidir."³

İmam Bakır (a.s) ise şöyle buyurdu:

"Hac ve Umre yolculuğuna gidenleri aziz bilmeniz gerekir."⁴

Bütün bu tavsiyelerin hedefi hac yolculuğunu büyük bilip, anmak ve hac yolculuğunun manevi atmosferinden yararlanmaktır. Bundan dolayı İmam Cafer Sadık (a.s) buyruğuna göre;

"Haccın nuru, günah işlemeyinceye kadar hacıyla beraberdir."⁵

Yani; hac yolcusu, mübarek hac yolculuğunda ilahî reнге bürünür ve onu başkalarına da aktarabilir.

1-*Sevâbu'l-Âmâl*, s.116.

2-*el-Kâfi*, c.4, s.264, h.48.

3-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.2, s.147.

4-a.g.e.

5-*Usul-u Kâfi*, c.4, s.255, h.11.

İmam Zeynelabidin'de (a.s) şöyle tavsiyede bulunmuştur:

"Hac ve umre yolcusu günaha müptela olmadan önce (ziyaretine gidip) selam verip elini sıkın."¹

Peygamber Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Hacı evine girmeden önce onunla görüşüp, selam verin ve elini sıkın. Ondan sizin bağışlanmanız için dua etmesini isteyin. Çünkü o bağışlanmıştır."²

87-HACILARA HACCINIZ MAKBUL VE MÜBAREK OLSUN TEMENNİSİNDE BULUNMAK

Hac yolculuğuna basiretli, marifetli ve bilinçli bir şekilde başlayıp Peygamber Efendimizi (s.a.a) ve onun tertemiz Ehlibeyt'ini (a.s) aşkla ziyaret edip, hiçbir günah işlemeyen yolculuğunu noktlayanlar çok büyük sevap ve nimetlere kavuşur. Makbul ve kabule şayan bu amelleri onları kıyametin korkunç azabından korur.

Abdurrahman b. Semure şöyle der:

Bir gün Allah Resulü'nün (s.a.a) huzurundayken Efendimiz: **"Dün akşam çok ilginç şeyler gördüm"** diye buyurdu.

1-*Vesailu's-Şia*, c.11, s.245, h.15218.

2-*Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, c.2, s.351, h.5317.

Biz, "Ya Resulallah! Canım, ailem ve çocuklarım size kurban olsun! Ne gördüğünüzü bize de anlatır mısınız?" diye sorunca Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Ümmetinden birisinin önünden, arkasından, sağından, solundan ve ayağının altından zulmete bürünmüş olduğunu gördüm. Bu esnada hac ve umre şekillenip zahir oldular ve onu zulmetten kurtarıp nurun içine soktular."¹

Muhammed b. Müslim şöyle der:

İmam Muhammed Bakır (a.s) veya İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

وَدَّ مَنْ فِي الْقُبُورِ لَوْ أَنَّ لَهُ حِجَّةً بِالدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

"Ölüler kabirlerinde dünyayı ve içinde olan şeyleri verip bir hac sevabını almayı arzu ederler."²

Haccınız Mebrur, Sa'yiniz Meşkur Olsun!

1-Mustedreki'l-Vesail, c.8, s.39.

2-Vesailu's-Şia,c.11, s.110.

